

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ: ΣΕΥΠ
ΤΜΗΜΑ: ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΠΑΙΔΙ & ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΤΟΡΑΚΗΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ
ΠΗΤΤΑ ΙΩΑΝΝΑ
ΠΑΤΕΡΑΚΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ

ΠΑΤΡΑ 2002

AR 17402

3290

*Ο πίνακας του εξωφύλλου
είναι του Salvatore Dali*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρώτα απ' όλα θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον καθηγητή μας κ. Ιωάννη Δετοράκη για την υποστήριξη του και την καλή συνεργασία που είχαμε μαζί του. Επίσης τον κ. Νίκο Φερεντίνο για την πολύτιμη βοήθειά του. Τέλος τους διευθυντές και τους δασκάλους των δημοτικών σχολείων που μας υποδέχτηκαν με εγκαρδιότητα και προσφέρθηκαν να μας βοηθήσουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
Βιβλιογραφία εικόνας εξωφύλλου	i
Ευχαριστίες	ii
Περιεχόμενα	iii
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	
ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	vi

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	2
ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	4
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Η ΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ	7
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	11
• «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΡΟΜΠΟΤ»	11
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	13
• ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	13

	Σελίδα
• Ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ	15
• ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΓΕΜΑΤΟΣ	17
ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ	18
ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ- ΤΗΤΑΣ	22
• ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ	23
• Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ	24
• ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΧΩΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	26
• ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	27
• ΕΧΕΙΣ ΩΡΑ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΜΕ;	30
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	32
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ	35
• ΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟ- ΛΑΙΑΣ	36
• ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	37
• ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	38
ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΑΞΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	39
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	41

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	43
ΠΙΝΑΚΕΣ	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	50
ΣΧΗΜΑΤΑ	110
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	162
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	165

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στόχος της έρευνας ήταν να ανιχνεύσει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών της σχολικής ηλικίας. Ειδικότερα, αν υπάρχει ή δεν υπάρχει ελεύθερος χρόνος και πως αξιοποιείται.

Επιπλέον η έρευνα αυτή επιζητούσε να διαπιστώσει τις προτιμήσεις των παιδιών σε σχέση με το παιχνίδι, την τηλεόραση, το εξωσχολικό βιβλίο κ.λ.π.

Η επιλογή του δείγματος της έρευνας έγινε με τυχαία δειγματοληψία. Το δείγμα αποτέλεσαν 284 μαθητές δημοτικών σχολείων Πάτρας. Τα σχολεία που έλαβαν μέρος στην έρευνα ήταν από διαφορετικές περιοχές και ήταν τα εξής: 12°, 27°, 32°, 33°, 47°, 54° δημόσια (σχολεία) και τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια Σωτηρχόπουλου.

Η Έρευνα διεξήχθη τον Νοέμβριο του 2001 και χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο επανεξετάσθηκε από δασκάλους, με 46 ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο αυτό συμπληρώθηκε από τους ίδιους τους μαθητές της Ε' και Στ' τάξης του δημοτικού.

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αν και πολυσυζητημένο το θέμα της αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου των παιδιών σχολικής ηλικίας, δεν έπαψε να προκαλεί το ενδιαφέρον όσων σχετίζονται με τα παιδιά και την εκπαίδευση, ούτε σταμάτησε ποτέ να θεωρείται και αρκετά περίπλοκο και πάντα επίκαιρο.

Ο λόγος είναι η σημασία του στη γενική ανάπτυξη του παιδιού από τη μία, και από την άλλη γιατί χρόνια τώρα συζητείται από ένα σωρό παράγοντες που εμπλέκονται σε αυτό, χωρίς ποτέ να καταλήξουν σε μια ομόφωνη γνώμη.

Πολλοί μάλιστα πιστεύουν ότι ούτε να συζητάμε θέμα αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου μπορούμε, μια και δεν υπάρχει θέμα ελεύθερου χρόνου για τα παιδιά σήμερα. Φυσικά, αυτό λέγεται για να τονισθεί πως σήμερα το παιδί βαρυνδουλεύει πιο πολύ και από τον ενήλικα ακόμα, γιατί το παραφορτώνουμε με εντατική και εξαντλητική δουλειά, του γεμίζουμε όλο τον ελεύθερό του χρόνο, η έλλειψη του οποίου θα φέρει όχι ευχάριστα αποτελέσματα στην τρυφερή παιδική ύπαρξη¹.

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Είναι γνωστή, από τα παλιά χρόνια, η έντονη τάση των κατοίκων της Ανατολής προς το φιλοσοφικό στοχασμό. Ο Voltaire γράφει – στα 1747 – ένα ανατολίτικο παραμύθι με ήρωα ένα σοφό δάσκαλο, τον Zadig. Αυτός, μια μέρα, βάζει στους φίλους του το παρακάτω αίνιγμα:

«Ποιο από όλα τα πράγμα στον κόσμο είναι συγχρόνως το πιο μακρύ και το πιο βραχύ, το πιο ταχύ και το πιο αργό, το πιο διαιρετό και το πιο εκταμένο, το πιο παραμελημένο, αλλά και το πιο ποθητό, χωρίς το οποίο τίποτα δεν μπορεί να γίνει και το οποίο καταβροχθίζει καθετί που είναι μικρό και ζωογονεί καθετί που είναι μεγάλο».

Ο πρώτος από την παρέα που πήρε τον λόγο είπε ότι ένας άνθρωπος, όπως αυτός, δεν καταλάβαινε τίποτα από αινίγματα. Άλλοι μίλησαν με τη σειρά τους και είπαν ότι η απάντηση στο αίνιγμα – ερώτηση είναι ο πλούτος, άλλοι η γη, άλλοι το φως. Ο Zadig ξαναπήρε το λόγο τελευταίος και είπε πως η απάντηση ήταν ο ΧΡΟΝΟΣ.

Και εξήγησε: «Τίποτε δεν είναι πιο μακρύ, γιατί είναι το μέτρο της αιωνιότητας. Τίποτε δεν είναι πιο βραχύ, γιατί λείπει από όλα τα σχέδιά μας. Τίποτα δεν είναι πιο αργό, για όποιον περιμένει. Τίποτα δεν είναι πιο ταχύ για όποιον χαίρεται. Ξαπλώνεται μέχρι το άπειρο σε απειροελάχιστα τεμάχια. Όλοι οι άνθρωποι δεν τον φροντίζουν αλλά και όλοι λυπούνται όταν τον χάσουν. Τίποτα δεν γίνεται χωρίς αυτόν. Σε κάνει να ξεχάσεις το καθετί που είναι ανάξιο της υστεροφημίας, αποθανατίζει όμως τα μεγάλα γεγονότα».

Η παρέα συμφώνησε πως ο σοφός δάσκαλος είχε δίκιο.

Αν θέλαμε να δώσουμε έναν πολύ απλό ορισμό του χρόνου, θα λέγαμε ότι αυτός είναι το πράγμα εκείνο το οποίο μας δίνει την δυνατότητα να μετράμε τον κάθε μετασχηματισμό. Ο χρόνος είναι «αρωγός», μας δίνει μια βοήθεια μια «Αναπνοή» την οποία έχουμε ανάγκη, είναι «εδώ», είναι διαθέσιμος και προορίζεται για χρήση.²

Λέγοντας τώρα «ελεύθερο χρόνο» γενικότερα εννοούμε κυρίως τον χρόνο, κατά τον οποίο το άτομο ελεύθερο από οποιαδήποτε καταπίεση, πραγματοποιεί δραστηριότητες από εσωτερική ικανοποίηση με πλήρη συνείδηση της ευθύνης του³.

Όσον αφορά τον «ελεύθερο χρόνο» των παιδιών της σχολικής ηλικίας εννοούμε το χρόνο που τα παιδιά δεν είναι στο σχολείο για τα καθημερινά τους μαθήματα και το σχολικό πρόγραμμα: το χρόνο, δηλαδή, που το παιδί συνήθως βρίσκεται στο σπίτι ή στο διαμέρισμά του για ξεκούραση, φαγητό, ύπνο, ψυχαγωγία, παιχνίδι και άλλες δραστηριότητες. Το χρόνο που το παιδί δυνατόν να βρίσκεται στο δρόμο ή με τη συντροφιά του στο διπλανό οικόπεδο ή γήπεδο ή ακόμα και σε κάποιο συγγενικό ή φιλικό σπίτι για παρέα. Ελεύθερο χρόνο λογαριάζουμε ακόμα, για σκοπούς, μελέτης του θέματος, και οποιοδήποτε χρόνο χρησιμοποιούν τα παιδιά είτε σε φροντιστήρια ή ιδιαίτερα μαθήματα είτε σε γεωργικές ή άλλες απασχολήσεις¹.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Την πρώτη αντιπαράθεση εργασίας-ελεύθερου χρόνου θα τη βρούμε αν γυρίσουμε πολύ πίσω, στη ΓΕΝΕΣΗ II και ΓΕΝΕΣΗ III: «Τελειώνοντας τη δημιουργία του σε έξι ημέρες, ο Θεός αναπαύτηκε την έβδομη ημέρα». Το ίδιο και στην αποστροφή του προς τον Αδάμ, όπου διατυπώνεται για πρώτη φορά η «θεία καταδίκη»: «Με πολύ κόπο θα παίρνεις την τροφή σου από τη γη σε όλη σου τη ζωή». Έτσι, ο «παράδεισος των απολαύσεων», όπου ο Αδάμ και η Εύα δεν θα εργαζόταν, αλλά θα διέθεταν ελεύθερα ολόκληρο το χρόνο τους, για να περιδιαβάζουν στους υπέροχους κήπους της Εδέμ, έμεινε για πάντα η ενδόμυχη και ανεκπλήρωτη, βέβαια, επιθυμία όλων των ανθρώπων.

Στις πρωτόγονες κοινωνίες οι άνθρωποι εργάζονταν πολύ σκληρά, για να συντηρήσουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους. Ολόκληρη η ζωή τους στερούνταν τελείως από «ελεύθερο χρόνο» με την έννοια που του δίνουμε σήμερα. Στις κοινωνίες αυτές ήταν εντελώς ανύπαρκτη η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην εργασία και στην ανάπαυση-διασκέδαση. Έτσι οι ίδιες οι βασικές βιοτικές ανάγκες, το ψάρεμα, το κυνήγι, ακόμη και η κατασκευή ενός κανό ή μιας πρωτόγονης κατοικίας, ήταν από μόνες τους «ψυχαγωγία» μέσα από την επιβίωση.

Η άποψη ότι ο ελεύθερος χρόνος είναι κάτι περισσότερο από ανάπαυση και ψυχαγωγία πρωτοεμφανίστηκε με τους Έλληνες φιλοσόφους και ιδιαίτερα με τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, οι

οποίοι αργότερα έμελλε να επηρεάσουν περισσότερο από οποιουσδήποτε άλλους τη δυτική σκέψη.

Οι Έλληνες ξεκαθάρισαν το περιεχόμενο της έννοιας «ευτυχία» και μπόρεσαν έτσι, πρώτοι αυτοί, να ορίσουν με όρους ακόμη και σήμερα επίκουρους την έννοια του ελεύθερου χρόνου.

Η αντίληψη των Ελλήνων για τον ελεύθερο χρόνο είχε άμεση σχέση με την αντίληψή τους για τη φύση του «ελεύθερου ανθρώπου». Οι Έλληνες θεωρούσαν ότι η δυνατότητα που είχε ο κάθε ελεύθερος άνθρωπος να χρησιμοποιήσει επωφελώς τον ελεύθερο χρόνο του ήταν καθοριστικό εφόδιο για ολόκληρη τη ζωή του.

Επίσης η ελληνική φιλοσοφία στηρίζονταν στην αυτονομία και καθολικά αποδεκτή για την εποχή διαίρεση της κοινωνίας σε ελεύθερους ανθρώπους και δούλους, πράγμα βέβαια το οποίο σήμερα μας φαίνεται αδιανόητο.

Κατά τον Μεσαίωνα και την Αναγέννηση οι εργαζόμενοι, παρ' όλη τη μιζέρια και την δεισιδαιμονία των μαζών, απολάμβαναν πολύ περισσότερο ελεύθερο χρόνο απ' όσον αργότερα, κατά την διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης. Μια στις τρεις ημέρες ήταν, λίγο πολύ, ημέρα αργίας. Οι ειδικοί εκτιμούν, μάλιστα, ότι μόνο στις ημέρες μας οι εργαζόμενοι ξανακέρδισαν τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου που αυτοί απολάμβαναν από το 13^ο έως το 16^ο περίπου αιώνα.

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, μέσα δηλαδή στο φούντωμα της βιομηχανικής επανάστασης και μέχρι περίπου το 1859, για το σύνολο των εργαζομένων στις χώρες που προσχωρούσαν τότε στην εκβιομηχάνιση, ελεύθερος χρόνος στην ουσία δεν υπήρχε: η «κανονική» διάρκεια της εργασίας έφθανε τις 15 με 16 ώρες την ημέρα, με βδομάδα των 80 και 90 ωρών. Μέσα σ' ένα περιβάλλον στενάχωρο, ανθυγιεινό, η εργασία ήταν συνεχής, οι διακοπές για

ανάπαυση και φαγητό ήταν μειωμένες στο ελάχιστο και η κυριακάτικη αργία, πού υποτίθεται ότι πρόσταζε η Εκκλησία, ελάχιστα σεβαστή. Η διάρκεια της καθημερινής εργασίας κρατούσε, απλώς, όσο άντεχε η φυσική δύναμη των εργαζομένων και όσο το επέτρεπε το φως της ημέρας. Με τη χρησιμοποίηση μάλιστα του τεχνητού φωτισμού, η εργάσιμη «ημέρα» επεκτάθηκε γρήγορα και στις νυκτερινές ώρες.

Η απόκτηση από τους εργαζόμενους κάποιου μικρού αλλά ουσιαστικού «ελεύθερου χρόνου» χρειάστηκε να περιμένει πολλά ακόμη χρόνια. Χρειάστηκαν πολύχρονοι αιματηροί αγώνες για να γίνουν αποδεκτά τα βασικά δικαιώματα του ατόμου, τα οποία σήμερα θεωρούνται αυτονόητα και ανάμεσα σ' αυτά, βέβαια, το δικαίωμα για ελεύθερο χρόνο.

Τέλος, θα πρέπει εδώ να θυμίσουμε τη μεγάλη πανεθνική απεργία η οποία οργανώθηκε στις Η.Π.Α. και ορίστηκε για την Πρωτομαγιά του 1886, με σκοπό την καθιέρωση του οκταώρου. Αποτελεί σταθμό στους αγώνες της εργατικής τάξης για μειωμένο ωράριο εργασίας και επομένως για περισσότερο ελεύθερο χρόνο. Μόνο στο Σικάγο την πρώτη εκείνη μέρα της απεργίας 340.000 εργαζόμενοι εγκατέλειψαν τις δουλειές τους και παρόλο ότι την ίδια κιόλας ημέρα κατάκτησαν το οκτάωρο, τις επόμενες ημέρες οι εργοδότες έκαναν πίσω και αντέδρασαν βίαια, με αποτέλεσμα τραγικά γεγονότα βίας, νεκρούς και τραυματίες.

Η αιματηρή πρωτομαγιά του 1886 έμεινε στην ιστορία του παγκόσμιου συνδικαλιστικού κινήματος ως η κορυφαία στιγμή του. Με απόφαση που πάρθηκε το 1890 στο εργατικό συνέδριο των Βρυξελλών, γιορτάζεται κάθε χρόνο σε ολόκληρο τον κόσμο ως η γιορτή της «εργατικής τάξης». Στη συνέχεια, η διεκδίκηση του

ελεύθερου χρόνου πήρε παγκόσμιο χαρακτήρα και έγινε αποφασιστικός παράγοντας της σύγχρονης κοινωνίας².

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Η ΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ

Αν και ο ελεύθερος χρόνος διαρκώς αυξάνει, η σχολική αγωγή δεν βοηθάει ακόμη όσο πρέπει, ώστε να γίνει ο άνθρωπος ικανός για την ορθή χρήση του.

Το σχολείο Γενικής Εκπαίδευσης με τη σημερινή οργάνωσή του, τα μέσα που διαθέτει και τον τρόπο που επιδιώκει την επίτευξη του σκοπού της αγωγής δεν προετοιμάζει τον αναπτυσσόμενο άνθρωπο για την κοινωνία του ελεύθερου χρόνου και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της.

Η αγωγή, όπως μνημονεύτηκε, έχει σαν σκοπό την προαγωγή της σωματικής και ψυχοπνευματικής ανάπτυξης του ανθρώπου με τη βοήθεια κοινωνικών, πολιτιστικών και ψυχικών επιδράσεων ανάλογα με τις κληρονομικές καταβολές και ικανότητές του σε βαθμό, ώστε ο ώριμος στην ηλικία άνθρωπος να είναι ικανός να λύνει μόνος του και με δική του ευθύνη τα προβλήματα, τα οποία προκύπτουν από την ατομική και κοινωνική ύπαρξή του, να μετέχει με καλοπροαίρετη κριτική διάθεση στα πολιτιστικά αγαθά και να τα εξελίσσει παραπέρα.

Είναι όμως αμφισβητήσιμο, εάν η σχολική αγωγή, όπως μέχρι τώρα προσφέρεται, είναι σε θέση να πετύχει το σκοπό αυτό όσο και οι καιροί επιβάλλουν, γιατί:

1. Η μέχρι τώρα εμπειρία και έρευνα έχουν δείξει ότι δεν προσφέρονται αρκετές δυνατότητες στο παιδί και τον έφηβο για ελεύθερη δράση και κριτική θέση στα προβλήματα της ζωής. Κάθε μαθητής έχει ένα ατομικό ρυθμό εξέλιξης, που είναι αποτέλεσμα των κληρονομικών καταβολών και της οικογενειακής και κοινωνικής πραγματικότητας, στην οποία ζει. Ο δάσκαλος δεν μπορεί να προσαρμόσει τα μέσα διδασκαλίας και τις απαιτήσεις του ικανοποιητικά στο ρυθμό εξέλιξης κάθε μαθητή χωριστά, γιατί του λείπει ο χρόνος και τα μέσα διδασκαλίας και δεν του το επιτρέπει ο μεγάλο αριθμός μαθητών και οι γνωστικές επιδιώξεις του αναλυτικού προγράμματος. Τούτο έχει ως συνέπεια την ελλιπή επεξεργασία της ύλης στις πραγματικές δυνατότητες των μαθητών και σύμφωνα με τις απαιτήσεις του παραπάνω σκοπού και του ελεύθερου χρόνου. Ο ελεύθερος χρόνος πρέπει να χρησιμοποιηθεί συμπληρωματικά για την ενίσχυση της προσπάθειας του σχολείου στην περιοχή της ελεύθερης και εξατομικευμένης ενασχόλησης του παιδιού ή του εφήβου με τα προβλήματα που κατανοεί και τον ενδιαφέρουν. Πέρα απ' αυτό ο ελεύθερος χρόνος μπορεί να προσφέρει αθλητικές και καθαρά ψυχαγωγικές δυνατότητες, οι οποίες στο σχολείο είναι φυσικά περιορισμένες.
2. Από τότε που η ευθύνη για την αγωγή βαραίνει κυρίως το σχολείο, αγωγή σημαίνει βασικά σκόπιμη και προγραμματισμένη επίδραση του παιδαγωγού στον αναπτυσσόμενο άνθρωπο. Στη σημερινή βιομηχανική κοινωνία όμως οι δυνατότητες παιδαγωγικής επίδρασης του παιδαγωγού

έχουν περιοριστεί. Οι επιδράσεις που δέχεται το παιδί ή ο έφηβος έξω από το σχολείο είναι πιο πολλές και πιο δραστικές από τις προσωπικές και προγραμματισμένες επιδράσεις του παιδαγωγού, γιατί ικανοποιούν φυσικά και αβίαστα τα διαφέροντά τους και αφήνουν ανεξάλειπτα τα ίχνη τους στην τρυφερή ψυχή τους. Η αγωγή έγινε σε μεγάλο βαθμό έργο της κοινωνίας, δηλαδή του κοινωνικοπαιδαγωγικού χώρου, στον οποίο ο παιδαγωγούμενος αναπτύσσεται. Οι επιδράσεις του παιδαγωγού όσο ευνοϊκές και αν είναι έχουν περιορισμένη μορφωτική αποτελεσματικότητα, εάν δεν συνοδεύονται από αντίστοιχες εξωσχολικές επιδράσεις. Μερικοί μάλιστα παιδαγωγοί είναι πολύ απαισιόδοξοι για την αποτελεσματικότητα των χαρισμάτων και των υποδείξεων του δασκάλου. «Προσωπικό χάρισμα, παιδαγωγικός έρωτας ή ηθικές υποδείξεις παίζουν ένα μικρό αν όχι κανένα ρόλο πλέον».

Οι εξωσχολικές επιδράσεις στην αγωγή του παιδιού **αλλάζουν** συνεχώς μορφή και περιεχόμενο. Τούτο είναι συνέπεια της διαρκούς εξέλιξης της κοινωνίας και της τεχνικής. Οι υποχρεώσεις του σχολείου πρέπει να προσδιορίζονται από τη συνέπεια αυτή. Η διαρκώς αυξανόμενη π.χ. πλατιά χρήση των σύγχρονων μέσων ενημέρωσης, ασκεί βαθιά επίδραση στους κοινωνικούς κανόνες συμπεριφοράς, στην εξέλιξη και στον προσανατολισμό του ατόμου.

3. Το παιδί και ο έφηβος δεν έχουν συνηθίσει στην ελεύθερη και υπεύθυνη χρήση του ελεύθερου χρόνου τους. Η συνεχής εναλλαγή των υποχρεωτικών μαθημάτων στο σχολείο και η επιβάρυνση του παιδιού έξω από αυτό με παντοειδείς, επίπονες

και μακροχρόνιες «κατ' οίκον» εργασίες αφαιρεί τη χαρά της ελεύθερης δημιουργίας και το βίωμα της ελεύθερης δραστηριοποίησης.

4. Η ύλη διδασκαλίας στα σχολεία Γενικής Εκπαίδευσης, όπως διδάσκεται σήμερα, προετοιμάζει κυρίως για την επαγγελματική ζωή και πολύ λίγο για την ορθή χρήση του ελεύθερου χρόνου. Η ζωή όμως δεν περιορίζεται μόνο στον επαγγελματικό τομέα, αλλά επεκτείνεται πολύ περισσότερο και σ' εκείνη του ελεύθερου χρόνου. Παραβλέπεται έτσι η διαπίστωση από πολλούς αναγνωρισμένους ερευνητές (Keilhacker M., Friedmann G., Maritain J., Schelsky, Opaschowski H., Weber E. και πολλούς άλλους), ότι ένα κεντρικό παιδαγωγικό πρόβλημα στο παρόν και το μέλλον είναι η καλλιέργεια της ικανότητας για ορθή χρήση του διαρκώς αυξανόμενου ελεύθερου χρόνου.
5. Το είδος και η έκταση των ελεύθερων δραστηριοτήτων του ανθρώπου κατά τον ελεύθερο χρόνο του εξαρτάται από την ιδιαιτερότητα του εγώ του, τη μόρφωσή του, τους προσανατολισμούς και το αυτοσυναίσθημά του. Η παιδαγωγική ατμόσφαιρα με τα κυρίαρχα στοιχεία της είναι πολύ συντελεστική στην προαγωγή των παραπάνω στοιχείων της προσωπικότητας και γενικότερα στην αγωγή για τον ελεύθερο χρόνο.
6. Ο ελεύθερος χρόνος δεν πρέπει να γίνει πλήξη, ανία, άδειος χρόνος, ψυχική φθορά και καταδίκη, αλλά ευκαιρία για δημιουργία και ικανοποίηση. Ο χρόνος είναι ζωή. Δεν είναι

για να τον «σκοτώσουμε», δηλαδή να τον περάσουμε όπως-όπως. Για να γίνει ο ελεύθερος χρόνος πραγματική ζωή είναι απαραίτητη μια αρμονική σχέση στις δραστηριότητες του παιδιού μέσα και έξω από το σχολείο. Από τις δραστηριότητες δηλαδή του σχολείου δεν πρέπει να λείπει το στοιχείο της ελευθερίας και της δημιουργίας. Να απαλλαγεί επίσης το σχολείο από το φόβο ότι οι μαθητές δεν θα κάνουν καλή χρήση του ελεύθερου χρόνου τους και να τους φορτώνει με εξαντλητικές προκαθορισμένες «κατ' οίκον» εργασίες³.

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΧΡΟΝΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

• ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ... ΡΟΜΠΟΤ

Οι περισσότεροι γονείς με ιδιαίτερο άγχος «φτιάχνουν» το ημερήσιο πρόγραμμα των παιδιών τους. Το πρωί σχολείο, το απόγευμα σπορ και ξένες γλώσσες, το βράδυ φροντιστήριο και ανάλογα με την ηλικία του μαθητή νωρίς για ύπνο με ένα διάλειμμα ενδιάμεσα που τα παιδιά περνούν κυρίως μπροστά στην τηλεόραση.

Ένα πρόγραμμα ιδιαίτερα φορτωμένο που ξεκινάει από τα πρώτα χρόνια του τις ελεύθερες ώρες του. Είναι γεγονός ότι η εποχή που οι πιτσιρικάδες έπαιζαν με την ψυχή τους μετά το σχολείο ακόμα και στους δρόμους της γειτονιάς ανήκει στο παρελθόν, αφού κατά την

άποψη των περισσότερων γονιών προηγούνται πρόσθετες δραστηριότητες στο εβδομαδιαίο σχολικό πρόγραμμα για να καλλιεργηθούν δυνατότητες και ταλέντα.

Δεν είναι τυχαίο που πολύ συχνά οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να τα βγάλουν πέρα με νυσταγμένους μαθητές που όχι μόνο παίζουν λιγότερο απ' όσο αρμόζει στην ηλικία τους, αλλά επιπλέον κοιμούνται ελάχιστες ώρες. Μήπως, όμως, κατ' αυτόν τον τρόπο αρχίζουμε να μιλάμε για παιδιά – ρομπότ που ο ελεύθερος χρόνος τους το πολύ-πολύ να εξαντλείται μπροστά στην τηλεόραση;

Για παιδιά που σίγουρα αν ήταν στο χέρι τους θα έφτιαχναν ένα πρόγραμμα μιας πιο ισορροπημένης ζωής που θα αγκάλιαζε το παιχνίδι τόσο όσο το σχολείο και το φροντιστήριο;

Οι ψυχολόγοι σε αυτές τις περιπτώσεις λένε πως για να δομηθεί σωστά μια προσωπικότητα έχει ανάγκη να αυτενεργήσει και είναι γνωστό πως το παιδί αυτενεργεί μονάχα στον ελεύθερο χρόνο του μέσα από το παιχνίδι.

Μόνο έτσι μαθαίνει να παίρνει πρωτοβουλίες και να κινείται με υπευθυνότητα, ιδιότητες που θα του χρησιμεύσουν στην ενήλικη ζωή του. Από εκεί και πέρα, το βαρυφορτωμένο πρόγραμμα συνιστάται μονάχα στην περίπτωση που και τα ίδια τα παιδιά συμφωνούν με τη διαμόρφωσή του⁴.

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η τηλεόραση κυριαρχεί στην καθημερινή μας ζωή και έχει γίνει μια αναπόφευκτη ανάγκη. Είναι ένας «απρόσκλητος επισκέπτης» Βέβαια όλοι μικροί και μεγάλοι αγαπούμε αυτόν τον ξένο αν και πολλές φορές γίνεται θέμα διενέξεων σε πολλές οικογένειες⁵.

Αν συγκρίνουμε τις καθημερινές απασχολήσεις που παλιότερα είχαν τα παιδιά – πρόγραμμα που τους επέβαλλαν οι γονείς, τακτές ώρες ύπνου, μοναχικό παιχνίδι και τα παρόμοια – με τις ασχολίες του σημερινού παιδιού, θα δούμε ότι τα παιδιά τότε διέθεταν κάποιο χρόνο για ελεύθερη απασχόληση. Σήμερα η ζωή των παιδιών δεν είναι μόνο φορτωμένη περισσότερο παρά ποτέ με μαθήματα εξωσχολικά και άλλες προγραμματισμένες δραστηριότητες, αλλά και τα ελάχιστα απομεινάρια του χρόνου που μπορεί να υπάρξουν, γεμίζουν με τηλεόραση.

• ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Πολλές φορές οι γονείς, για να πολεμήσουν την τηλεόραση, φροντίζουν να γεμίζουν το χρόνο του παιδιού. Φοβούνται ότι τα παιδιά τους, αν δεν «κάνουν» κάτι, θα στραφούν στην τηλεόραση. Γι' αυτό κάνουν το παν για να τραβήξουν το ενδιαφέρον τους μακριά από

το μηχανικό αντίπαλο. Όταν κουράζονται οι γονείς, ή άλλα τυχόν καθήκοντα τους απορροφούν, καταφεύγουν στην τηλεόραση νιώθοντας την αδυναμία τους απέναντι στον ηλεκτρονικό ανταγωνιστή τους.

Μια μητέρα με τρία παιδιά λέει: «Είδα ότι πρέπει να ξοδεύω χρόνο και διανοητική ενέργεια για ν' αποφύγουν την τηλεόραση. Συνέχεια πρέπει να επινοώ δραστηριότητες για να κρατάω απασχολημένα τα παιδιά, ώστε να μην καταφεύγουν στην μικρή οθόνη, προς την οποία δείχνουν μια έντονη ροπή».

Στα λόγια μιας άλλης μητέρας διακρίνουμε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο φόβο για τον «άδειο χρόνο» και στη χρήση της τηλεόρασης. Λέει σχετικά: «Συχνά λέω στα παιδιά μου: φύγετε από τα πόδια μου και πάτε να δείτε τηλεόραση. Δεν μπορώ να τα βλέπω να κάθονται έτσι, χωρίς να κάνουν κάτι. Ανοίγουν την τηλεόραση βλέπουν κάτι που να ερεθίζει το μυαλό τους...». Δηλαδή, πολλοί γονείς, πιστεύουν ότι τα παιδιά τους δεν είναι ικανά να κάνουν κάτι μόνα τους στο χρόνο που διαθέτουν, γι' αυτό και τους δίνουν την άδεια να παρακολουθούν τηλεόραση. Φυσικά τα παιδιά γεμίζουν όλο το χρόνο μ' αυτό τον τρόπο. Και όπου υπάρχει ανταγωνισμός ανάμεσα στους γονείς και στην τηλεόραση πάλι τα παιδιά δεν έχουν χρόνο ελεύθερο, γιατί οι γονείς φροντίζουν να τον καλύψουν⁶.

Μια άλλη εκδοχή είναι ότι η τηλεόραση έχει γίνει μέσο καταστολής κάθε απειθαρχίας. «Με την τηλεόραση βρήκαμε την ησυχία μας», λένε πολλοί γονείς. Και αυτό γιατί από τη μία αφοσιώνονται με τις ώρες τα παιδιά σ' αυτή και ησυχάζει το σπίτι και από την άλλη υπάρχει πάντα η «δαμόκλειος σπάθη» πάνω από την «αχίλλειο πτέρνα». «Πρόσεξε γιατί δεν θα σ' αφήσω να δεις τηλεόραση» κι όλα ησυχάζουν. Η τηλεόραση έτσι όμως θυμίζει τις

απερίσκεπτες εκείνες μητέρες που συνήθιζαν να βουτούν την ρώγα του μωρού κι όπως το παιδί έπεφτε σε λήθαργο μπορούσαν να μένουν ήσυχες.⁷

• Ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ

Αφού, από τη μια μεριά, ο ελεύθερος χρόνος παίζει τόσο σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού και από την άλλη επικρατεί σήμερα η τάση να ικανοποιούνται οι ανάγκες του παιδιού, γιατί οι γονείς επιμένουν να παραγεμίζουν αλύπητα όλο το χρόνο τους; Κάποια εξήγηση υπάρχει για τη δυσκολία που αισθάνεται η μητέρα, καθώς το παιδί της περνάει από το στάδιο της απόλυτης εξάρτησης στο επόμενο στάδιο της ανάπτυξής του.

Μπροστά σε μια τέτοια εξέλιξη είναι φυσικό μια μητέρα να ανησυχεί με τις καινούργιες, γεμάτες ανεξαρτησία δραστηριότητες του παιδιού της. Πριν λίγο το παιδί της κρεμόταν απ' αυτήν και την ακολουθούσε παντού, τώρα πρέπει εκείνη να τρέχει πίσω του και να προλαβαίνει τις αταξίες του. Και ακόμη, επειδή πολύ έντονα έχει μέσα την εικόνα του προσκολλημένου πάνω της παιδιού, τώρα κινδυνεύει να πιστέψει ότι το παιδί την απορρίπτει, καθώς ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για τον κόσμο που το περιβάλλει. Έτσι, καθώς η απολυτότητα του μητρικού της ρόλου μειώνεται, έχει το αίσθημα του «Χαμένου Παραδείσου», πράγμα που κάνει πιο δύσκολη αυτή την περίοδο. Επειδή οι σχέσεις της με το παιδί αλλάζουν κάθε μέρα, είναι ανάγκη έγκαιρα να βρει τρόπους προσαρμογής στο ανεβασμένο

επίπεδο δραστηριότητας του παιδιού και ταυτόχρονα να αποδεχτεί τα αισθήματα απώλειας που νιώθει. Το ιδεώδες θα ήταν η μητέρα να αλλάζει κάθε μέρα τη στάση της, έτσι που να μην εμποδίζει την ανάπτυξη του παιδιού της.

Ίσως να είναι αυτά τα συγκρουόμενα αισθήματα της μητέρας για την καινούργια ανεξαρτησία του παιδιού, που την σπρώχνουν να χρησιμοποιήσει την τηλεόραση για να γεμίσει το χρόνο του. Αντί να προσαρμοστεί με το συναισθηματικό αποχωρισμό του παιδιού και την λαχτάρα του για δράση, η μητέρα περιορίζει συστηματικά την απασχόλησή του με το περιβάλλον και το εμποδίζει να δημιουργήσει νέες σχέσεις με το να το σπρώχνει στην παθητική εμπειρία της τηλεόρασης. Ίσως αισθάνεται ότι, αφού η ίδια δεν μπορεί πια να ψυχαγωγήσει το παιδί της και να το ευχαριστήσει, πρέπει να του προσφέρει ένα υποκατάστατο με την μορφή της τηλεόρασης. Έτσι κολλάει στην αυταπάτη ότι αυτή και πάλι παραμένει στο κέντρο του κόσμου του παιδιού της, όπως ήταν προηγούμενα. Διατηρεί μ' αυτό τον τρόπο όλη της την υπεροχή παρά την αυξανόμενη ανεξαρτησία του παιδιού και παρά τις προσπάθειές του να βρει μια ταυτότητα ξέχωρα από τη δική της.

Η συνεχής απασχόληση των γονιών με το παιδί του στερεί τον ελεύθερο χρόνο, το χρόνο που θα τον χρησιμοποιήσει το παιδί όπως θέλει. Η στέρηση αυτή αποδείχτηκε, ύστερα από σχετικά πειράματα, ότι αυξάνει πολύ την εξάρτηση του παιδιού από τους γονείς, τους διαρκώς διαθέσιμους, και καταλήγει το παιδί να μη νιώθει ποτέ την ανάγκη ελεύθερου χρόνου, αλλά και αν έχει αυτόν τον χρόνο δεν ξέρει τι να τον κάνει, πώς να τον οργανώσει.

• ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΓΕΜΑΤΟΣ

Από τη στιγμή που το παιδί φτάνει στο σημείο να μπορεί να διαμορφώνει το χρόνο του σύμφωνα με τις ανάγκες του, αν διαλέξει την τηλεόραση, γεμίζει τον άδειο χρόνο του, παραβιάζει όμως την ελευθερία του και στερεί από τον εαυτό του τις ευκαιρίες ψυχαγωγίας που θα είχε στον αληθινά ελεύθερο χρόνο του. Μπορούμε έτσι να χαρακτηρίσουμε αυτό το χρόνο «γεμάτο» και τον ξεχωρίζουμε από τον «ελεύθερο» χρόνο.

Το παρακάτω παράδειγμα,, παρμένο από την πραγματικότητα, ξεκαθαρίζει καλύτερα τη διαφορά ανάμεσα στον «ελεύθερο» και στον «γεμάτο» χρόνο.

Ας δούμε τώρα ένα παιδί που ο «ελεύθερος» χρόνος του το απόγευμα περνάει μπροστά στην τηλεόραση. Είναι απορροφημένο από τα τηλεοπτικά προγράμματα και δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να βλέπει και να ακούει. Η θέλησή του δεν λειτουργεί, οι προσωπικές του ανάγκες και ο ρυθμός της δικής τους ζωής δεν μετρούν. Η σκέψη του αδρανοποιείται, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στην περίπτωση του παιχνιδιού. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι σχέσεις του με το τηλεοπτικό πρόγραμμα ισοδυναμούν με μια επιστροφή στη βρεφική ηλικία, οπότε έχουμε ταύτιση του παιδιού με το γύρο κόσμο. Το ίδιο σχεδόν, συμβαίνει και τώρα: το παιδί και η τηλεοπτική εικόνα μπαίνουν το ένα μέσα στο άλλο και αποτελούν μια ενότητα. Δηλαδή, καθώς το παιδί παρακολουθεί όσα γίνονται στην οθόνη, τα όρια ανάμεσα στο ίδιο και σ' αυτό που είναι εξωτερικό εξαφανίζονται και άνετα γυρίζει στην κατάσταση που ήταν στο παρελθόν, όταν συνέχεε

τον εαυτό του με τον κόσμο γύρω του. Έτσι αδρανοποιούνται οι δυνατότητές του να προσαρμοστεί στο νέο περιβάλλον του και να αναπτυχθεί η προσωπικότητά του.

Βέβαια δεν είναι ανάγκη, όλος ο χρόνος ενός παιδιού να είναι ελεύθερος και ανοργάνωτος. Υπάρχουν πράγματα που πρέπει να μάθει, δεξιότητες που πρέπει να κατακτήσει. Για όλα αυτά είναι ανάγκη να αφήσει το χρόνο του στα χέρια των άλλων. Αλλά ταυτόχρονα, είναι επιτακτική η ανάγκη να έχει κάποιο ελεύθερο δικό του χρόνο, που να τον οργανώσει μόνο του, χρησιμοποιώντας τις ιδέες του και τις εμπνεύσεις του. Μόνο έτσι θα προοδεύσει ουσιαστικά. Με την τηλεόραση όμως στο σπίτι αυτό είναι ακριβώς που δεν έχει.

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ

Πριν να εμφανιστεί η τηλεόραση ένα μικρό παιδί είχε πολύ περιορισμένες δυνατότητες να πλησιάσει τις συμβολικές παραστάσεις της πραγματικότητας. Μη μπορώντας να διαβάσει έμπαινε στον κόσμο της φαντασίας με ιστορίες που του έλεγαν ή του διάβαζαν. Αυτές όμως οι εμπειρίες δεν απορροφούσαν και πολύ από τον χρόνο που ήταν ξύπνιο, ακόμα και αν υπήρχε διαθέσιμος ο αναγνώστης ή ο παραμυθάς. Πάντως το «προ-τηλεοπτικό» παιδί έμπαινε στον κόσμο της φαντασίας έχοντας πάντα δίπλα του έναν ενήλικα να του εξηγεί ή να το καθησυχάζει, όταν χρειαζόταν. Δεν ήταν μόνο του στο ταξίδι του φανταστικού κόσμου.

Όταν εμφανίστηκε η τηλεόραση, το μικρό παιδί μπόρεσε να μπει, και για ώρες να παραμένει κάθε μέρα, στον κόσμο της φαντασίας μόνο του με ανθρώπους και πράγματα που δεν μπορούσε να αγγίζει και χωρίς κάποιον ενήλικα πλάι του να το καθοδηγεί. Ίσως γι' αυτό το λόγο η επίδραση της τηλεόρασης στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας ήταν πολύ πιο έντονη απ' ό,τι σε παιδιά άλλης ηλικίας. Όσο για τα παιδιά της σχολικής ηλικίας, επειδή ξέρουν να διαβάζουν, έχουν και άλλες ευκαιρίες να μπαίνουν στον κόσμο της φαντασίας. Γι' αυτά η τηλεόραση είναι ακόμα ένας φανταστικός κόσμος.

Οι εικόνες της τηλεόρασης δεν περνούν μέσα από καμιά σύνθετη συμβολική μετατροπή. Το μυαλό δεν έχει να αποκωδικοποιήσει ή να χειριστεί κάτι καθώς παρακολουθεί τηλεόραση. Ίσως αυτό να είναι και ο λόγος που οι τηλεοπτικές εικόνες είναι πολύ πιο δυνατές απ' τις εικόνες που δημιουργούνται μέσα μας με την ανάγνωση. Αλλά τελικά προσφέρουν λιγότερη ικανοποίηση. Ένα δεκάχρονο παιδί διηγείται τι ένιωσε όταν είδε στην τηλεόραση μια ιστορία που είχε πριν διαβάσει. «Οι άνθρωποι στην τηλεόραση σου αφήνουν πολύ δυνατή εντύπωση. Έτσι και δεις τον ήρωα του έργου στην τηλεόραση σου μένει έντονα η μορφή του, έστω και αν τον είχες φανταστεί αλλιώς όταν διάβασες το βιβλίο. Αλλά το καλό με το διάβασμα του βιβλίου είναι ότι έχεις τόση ελευθερία! Μπορείς να φανταστείς το κάθε πρόσωπο όπως θα ήθελες εσύ να είναι! Ελέγχεις τα πράγματα πολύ καλύτερα όταν διαβάζεις παρά όταν βλέπεις τηλεόραση».

Μια δασκάλα Α' τάξης Δημοτικού λέει: «Όταν διηγούμαι στα παιδιά μια ιστορία συχνά με διακόπτουν»: «Δεν βλέπω, κυρία». Η προσοχή τους γρήγορα αποσπάται και αρχίζουν τις κουβέντες.

Χρειάζεται να προσπαθήσω πολύ για να κάνω τη φαντασία τους να δουλέψει. Τους λρω ότι «δεν έχω τίποτε να σας δείξω. Η ιστορία απλώς βγαίνει από το στόμα μου και εσείς μπορείτε να δείτε τις εικόνες με τα μάτια του νου σας. Ύστερα από αρκετή εξάσκηση κάτι καταφέρνω. Αλλά, νομίζω, ότι δεν θα είχαν ανάγκη από τέτοια αγωγή, την εποχή πριν την καθιέρωση της τηλεόρασης»⁶.

Η σύγκριση ανάμεσα στην ανάγνωση και την παρακολούθηση της τηλεόρασης είναι ιδιαίτερα χρήσιμη γιατί αναντίρρητα η τηλεοπτική παρακολούθηση επηρεάζει σοβαρά την αναγνωστική δραστηριότητα των παιδιών και ως προς την ποσότητα και ως προς την ποιότητα αυτών που διαβάζουν και ως προς τις εμπειρίες που αποκομίζουν. Και αφού η γραφή είναι στενά δεμένη με την ανάγνωση, επηρεάζεται και το τι γράφουν και πως το γράφουν.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα παιδιά διαβάζουν πολύ λιγότερα βιβλία από την στιγμή που η τηλεόραση είναι στη διάθεσή τους. Για να γεμίσει τις ώρες του το παιδί είναι πιο εύκολο να ανοίξει την τηλεόραση παρά να πάρει ένα βιβλίο στα χέρια του.

Τα παιδιά με ειλικρίνεια ομολογούν την προτίμησή τους για την τηλεόραση και οι γονείς βεβαιώνουν αυτή την τάση των παιδιών.

Τα παιδιά που έχουν δυσκολία στην ανάγνωση καταφεύγουν πολύ περισσότερο στην τηλεόραση για να πνίξουν την πλήξη τους. Αυτή η τάση τους παίζει βαθιά αρνητικό ρόλο στην διανοητική ανάπτυξη αυτών των παιδιών, αφού μόνο με πολύ διάβασμα – που το αποφεύγουν - θα μπορούσαν να ξεπεράσουν την αδυναμία τους στην ανάγνωση. Επίσης πολύ συχνά οι δάσκαλοι και οι ειδικοί συζητούν για τα αποτελέσματα της τηλεόρασης στην αναγνωστική ικανότητα των παιδιών.

Η παρακολούθηση της τηλεόρασης δεν εμποδίζει τα κανονικά παιδιά να κατακτήσουν την αναγνωστική τεχνική, αν και τα αναγκάζει να διαβάζουν λιγότερο. Περιπλέκει όμως τα προβλήματα των παιδιών που έχουν δυσκολία στην ανάγνωση, γιατί η τηλεόραση προσφέρει μια ευχάριστη εναλλακτική λύση, μη λεκτική, και μειώνει έτσι την επιθυμία τους να προσπαθήσουν, αφού βρίσκουν αλλού ευχαρίστηση που αντικαθιστά τη χαρά του διαβάσματος.⁷

Η έλλειψη ελεύθερου χρόνου στη ζωή του παιδιού που μεγαλώνει πλάι στην τηλεόραση, το επηρεάζει ριζικά, γιατί αυξάνει και μονιμοποιεί την εξάρτησή του, του κάνει πλύση εγκεφάλου, το αποπνευματοποιεί και το στερεί από τη φυσική του ζωή, ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ.^{6,7}

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

«Μόνο τα παιδιά ξέρουν τι γυρεύουν, είτε ο μικρός πρίγκιπας. Για μία κούκλα από κουρέλια κλαίνε»!

*

«Γνωρίζω έναν πλανήτη όπου μένει ένας κατακόκκινος κύριος. Ποτέ του δεν εμύρισε ένα λουλούδι. Ποτέ του δεν ατένισε ένα αστέρι. Ποτέ του δεν αγάπησε κάποιον. Ποτέ του δεν έκανε κάτι άλλο από προσθέσεις. Και όλη την ημέρα επαναλαμβάνει, όπως κι εσύ: "Είμαι ένας άνθρωπος σοβαρός! Είμαι ένας άνθρωπος σοβαρός!" και αυτό τον κάνει να φουσκώνει από περηφάνεια. Όμως αυτό δεν είναι άνθρωπος, μανιτάρι είναι».

A. DE SAINT - EXUPERY

Ο μικρός πρίγκιπας

«Το παιχνίδι του παιδιού πηγάζει από την ορμή της ζωής, εκφράζει την πλησμονή χαράς (και συνάμα αποτελεί μάθηση αυτής της χαρούμενης, παικτικής [και περι-παικτικής] διάθεσης απέναντι στον κόσμο και τα προβλήματά του). Με το παιχνίδι του παιδιού σταματάει ο σοβαροφανής χρόνος των ωρίμων, (που, σχεδόν πάντα, με τις «σοβαρές» τους ασχολίες αποδεικνύονται χίλιες φορές ανώριμοι), και όλα γίνονται ελαφρά, πουπουλένια, δυνατά. Η μαγεία της παιδικής φαντασίας βασιλεύει και ο κόσμος του ονείρου ανατρέπει την πραγματικότητα. Ο κόσμος του δέοντος εισβάλλει στο προσκήνιο

και επικρατεί αναίμακτα, ειρηνικά στις έκπληκτες συνειδήσεις των μεγάλων. Όσοι από αυτούς είναι ξύπνιοι δεν περιγελούν τον εισβολέα, παραδίνονται κι αφήνονται να τους κοιμίσει για λίγο η μαγική ράβδος της παγκινής σοφίας. Δραπετεύουν έτσι από τον κόσμο τους και ζουν στον κόσμο του παιδικού παιχνιδιού.⁸

Το παιχνίδι είναι η ζωτικότερη ανάγκη για το παιδί και το ίδιο απαραίτητο όπως ο αέρας και το φαγητό. Είναι αυτούσια χαρά, κίνηση, δράση, ζωή, που πάνω και πέρα απ' όλα του εξασφαλίζει τη δυνατότητα να ζήσει σωστά κι ολοκληρωμένα την παιδική του ηλικία και ν' αποκτή εμπειρίες, απαραίτητες για το χτίσιμο της προσωπικότητάς του⁹.

• ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Το γνωστό φιλοσοφικό λεξικό Lalande ορίζει το παιχνίδι ως εξής: «Καταβολή φυσικής ή πνευματικής δραστηριότητας που δεν έχει σκοπό αμέσως χρήσιμο, ούτε και καθορισμένο, και του οποίου ο μόνος λόγος ύπαρξης –για τη συνείδηση εκείνου που παραδίνεται σε αυτό- είναι αυτή τη η ίδια η ευχαρίστηση που εκεί βρίσκει».

Το παιχνίδι είναι αδιάσπαστα ενωμένο με την ψυχική ανάπτυξη του παιδιού και αντλεί από το απόθεμα της ζωικής ενέργειάς του. Κάθε παιδί παίζοντας δίνει μια δημιουργική διέξοδο στη μεγάλη ενεργητικότητά του.

Όμως, η έμφυτη αυτή παιγνική ικανότητα του ανθρώπου, δεν είναι μόνο δραστηριότητα που αποσπά το ανθρώπινο ον από την πραγματικότητα και το διασκεδάζει, αλλά μέρος της ουσίας της ζωής

του με απίθανες προεκτάσεις στην πολιτιστική, ψυχολογική και ηθική εξέλιξή του. Ειδικά για το παιδί, στις μαγικές ηλικίες της αχαλίνωτης και «παντοδύναμης» παιδικής φαντασίας, η παιγνική «πραγματικότητα» ταυτίζεται με την πραγματικότητα. Ο Tj. A. Handfield θεωρεί το παιδικό παιχνίδι ως «μια αυθόρμητη έκφραση συμπεριφορικών σχημάτων, όπως π.χ. το πάλεμα. Τα συμπεριφορικά σχήματα έχουν αναπτυχθεί, μέσα στο κάθε είδος, στη διάρκεια της εξέλιξης, και ο σκοπός τους είναι να διατηρούν τη ζωή».

• Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Χάρη στο παιχνίδι, το μικρό παιδί εμπλέκεται στην πραγματικότητα της ζωής και των ενηλίκων, κατά τρόπο που εξοστρακίζει το σοκ της πρώτης συνάντησης μαζί τους. Η παιγνική στάση και θεώρηση των δυσκολιών θεραπεύει από το άγχος, διότι επιτρέπει τη δραματοποίησή του. Συνάμα οι παιγνικοί κανόνες, το αναγκάζουν να λάβει σοβαρά, αλλά όχι εξουθενωτικά («μα παιχνίδι είναι»), υπόψη τους περιορισμούς που θέτει η «αντικειμενική» πραγματικότητα και ο Άλλος και να θέτει σε δοκιμασία τις δυνατότητές του με αποτέλεσμα το κέρδος σε ωριμότητα και κοινωνικότητα.

Χάρη στην παιγνική ορμή και διάθεση το παιδί εκδηλώνει ενδιαφέροντα, ρίχνει άγκιστρα και πιάνεται με ενδιαφέρον από τη ζωή. Το παιχνίδι δίνει την αίσθηση και χαρά της ζωής. Και αν για κάθε άνθρωπο η χαρά είναι καρπός της εσωτερικής γαλήνης και αρμονίας, καθώς, επίσης, της εσωτερικής πληροφορίας προς τη σωστή

κατεύθυνση για την αυτοπραγμάτωση, για το παιδί είναι, χωρίς υπερβολή, το «οξυγόνο» της ζωής.

Ακόμη, το παιδί παίζοντας «πιάνει στην απόχη του» την ξενική πραγματικότητα της λογικής των ενηλίκων, καλύτερα, φέρνει τον κόσμο στα μέτρα του και –μέσα απ' αυτό- τον ανασκευάζει για να τον κατανοήσει. Συσχετίζει το σώμα του και τις χειριστικές του δεξιότητες με «αντικείμενα» που το ενδιαφέρουν. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό για μία τόσο ζωντανή και εύθραυστη ηλικία, που δεν μπορεί να αποβάλει το άγχος της προσαρμογής στην κοινωνία των ενηλίκων παρά μέσα από την παιγνική αποδραματοποίησή του. Είναι ανάγκη η ζωή του παιδιού να συνδεθεί με τη ζωή των ενηλίκων και αυτό γίνεται μέσα από τα κανάλια των ενδιαφερομένων.⁸

Έχει διαπιστωθεί ότι τα παιδιά που αγαπούν τα παιχνίδια και τα παίζουν τακτικά, αναπτύσσονται αρμονικά, σωματικά, πνευματικά, συναισθηματικά. Αντίθετα, παιδιά που δεν παίζανε στην μικρή τους ηλικία, είτε γιατί οι γονείς τους δεν τα άφηναν είτε από άλλη αιτία, έγιναν άβουλα, νευρωτικά, εγωπαθή, μοχθηρά και δύστροπα. Έτσι δεν τους δόθηκαν οι ευκαιρίες να καλλιεργήσουν το συναίσθημα της ευθύνης, να γίνουν τολμηρά και αισιόδοξα, να αγωνιστούν για να ξεπεράσουν ομαλά τις δυσκολίες, τις απειρίες και τις μειονεξίες της ηλικίας τους.

Η αγωνιστικότητα, που το παιδί αναγκάζεται ν' αναπτύξει στις διάφορες φάσεις του παιχνιδιού, το βοηθά θετικά να ξεπεράσει την ατολμία του, τη δειλία και τη διστακτικότητά του. Κινητοποιείται και επηρεάζεται, σε μεγάλο βαθμό, από τη ζωντάνια και την τόλμη των άλλων παιδιών.

Με τη δύναμη της εμπειρίας και της πρακτικής, ασκείται και συνηθίζει να παραδέχεται φυσιολογικά και χωρίς αρρωστημένες

αντιδράσεις την ήττα του στο παιχνίδι, να προετοιμάζεται και να προσαρμόζεται στο γεγονός ότι και σαν ενήλικας στο μέλλον δεν θα νικά πάντα, αλλά και θα νικιέται.⁹

Το παιχνίδι προετοιμάζει το μέλλον και σ' αυτό φαίνεται ο χαρακτήρας των σχέσεων του παιδιού προς το περιβάλλον του. Επίσης, κινητοποιεί το κοινωνικό συναίσθημα και προσπαθεί να το ικανοποιήσει με κάθε τρόπο.

Κάθε παιδί παίζει ένα παιχνίδι, «αναγκαστικά» ασκεί στην πρωτοβουλία, στην προσπάθεια, στη θέληση, στο θάρρος, στη γενναιοψυχία, στην αυταπάρνηση, βασικότατα στοιχεία (ηθικά + ψυχολογικά) ενός πολύ βιοψυχωτικού χαρακτήρα.⁸ Το παιχνίδι είναι για το παιδί μια μεγάλη ευχαρίστησης. Αυτό και μόνο έχει τεράστια σημασία για την ανάπτυξή του.⁹

Κανείς πια δεν αμφισβητεί την σημασία του κι ούτε επιμένουμε να βρούμε αν το παιχνίδι είναι άσκηση των εσωτερικών τάσεων ή μια συμβολική έκφραση των απωθημένων διαθέσεων και συναισθημάτων του⁵ ατόμου. Εκείνο που μας ενδιαφέρει, πρώτα απ' όλα είναι πως το παιδί, πρέπει να εκφραστεί μέσα από το παιχνίδι για να λειτουργήσει και να αναπτυχθεί σωστά⁷.

• ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΧΩΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Το παιδί, με το παιχνίδι ζει μέσα σ' ένα κλίμα ελευθερίας, ζει τη δική του παιδική ζωή, το δικό του παιδικό κόσμο.

Γονείς που αναγκάζουν τα παιδιά τους να ζουν κάτω από τη σκιά τους, κι όπως εκείνοι θέλουν και επιθυμούν και δεν τα αφήνουν

να παίζουν διαπράττουν μεγάλο έγκλημα. Αγνοούν ίσως ότι το παιδί μέσα στο παιχνίδι ζει με τον καλύτερο τρόπο την παιδική του ηλικία, ότι εκεί, μέσα στη δράση του και τις συγκινήσεις που του δίνει αυτό διαμορφώνει το χαρακτήρα του και ωριμάζει πνευματικά και συναισθηματικά.

Όταν το παιδί νιώθει, σε κάθε του βήμα, να το ακολουθούν απαγορευτικές εντολές των μεγάλων μεγιστοποιούν την επιθυμία του να ανεξαρτοποιηθεί, ν' αναπτύξει δική του δράση μέσα σε ένα κλίμα ελευθερίας. Την ποθητή αυτή ελευθερία του την εξασφαλίζει κατά κύριο λόγο το παιχνίδι. Μέσα σ' αυτό δοκιμάζει και ασκεί όλες τις δυνάμεις του, ξεφεύγοντας για λίγο από την καταπιεστική κηδεμονία των μεγάλων.

Τον ελεύθερο λοιπόν χρόνο του είναι φυσικό και ψυχολογικά αναγκαίο να τον διαθέτει το παιδί για τα παιχνίδια του, σαν μια ανάσα κι ένα διάλειμμα από την πολύωρη εργασία στο σχολείο. Άλλωστε η εναλλαγή απασχολήσεων βοηθά καλύτερα και αποτελεσματικότερα την πνευματική του ανάπτυξη, τη συναισθηματική του ωριμότητα και τονώνει την αίσθηση της ελευθερίας του. Ιδιαίτερα τα ομαδικά παιχνίδια του εξασφαλίζουν την δυνατότητα να εκφράζει και να ασκεί τις ικανότητές του και ταυτόχρονα να νιώθει ανεξάρτητο.⁹

• ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Πρώτα απ' όλα, λοιπόν, κάθε παιχνίδι είναι μια εκούσια δραστηριότητα. Το κατ' επιταγή παιχνίδι δεν αποτελεί πλέον παιχνίδι:

στην καλύτερη περίπτωση δεν θα ήταν παρά μια στανική απομίμηση του. Μόνο με αυτή την ποιότητα της ελευθερίας ξεχωρίζει το παιχνίδι από την πορεία της φυσικής διαδικασίας. Είναι κάτι που προστίθεται σε αυτή και που διαχέεται πάνω της ως διακόσμηση, στολίδι, ένδυμα. Η ανάγκη του παιχνιδιού είναι πειστική μόνο κατά την έκταση που η απόλαυσή του το καθιστά ανάγκη. Το παιχνίδι μπορεί να αναβάλλεται ή να διακόπτεται ανά πάσα στιγμή. Ποτέ δεν επιβάλλεται από φυσική αναγκαιότητα ή ηθική υποχρέωση. Ποτέ δεν αποτελεί καθήκον. Γίνεται αβίαστα, κατά τον «ελεύθερο χρόνο». Μόνο όταν το παιχνίδι είναι αναγνωρισμένη πολιτισμική λειτουργία – μια τελετή, μια τελετουργία – συνδέεται με έννοιες υποχρέωσης και καθήκοντος.

Εδώ έχουμε, λοιπόν, το πρώτο κύριο χαρακτηριστικό του παιχνιδιού: ότι είναι ελεύθερο, είναι στην πραγματικότητα ελευθερία. Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό συνδέεται στενά με τούτο, ότι δηλαδή το παιχνίδι δεν είναι «συνήθης» ή «πραγματική» ζωή. Είναι μάλλον ένα πέρασμα από την «πραγματική» ζωή σε μια προσωρινή σφαίρα δραστηριότητας, με εντελώς δική της διάταξη. Κάθε παιδί έχει απόλυτη επίγνωση ότι γίνεται κάτι «Στα ψέματα» ή «στ' αστεία».

Όσον αφορά τα τυπικά του χαρακτηριστικά, όλοι οι μελετητές υπογραμμίζουν την ανιδιοτέλεια του παιχνιδιού. Αφού δεν είναι «συνήθης» ζωή, μένει έξω από την άμεση ικανοποίηση των αναγκών και των ορέξεων. Στην πραγματικότητα διακόπτει τη λειτουργία των ορέξεων. Παρεμβάλλεται ως προσωρινή δραστηριότητα που ικανοποιεί από μόνη της και τελειώνει με αυτό. Έτσι τουλάχιστον μας παρουσιάζεται το παιχνίδι αρχικά: ως ένα διάλειμμα, στην καθημερινή μας ζωή. Εντούτοις, ως μία τακτικά επαναλαμβανόμενη χαλάρωση, γίνεται συνοδεία, συμπλήρωμα, πραγματικά αναπόσπαστο μέρος της ζωής, γενικά. Εξωραϊζει τη ζωή, τη διευρύνει, και αποτελεί στην

έκταση αυτή μια αναγκαιότητα τόσο για το άτομο - ως λειτουργία ζωής - όσο και για την κοινωνία, λόγω του νοήματος που περιέχει, της σημασίας του, της εκφραστικής αξίας του, των πνευματικών και των κοινωνικών συνειρμών του, με δύο λόγια ως μια πολιτισμική λειτουργία.

Το παιχνίδι αρχίζει, και κατόπιν κάποια ορισμένη στιγμή «τελειώνει». Παίζεται μέχρι να φθάσει στο τέλος. Ενώσω βρίσκεται σε πορεία, όλα είναι κίνηση, αλλαγή, μεταβολή, ακολουθία, σχέση, διαχωρισμός. Ωστόσο άμεσα συνδεδεμένο με τον περιορισμό του ως προς το χρόνο είναι ένα επιπλέον παράδοξο χαρακτηριστικό του παιχνιδιού: παίρνει αμέσως πάγια μορφή ως πολιτισμικό φαινόμενο. Μιας και παιχτεί, διαρκεί ως ένα νεοδημιουργημένο πλάσμα του πνεύματος, ως ένας θησαυρός που πρέπει να διατηρήσει η μνήμη. Μεταδίδεται, γίνεται παράδοση. Μπορεί να επαναλαμβάνεται καθ' οποιονδήποτε χρόνο, είτε είναι ένα «παιδικό παιχνίδι» είτε μια παρτίδα σκάκι, ή κατά καθορισμένα διαστήματα, όπως ένα μυστήριο. Σε αυτή την ικανότητα επανάληψης βρίσκεται μία από τις πιο ουσιαστικές ιδιότητες του παιχνιδιού. Ισχύει μόνο για το παιχνίδι στο σύνολό του αλλά και για την εσωτερική του δομή. Σε όλες σχεδόν τις ανώτερες μορφές παιχνιδιού τα στοιχεία επανάληψης και μεταβολής (όπως η επωδός) είναι σαν το στημόνι και το υφάδι ενός υφάσματος.

Ακόμη πιο καταφανής από τον περιορισμό ως προς το χρόνο είναι ο περιορισμός ως προς το χώρο. Κάθε παιχνίδι λειτουργεί και υπάρχει μέσα σε ένα πεδίο καθορισμένο από πριν υλικά είτε ιδεατά, προμελετημένα είτε αυτονόητα. Καθώς δεν υπάρχει καμία μορφική διαφορά ανάμεσα στο παιχνίδι και την τελετουργία, ο «καθαγιασμένος τόπος» δεν μπορεί να ξεχωρίσει μορφικά από το πεδίο του παιχνιδιού. Ο στίχος, το τραπέζι της τράπουλας, ο μαγικός κύκλος, ο ναός, η

σκηνή, η οθόνη, το γήπεδο του τένις, η αίθουσα του δικαστηρίου κ.λ.π., είναι κατά τη μορφή και τη λειτουργία τους πεδία παιχνιδιού, δηλαδή απαγορευμένοι, απομονωμένοι, περιφραγμένοι, καθαγιασμένοι χώροι μέσα στους οποίους ισχύουν ειδικοί κανόνες. Είναι προσωρινοί κόσμοι μέσα στον συνήθη κόσμο, αφιερωμένοι στην τέλεση μιας πράξης ανεξάρτητης από τον καθημερινό πρακτικό βίο¹⁰.

• ΕΧΕΙΣ ΩΡΑ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΜΕ;

Τα παιδιά έχουν πλέον τόσες πολλές ασχολίες (αγγλικά, γαλλικά, μουσική, κολύμπι, ζωγραφική, μπαλέτο), που δεν διαθέτουν ελεύθερο χρόνο. Αυτή η υπεραπασχόληση των παιδιών συντελεί στη στέρηση του παιχνιδιού, τόσο του ελεύθερου όσο και του φανταστικού.

Πολλοί γονείς σήμερα, στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν τις πιέσεις και τον ανταγωνισμό που βιώνουν καθημερινά στη ζωή τους, πιέζουν τα παιδιά τους να μεγαλώσουν βιαστικά και να αποκτήσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες. Το άγχος, λοιπόν, των μεγάλων για επιτυχία, σε μια κοινωνία που εξελίσσεται και αλλάζει τόσο γρήγορα, προβάλλεται στα παιδιά και οδηγεί στη συνεχή προσθήκη δραστηριοτήτων που αφαιρούν χρόνο από το παιχνίδι αλλά αυξάνουν τα «προσόντα» των παιδιών.

Αυτή η τάση των γονιών οδηγεί μερικές φορές αντί στη μόρφωση στην «παραμόρφωση» των παιδιών, που εγκαταλείπουν

πρόωρα την παιδική ηλικία και θυσιάζονται στον βωμό των φιλοδοξιών, του άγχους και των ανικανοποίητων επιθυμιών των γονιών τους.

Από την πλευρά των γονιών, πέρα από την χρηματική επιβάρυνση, που συνεπάγεται η συμμετοχή στις διάφορες δραστηριότητες, στερούνται διαθέσιμου χρόνου, ένα πολύτιμο όσο και δυσεύρετο αγαθό στις οικογένειες με μικρά παιδιά. Οι γονείς συχνά υποχρεώνονται να μεταφέρουν τα παιδιά από τη μια δραστηριότητα στην άλλη, ακόμη και να τα περιμένουν, ιδιαίτερα αν κατοικούν σε μεγάλα αστικά κέντρα.

Ζούμε σε μια κοινωνία όπου το ελεύθερο παιχνίδι τελεί υπό διωγμόν, γιατί, αν και αναγνωρίζεται η σημασία του στα λόγια, του αφαιρούνται ουσιαστικά και βαθμιαία οι κατάλληλες συνθήκες για να ευδοκιμήσει. Τα σημερινά παιδιά στερούνται κατάλληλων ελεύθερων χώρων για παιχνίδι, ενώ, καθώς μεγαλώνουν, ο χρόνος τους περιορίζεται ασφυκτικά.

Αν δεν θέλουμε να παραγάγουμε μακροπρόθεσμα άτομα μόνο με δεξιότητες και γνώσεις, αλλά ανθρώπους δημιουργικούς, τότε η φαντασία και το παιχνίδι δεν είναι απλά σημαντικά, αλλά απαραίτητα. Η φαντασία συνιστά την πρώτη ύλη της δημιουργικότητας, την ψυχολογική βάση για δημιουργική ικανότητα. Και αυτό αφορά οποιαδήποτε ενασχόληση, είτε επιστημονική είτε καλλιτεχνική¹¹.

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Η φυσική αγωγή, ο αθλητισμός και τα σπορ δεν είναι απασχολήσεις που μπορούν να αφορούν μόνο τα προνομιούχα σωματικά ή ταλαντούχα άτομα, που επιδιώκουν υψηλές αθλητικές επιδόσεις, ή τις εύπορες κοινωνικές τάξεις. Είναι ωφέλιμες και απαραίτητες ενασχολήσεις που πρέπει να ενδιαφέρον όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από το φύλο, την ηλικία, την εκπαίδευση, την κοινωνική τάξη, την οικονομική κατάσταση και την επαγγελματική θέση κ.λ.π. Ιδιαίτερα στις σύγχρονες αστικοποιημένες κοινωνίες, οι συνθήκες διαβίωσης επιβάλλουν τη διάδοση και την ανάπτυξη του αθλητισμού.

Η άθληση και η φυσική αγωγή αποτελούν αναγκαία και χρήσιμη δραστηριότητα, η οποία στις ηλικίες της νεότητας πρέπει να γίνεται καθημερινά, διότι θα ευνοήσει την αρμονική σωματική και διανοητική ανάπτυξη των νέων. Ακόμα, όσοι νέοι ασχολούνται συστηματικότερα με τις αθλητικές δραστηριότητες, εκμεταλλεύονται τον ελεύθερο χρόνο τους με ευχάριστο και ωφέλιμο τρόπο, διότι γυμνάζονται και συγχρόνως ψυχαγωγούνται, κι έτσι βελτιώνουν τη φυσική τους σωματική κατάσταση αλλά και την ψυχική τους διάθεση. Ο αθλητισμός, λοιπόν, είναι μια δραστηριότητα, η οποία αυξάνει το βαθμό ενεργητικότητας, ενισχύει την αυτόνομη και ελεύθερη έκφραση και σκέψη και βοηθά το νέο άνθρωπο να διαμορφώσει την προσωπικότητά του.

Ο αθλητισμός περιλαμβάνει όλες τις αθλητικές δραστηριότητες, οι οποίες σχετίζονται με την ενεργό συμμετοχή του ανθρώπου στα

διάφορα αθλήματα ή με το θέαμα που απολαμβάνει κανείς στους αθλητικούς αγώνες. Ανάμεσα όμως στον αθλητή ή αθλούμενο και στο φίλαθλο ή θεατή υπάρχει μεγάλη διαφορά ως προς την αξιοποίηση του αθλητικού πνεύματος. Ο πρώτος ασκείται σωματικά, κι έτσι συμμετέχει ενεργά στις αθλητικές δραστηριότητες, ενώ ο δεύτερος παρακολουθεί παθητικά τους αθλητισμούς αγώνες ως αμέτοχος θεατής. Τόσο όμως ο ενεργά αθλούμενος όσο και ο φίλαθλος θεατής αφιερώνουν ένα μέρος του ελεύθερου χρόνου τους στις αθλητικές δραστηριότητες. Αυτό σημαίνει ότι μ' αυτή την αυθόρμητη ενέργειά τους αισθάνονται ατομική ευχαρίστηση και ψυχική ανακούφιση, διότι εκτονώνονται και ικανοποιούν τις προσωπικές τους επιθυμίες και τις ανθρώπινες ανάγκες τους (π.χ. σωματικές, ψυχοκοινωνικές), και για το λόγο αυτό ψυχαγωγούνται.

Οι αθλητικές λοιπόν δραστηριότητες σαν μαζικά θεάματα έχουν ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Ακόμα, πρέπει να επισημανθεί ότι οι αθλητικές εγκαταστάσεις συχνά χρησιμοποιούνται ως χώροι πολιτιστικών ή ψυχαγωγικών συγκεντρώσεων (π.χ., λαϊκών συναυλιών ή εορταστικών εκδηλώσεων κ.λ.π.).¹²

Ο αθλητισμός είναι μια καθημερινή απασχόληση που συνδέεται άμεσα με τον ελεύθερο χρόνο των περισσότερων ανθρώπων. Από έρευνες που έγιναν αποδεικνύεται ότι ο χρόνος που διαθέτει η κοινωνική ομάδα για αναψυχή και ενεργό συμμετοχή στον αθλητισμό είναι συνάρτηση του χρόνου εργασίας και του ελεύθερου χρόνου...» Μέσα στα πλαίσια λοιπόν αυτής της σωστής χρησιμοποίησης και της δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου των νέων για έναν καλύτερο τρόπο ζωής, είναι απαραίτητο να στραφεί το ενδιαφέρον τους προς τον ατομικό και ομαδικό αθλητισμό και τα σπορ. Με τη συστηματική σωματική άσκηση και δραστηριοποίηση μέσω του

αθλητισμού και των σπορ, οι νέοι θα αποφύγουν τις διάφορες άσκοπες, παθητικές, επιζήμιες, ή ακόμα και κοινωνικά βλαβερές ενασχολήσεις (π.χ. αλκοολισμό, ναρκωτικά, εγκληματικότητα, χαρτοπαιξία κ.λ.π.) ή την αδρανοποίηση της ενεργητικότητάς τους. «Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι με το παιχνίδι, τη φυσική αγωγή και τα σπορ καλλιεργούνται και αναπτύσσονται όλες οι ανθρώπινες διαστάσεις, όπως η σωματική, η διανοητική, η συναισθηματική και η ηθική».¹³

Για να δραστηριοποιηθεί όμως η ελληνική νεολαία και να συμμετάσχει περισσότερο ενεργά (κυρίως τα κορίτσια) στον αθλητισμό και στα σπορ, είναι ανάγκη να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις και τα κατάλληλα κίνητρα ή ερεθίσματα. Βασικά, η πολιτεία οφείλει να εφαρμόσει μια μακρόπνοη αθλητική πολιτική, να ενισχύσει με οικονομική και τεχνική βοήθεια τον αθλητισμό (και τα αθλητικά σωματεία στα οποία πρέπει να εγγράφονται περισσότεροι νέοι άνθρωποι ως μέλη), προκειμένου να επεκταθεί και να βελτιωθεί η υποδομή του, να οργανωθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα και να προσαρμοστούν στις σύγχρονες επιστημονικές και κοινωνικές αντιλήψεις που απαιτεί η πρόοδος και η εξέλιξη της εποχής μας.

Με την απρογραμμάτιστη χωροθέτηση, υπάρχει έλλειψη στην περιφέρεια αθλητικών εγκαταστάσεων, όπως γυμναστηρίων, σταδίων, κολυμβητηρίων, κλειστών αιθουσών αθλοπαιδιών κ.λ.π., η οποία δημιουργεί προβλήματα τους νέους που επιθυμούν να ασχοληθούν συστηματικότερα ακόμα και με τον επαγγελματικό αθλητισμό.

Η ποιοτική αναβάθμιση εξαρτάται επίσης από την αρμονική συνεργασία και τη θετική στάση όλων των αρμόδιων φορέων. Από τους ειδικούς επιστήμονες επισημαίνεται επίσης ότι: «Πρωταρχική

προϋπόθεση αποτελεί η ανάπτυξη και δημιουργία αθλητικής παιδείας και συνείδησης τόσο στο ευρύ κοινό και στη νεολαία μας όσο και στους φορείς της Πολιτείας». ¹²

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Το Πολιτιστικό Κέντρο Νεολαίας είναι ένας σύγχρονος θεσμός που υιοθετήθηκε από όλα τα πολιτισμένα κράτη για να μπορούν οι νέοι –ν’ αξιοποιούν ευχάριστα και ωφέλιμα τον ελεύθερο χρόνο τους.

Στις μέρες μας το Πολιτιστικό Κέντρο Νεολαίας ή «Κέντρο Νεότητας» εκφράζει και υποδηλώνει πρακτικά την τεράστια ευθύνη της πολιτείας απέναντι στη νέα γενιά. Ένα Πολιτιστικό Κέντρο Νεολαίας, σωστά οργανωμένο και με πλούσια ενδιαφέροντα είναι μια απελευθέρωση και μια ανάταση, για τα νεαρά μέλη της κοινωνίας. Είναι μια πολιτική πράξη, που τονίζει την ευαισθησία της κεντρικής εξουσίας απέναντι στη νέα γενιά και μια από τις γνησιότερες εκφράσεις του δημοκρατικού πνεύματος μιας χώρας.

Στο Πολιτιστικό Κέντρο Νεολαίας, οι νέοι θα βρουν:

- Σπορ που δίνουν δύναμη και υγεία.
- Θα ασχοληθούν με τις τέχνες, που οπλίζουν τον άνθρωπο με λεπτή και βαθιά ευαισθησία.
- Θα βρουν στη Βιβλιοθήκη του Κέντρου όποιο βιβλίο επιθυμούν και χρειάζονται.

- Θα παρακολουθήσουν ομιλίες και θα πάρουν μέρος σε συζητήσεις, που θα τους δώσουν την ευκαιρία να πληροφορηθούν καινούργια πράγματα και να εκφράσουν ελεύθερα τις γνώμες και τις αντιλήψεις τους.

- **ΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ**

Μετά από μια μέρα εντατικής απασχόλησης, είτε σε σχολές, είτε σε βιοποριστική απασχόληση αυτό που χρειάζονται οι νέοι είναι η αφαίρεση. Η απομάκρυνση δηλαδή από τα προβλήματα που τους απασχολούν και τους απασχόλησαν όλη την ημέρα. Έχουν λοιπόν ανάγκη από ξεκούραση, που πραγματοποιείται με την αλλαγή της απασχόλησης, με τη διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους σε δραστηριότητες που εξαιρετικά τους αρέσουν και τους ευχαριστούν. Οι ελεύθερα διαλεγμένες αυτές απασχολήσεις τους ξεκουράζουν, τους αναζωογονούν.

Ενώ στο σχολείο η μόρφωση επιβάλλεται κατά κάποιο τρόπο από το δάσκαλο στο μαθητή, αντίθετα η μόρφωση στο Πολιτιστικό Κέντρο Νεολαίας ξεκινά από τους ίδιους τους νέους σαν ανάγκη και σαν επιθυμία. Εκεί περνούν ευχάριστα τις ώρες τους, διαλέγοντας ελεύθερα τις γνώσεις που τους χρειάζονται, τις απασχολήσεις που τους ενδιαφέρουν και ό,τι ιδιαίτερα τους πληροί και τους εκφράζει.

Τα Κέντρα που λειτουργούν στις πολιτισμένες χώρες του κόσμου είναι, σα σχήμα και σα λειτουργία, ένα πραγματικό στήριγμα

της νιότης, ένας χώρος που ανταποκρίνεται στις ψυχολογικές και πνευματικές ανάγκες των νέων.

Μέσα στα Κέντρα τα παιδιά και οι νέοι βρίσκουν δημιουργικές απασχολήσεις, πνευματικές χαρές, σπορ. Εκεί ασκούνται να χρησιμοποιούν σωστά την ελευθερία τους, ν' αναπτύσσουν πρωτοβουλία και να καλλιεργούν τις ικανότητές τους.

Μέσα από τις ποικίλες αυτές απασχολήσεις ξυπνούν τα ενδιαφέροντά τους και ικανοποιείται η βαθύτερη ανάγκη τους για δράση, γεγονός που συμβάλλει στην χαλάρωση και στην νευρική εκτόνωση. Εκεί βρίσκουν την ευκαιρία να ασχοληθούν με κάτι που ελεύθερα διάλεξαν και ν' αποκτήσουν αυτοπεποίθηση.

• ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Οι νέοι της επαρχίας δεν έχουν κανένα μέσο ψυχαγωγίας και κανένα κίνητρο μορφωτικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, όπως έχουν οι νέοι των πόλεων. Είναι επόμενο λοιπόν να πλήττουν και να σπαταλούν άσκοπα τη ζωτικότητα τους ή να καταφεύγουν στις πόλεις με μοναδικό ή επιδίωξη να βρουν εκεί αυτό που τους λείπει και που γι' αυτό τόσα έχουν ακούσει.

Με τη δημιουργία Κέντρων στην ύπαιθρο, οι φορείς και δημιουργοί τους, θα προσφέρουν πολύτιμη εξυπηρέτηση στους νέους. Την εκλεκτή ψυχαγωγία, την ενημέρωση, τη μόρφωση, την πολιτιστική καλλιέργεια. Κι έτσι θα πάψουν να νιώθουν παραμελημένοι και αγνοημένοι. Η ζωή τους θ' αρχίσει ν' αποκτά

ενδιαφέρον και οι πνευματικοί ορίζοντές τους θα ευρύνονται. Θ' αρχίσουν να νιώθουν ότι είναι ίσοι και το ίδιο καλά ενημερωμένοι πάνω στο κάθε τι, με τους νέους των πόλεων κι έτσι θα βγουν από το πλέγμα της κατωτερότητας που τους εμποδίζει να εξελιχθούν, να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους, να βελτιώσουν το επάγγελμά τους και τον τρόπο της ζωής τους.

Τα Κέντρα στην επαρχία θα προσφέρουν ακόμα πολύτιμες υπηρεσίες και στους ίδιους τους γονείς. Οι γονείς, δυστυχώς και κύρια της υπαίθρου, δεν κατέχουν την τέχνη να αντιμετωπίσουν σωστά τα προβλήματα της αγωγής των παιδιών τους, ούτε να προγραμματίσουν ωφέλιμα, ευχάριστα και δημιουργικά τις ελεύθερες ώρες τους. Όταν η μητέρα εργάζεται στο εργοστάσιο ή στο χωράφι και γυρίζει στο σπίτι αργά το απόγευμα κουρασμένη, η πρώτη έννοια και φροντίδα που έχει είναι να δει που βρίσκονται τα παιδιά της και τι κάνουν. Η ίδια δεν είναι σε θέση να τους προσφέρει τίποτε περισσότερο από την αγάπη της, τις γενικές φροντίδες που απαιτεί το μέγλωμα και η διατροφή τους και κάποιες καλοκάγαθες συμβουλές.

• ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η ποικιλία των μέσων ψυχαγωγίας και των δημιουργικών απασχολήσεων στα Κέντρα δεν επαρκεί για να ολοκληρώσει το μεγάλο θέμα του προοδευτικού αυτού κοινωνικού θερμού. Δεν μπορούν μόνο αυτά να ικανοποιήσουν όλες τις φιλοδοξίες των παιδιών.¹⁴

Αυτό που έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία και αυτό που περιμένουν από τους ενήλικους τα παιδιά είναι να θέσουμε στη διάθεσή τους όλα τα μέσα για να μπορούν να παίρνουν πρωτοβουλίες, να δημιουργούν, να πειραματίζονται, να ερευνούν απελευθερωμένα, να ψάχνουν για καινούργια πράγματα. Δρώντας έτσι θα μπορέσουν να γνωρίσουν καλύτερα τον εαυτό τους, να τον διαμορφώσουν ελεύθερα, σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασία τους και τις βαθύτερες επιθυμίες και προδιαθέσεις τους, για να μπορούν να κατακτήσουν αύριο μια εποικοδομητική θέση μέσα στη σύγχρονη κοινωνία.⁹

Κατάλληλα οργανωμένα ιδρύματα ελεύθερου χρόνου με ψυχαγωγικές και επιμορφωτικές δυνατότητες, με εργαστήρια, βιβλιοθήκες, εντευκτήρια και γήπεδα αθλοπαιδιών επανδρωμένα με ειδικευμένο προσωπικό, ικανό και πρόθυμο να δώσει λύσεις στα δύσκολα προβλήματα που έχουν τα ανήσυχα νιάτα. Τα ιδρύματα αυτά, στα οποία οι νέοι θα καταφεύγουν ελεύθερα κατά το ευρωπαϊκό πρότυπο, μπορεί να έχουν συλλογική, δημοτική, εκκλησιαστική ή κρατική προέλευση.

Οι εξωσχολικοί παράγοντες αγωγής ελάχιστα έχουν συνειδητοποιήσει στη χώρα μας την ευθύνη τους για τον τρόπο, με τον οποίο οι νέοι χρησιμοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους.³

ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΑΞΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ο ελεύθερος χρόνος, αποτελεί ένα πολύτιμο κεφάλαιο που πρέπει να αξιοποιείται σωστά, να χρησιμοποιείται για ξεκούραση, ψυχαγωγία, ελεύθερες δημιουργικές απασχολήσεις, που αναζωογονούν, εξυγιαίνουν ψυχικά τους νέους, διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες, συμπληρώνοντας εποικοδομητικά το έργο της δημόσιας εκπαίδευσης.¹⁴

Διαφορετικά οι ελεύθερες ώρες χάνονται ανεκμετάλλευτες όταν τα παιδιά και οι νέοι απασχολούνται μόνοι τους χωρίς σκοπό, χωρίς κατεύθυνση, χωρίς κάποιον ωφέλιμο προγραμματισμό. Παράλληλα κινδυνεύουν από τη διαφθορά και τα ακατάλληλα μέσα ψυχαγωγίας που τους προσφέρουν ασυνείδητοι κερδοσκόποι και από πολλές άλλες ολέθριες ευχαριστήσεις που ξεμυαλιστικά τους προσφέρει η καταναλωτική σύγχρονη κοινωνία⁹.

Τα παιδιά και οι νέοι, εξαιτίας της άγνοιας και της απειρίας τους, δεν μπορούν ν' αμυνθούν αποτελεσματικά απέναντι στους σαγηνευτικούς πειρασμούς της κερδοσκοπίας και της κατανάλωσης, γιατί δεν έχουν τα κατάλληλα εφόδια, μόρφωσης, αγωγή, κριτήρια, να ζυγιάσουν ψύχραιμα την ποιότητα των μέσων της ευχαρίστησης και της ψυχαγωγίας που συναντούν σε κάθε τους βήμα, στις αργόσχολες ώρες τους. Υποκύπτουν λοιπόν στους πειρασμούς αφού η αστική κοινωνία δεν τους προσφέρει τίποτα άλλο καλύτερο και διαφορετικό.¹⁴

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο ελεύθερος χρόνος είναι ένα πολύτιμο αγαθό για τον άνθρωπο και δεν πρέπει να είναι δευτερεύον στοιχείο γι' αυτόν. Ανάλογα με τον τρόπο που τον χρησιμοποιεί ο κάθε άνθρωπος έρχεται στην επιφάνεια το βασικό χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς του. Μέσα απ' αυτόν εκφράζει στοιχεία του χαρακτήρα του. Είναι ο χρόνος που δρα ελεύθερα χωρίς πίεση και κάνει αυτό που θέλει, αυτό που έχει ανάγκη για να νιώσει άνετα και ευχάριστα.

Πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν πρέπει να περνάμε δίπλα από σημαντικά, υπέροχα πράγματα στη ζωή μας όπως είναι η φύση, η θάλασσα, ο ήλιος και η υπόλοιπη ομορφιά χωρίς να δίνουμε ιδιαίτερη σημασία και λίγο χρόνο για να τα χαρούμε. Όλα αυτά έχουν μεγάλη αξία για τον άνθρωπο, γιατί είναι αυτά που θα του δώσουν χαρά, γαλήνη, ευτυχία και θα του διώξουν το άγχος και το στρες του καθημερινού αγώνα για επιβίωση. Είναι κρίμα να τα παραβλέπουμε και εξάλλου δεν είναι αναγκαίο ο άνθρωπος να είναι πιεσμένος για να είναι αποδοτικός.

Στην μακρά πορεία της ζωής μας δεν χρειάζεται συνεχώς να τρέχουμε για να προλάβουμε. Πρέπει να σταματάμε να ξαποστάσουμε για να σκεφτόμαστε το επόμενο βήμα μας ή κάποια διόρθωση που είναι αναγκαία. Πρέπει ν' απολαμβάνουμε κάποιες στιγμές όχι μόνο για προσωπικό μας καλό αλλά και για την ευτυχία αυτών που μας περιβάλλουν.

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλο ΑΓΟΡΙ ΚΟΡΙΤΣΙ
2. Ηλικία 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
3. Σε ποια τάξη πηγαίνεις; [.....] Και σε ποιο σχολείο; [.....]
4. Τόπος κατοικίας (περιοχή) :
5. Είδος κατοικίας: Μονοκατοικία
Διπλοκατοικία:
Πολυκατοικία
6. Μορφωτικό επίπεδο γονιών
	Πατέρας	Μητέρα
Αγράμματος	☐	☐
Δημοτικό	☐	☐
Γυμνάσιο	☐	☐
Λύκειο	☐	☐
Ανώτερη (ΤΕΙ)	☐	☐
Ανώτατη (ΑΕΙ)	☐	☐
7. Πόσα αδέλφια έχεις;
8. Εργάζεται ο πατέρας ΝΑΙ Όχι
η μητέρα ΝΑΙ Όχι
9. Αν ναι τι επάγγελμα κάνει; Πατέρας: [.....]
Μητέρα: [.....]
10. Τι ώρα σηκώνεσαι το πρωί για να πας σχολείο; [.....]

11. Τι ώρα σχολάς; [.....]
12. Τι ώρα φτάνεις στο σπίτι από το σχολείο; [.....]
13. Τι ώρα πας για ύπνο, όταν έχει σχολείο; [.....]
14. Τι ώρα σηκώνεσαι (το πρωί) το Σαββατοκύριακο; [.....]
Τι ώρα πας για ύπνο (το βράδυ) [.....]
15. Πόσες ώρες χρειάζεσαι για να ετοιμαστείς για τα μαθήματα της επόμενης ημέρας; [.....]
16. Έχει βοήθεια σε κάποιο μάθημα του σχολείου; (φροντιστήριο) – Μαθηματικά, Ελληνικά κτλ.
Ναι Όχι
17. Αν ναι πόσες ώρες; [.....]
18. Μαθαίνεις κάποια ξένη γλώσσα; (εκτός σχολείου)
Ναι Όχι
19. Αν ναι ποια; Αγγλικά
Γαλλικά
Γερμανικά
Ιταλικά
Άλλη [.....]
20. Πόσες ώρες την εβδομάδα παρακολουθείς ξένη γλώσσα; [.....]
- 21 Διαβάζεις εξωσχολικά βιβλία;
Ναι Όχι
22. Εάν ναι πόσα εξωσχολικά βιβλία διαβάζεις τον χρόνο;
1 2 3

23. Ασχολείσαι με δουλειές του σπιτιού;

Ναι Όχι

24. Αν ναι πόσες ώρες την ημέρα; [.....]

25. Συμμετέχεις σε οργανωμένες αθλητικές δραστηριότητες;

Ναι Όχι

26. Εάν ναι ποιες; Ποδόσφαιρο

Μπάσκετ

Κολύμβηση

Τένις

Κάτι άλλο [.....]

27. Πόσες ώρες την εβδομάδα; [.....]

28. Εάν όχι γιατί όχι;

α) Απόσταση

β) Οικονομικό πρόβλημα

γ) Μαθήματα

δ) Ανησυχίες γονιών

ε) Δουλειές σπιτιού

στ) Δεν σου αρέσουν

ζ) Κάτι άλλο και τι; [.....]

29. Συμμετέχεις σε μουσικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες

Ναι Όχι

30. Εάν ναι ποιεες

- α) Μπαλέτο
- β) Χορός
- γ) Μουσική (χορωδία, κιθάρα)
- δ) Ζωγραφική
- ε) Κάτι άλλο (π.χ. κάποιο hobby)

31. Πόσες ώρες την εβδομάδα; [.....].

32. Εάν όχι γιατί όχι;

- α) Απόσταση
- β) Οικονομικό πρόβλημα
- γ) Μαθήματα
- δ) Ανησυχίες γονιών
- ε) Δουλειές σπιτιού
- στ) Δεν σου αρέσουν
- ζ) Κάτι άλλο και τι; [.....]

33. Οι ώρες αυτές είναι για σένα;

- Ευχάριστες
- Κουραστικές

34. Ευχάριστες γιατί:

- Σε ευχαριστεί
- Σε ξεκουράζει
- Το αγαπάς

35. Κουραστικό γιατί;

- Δεν μου αρέσει
- Ήταν επιθυμία
των γονιών μου
- Με αγχώνει

36. Πόση ώρα βλέπεις τηλεόραση μεσοβδόμαδα; [.....]

37. Πόση ώρα βλέπεις τηλεόραση Σαββατοκύριακο; [.....]

38. Παίζεις παιχνίδια στο σπίτι;

- α) Επιτραπέζια
- β) Video game
- γ) Υπολογιστής
- δ) game boy
- ε) Playstation
- στ) Κούκλες
- ζ) Playmobil

η) Κάτι άλλο και τι; [.....]

39. Αν ναι πόσες ώρες;

- α) Επιτραπέζια [.....]
- β) Video game [.....]
- γ) Υπολογιστής [.....]
- δ) game boy [.....]
- ε) Playstation [.....]
- στ) Κούκλες [.....]
- ζ) Playmobil [.....]

η) Κάτι άλλο και τι; [.....]

Πόσες ώρες [.....]

40. Παίζεις παιχνίδια έξω από το σπίτι (ομαδικό με φίλους και παιδιά της γειτονιάς)

Ναι Όχι

41. Αν ναι πόσες ώρες [.....]

42. Έχεις ελεύθερο χρόνο για να κάνεις ότι εσύ θέλεις και ότι σε ευχαριστεί;

Ναι Όχι

43. Αν και με τι ασχολείσαι αυτό το χρόνο

α) Παιχνίδια

β) Αθλητισμό

γ) Τηλεόραση

δ) Βιβλίο

ε) Κάτι άλλο και τι; [.....]

44. Στον τόπο που μένεις έχεις:

α. Παιδική χαρά

β. Γήπεδο

γ. Παιδική βιβλιοθήκη

δ. Ομάδες ζωγραφικής

ε. Ομάδες μουσικής

στ. Ομάδες χορού

ζ. Τι άλλο; [.....]

45. Συμμετέχεις εσύ;

Ναι Όχι

46. Αν ΝΑΙ που; [.....]

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΕΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πίνακας 1:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο

	Απαντήσεις	(%)
Αγόρι	127	44.7
Κορίτσι	150	52.8
Σύνολο	277	97.5
Χωρίς Απάντηση	7	2.5
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 1 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι κορίτσια.

Πίνακας 2:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία

Ηλικία	Απαντήσεις	(%)
9	1	0.4
10	70	24.6
11	159	56
12	53	18.7
13	1	0.4
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 2 διακρίνουμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι 11 χρονών.

Πίνακας 3:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την τάξη στην οποία πηγαίνουν

Τάξη	Απαντήσεις	(%)
Ε' τάξη	124	43.7
ΣΤ' τάξη	160	56.3
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 3 παρατηρούμε ότι από το σύνολο των ερωτηθέντων το 56,3% παρακολουθούν την ΣΤ' τάξη

Πίνακας 4:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το Σχολείο στο οποίο πηγαίνουν

	Απαντήσεις	(%)
12ο Δημ Σχολείο	47	16.5
27ο Δημ Σχολείο	34	12
32ο Δημ Σχολείο	41	14.4
33ο Δημ Σχολείο	36	12.7
47ο Δημ Σχολείο	44	15.5
54ο Δημ Σχολείο	25	8.8
Εκπ Σωτηρχόπουλου	57	20.1
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 4 παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο δείγμα πάρθηκε από τα Εκπ. Σωτηρχόπουλου χωρίς αξιοσημείωτη διαφορά από τα άλλα.

Πίνακας 5:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κατοικίας στην οποία διαμένουν

	Απαντήσεις	(%)
Μονοκατοικία	64	22.5
Διπλοκατοικία	76	26.8
Πολυκατοικία	138	48.6
Σύνολο	278	97.9
Χωρίς Απάντηση	6	2.1
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 5 διακρίνουμε ότι το 48,6% το μισό περίπου ποσοστό διαμένουν σε πολυκατοικία.

Πίνακας 6:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα

	Απαντήσεις	(%)
Αγράμματος	5	1.8
Δημοτικό	47	16.5
Γυμνάσιο	50	17.6
Λύκειο	94	33.1
Ανώτερη	18	6.3
Ανώτατη	51	18
Σύνολο	265	93.3
Χωρίς Απάντηση	19	6.7
Σύνολο	284	100

Πίνακας 7:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα
με το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας

	Απαντήσεις	(%)
Αγράμματη	3	1.1
Δημοτικό	33	11.6
Γυμνάσιο	64	22.5
Λύκειο	103	36.3
Ανώτερη	23	8.1
Ανώτατη	39	13.7
Σύνολο	265	93.3
Χωρίς Απάντηση	19	6.7
Σύνολο	284	100

Στους πίνακες 6 και 7 παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των γονιών είναι απόφοιτοι Λυκείου ασχέτως φύλου.

Πίνακας 8:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το
αν έχουν αδέρφια/αδελφές και πόσα

Αριθμός αδελφών	Απαντήσεις	(%)
Κανένα	16	5.6
1	132	46.5
2	69	24.3
3	34	12
4	17	6
5	3	1.1
6	2	0.7
7	2	0.7
10	1	0.4
Σύνολο	276	97.2
Χωρίς Απάντηση	8	2.8
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 8 παρατηρούμε ότι τα περισσότερα παιδιά έχουν ένα αδελφό.

Πίνακας 9:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα

Επάγγελμα πατέρα	Απαντήσεις	(%)
Άνεργος	2	0.7
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	105	37
Ελεύθερος επαγγελματίας	94	33.1
Εργάτης – Αγρότης	43	15.1
Έμπορος – Καταστηματάρχης	24	8.5
Οικιακά	3	1.1
Συνταξιούχος	5	1.8
Σύνολο	276	97.2
Χωρίς Απάντηση	8	2.8
Σύνολο	284	100

Πίνακας 10:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα της μητέρας

Επάγγελμα μητέρας	Απαντήσεις	(%)
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	76	26.8
Ελεύθερος επαγγελματίας	41	14.4
Εργάτρια – Αγρότισσα	30	10.6
Έμπορος – Καταστηματάρχης	10	3.5
Οικιακά	118	41.5
Συνταξιούχος	3	1.1
Σύνολο	278	97.9
Χωρίς Απάντηση	6	2.1
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 9 διαπιστώνουμε ότι το επάγγελμα του πατέρα των περισσότερων παιδιών του δείγματος είναι δημόσιος/ιδιωτικός υπάλληλος ενώ σύμφωνα με τον πίνακα 10 οι περισσότερες μητέρες ασχολούνται με τα οικιακά.

Πίνακας 11:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα που ξυπνούν το πρωί

	Απαντήσεις	(%)
"5:00"	3	1.1
"6:00"	6	2.1
"6:30"	4	1.4
"6:40"	2	0.7
"6:45"	1	0.4
"6:50"	2	0.7
"7:00"	70	24.6
"7:10"	1	0.4
"7:15"	7	2.5
"7:20"	14	4.9
"7:30"	75	26.4
"7:40"	2	0.7
"7:45"	11	3.9
"7:50"	54	19
"7:70"	4	1.4
"8:00"	23	8.1
"8:10"	1	0.4
"8:15"	1	0.4
Σύνολο	281	98.9
Χωρίς Απάντηση	3	1.1
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα αυτό συμπεραίνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών ξυπνούν στις 7.30 με ελάχιστη διαφορά από το ποσοστό των παιδιών που ξυπνούν στις 7.00.

Πίνακας 12:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα που σχολάνε

	Απαντήσεις	(%)
"13:00"	3	1.1
"13:15"	1	0.4
"13:30"	112	39.4
"13:45"	1	0.4
"13:50"	99	34.9
"13:51"	1	0.4
"14:00"	5	1.8
"14:15"	45	15.8
"14:20"	1	0.4
"14:20"	1	0.4
"14:30"	1	0.4
"14:50"	1	0.4
"15:00"	1	0.4
"16:00"	1	0.4
"16:70"	1	0.4
"17:00"	1	0.4
"17:15"	4	1.4
"17:25"	1	0.4
"17:30"	1	0.4
"19:00"	1	0.4
"19:30"	1	0.4
Σύνολο	283	99.6
Χωρίς Απάντηση	1	0.4
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα αυτό βγάζουμε το συμπέρασμα ότι τα περισσότερα παιδιά σχολάνε στις 13.30.

Πίνακας 13:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα επιστροφής στο σπίτι

	Απαντήσεις	(%)
"13:30"	4	1.4
"13:35"	6	2.1
"13:40"	20	7
"13:45"	37	13
"13:50"	24	8.5
"13:60"	4	1.4
"13:70"	43	15.1
"13:75"	1	0.4
"14:00"	52	18.3
"14:15"	3	1.1
"14:25"	1	0.4
"14:30"	8	2.8
"14:35"	1	0.4
"14:40"	2	0.7
"14:45"	7	2.5
"14:50"	2	0.7
"14:55"	1	0.4
"15:00"	22	7.7
"15:10"	2	0.7
"15:15"	2	0.7
"15:20"	1	0.4
"15:30"	10	3.5
"16:00"	2	0.7
"16:25"	1	0.4
"17:00"	1	0.4
"17:30"	1	0.4
"17:45"	1	0.4
"18:00"	3	1.1
"18:30"	4	1.4
"19:00"	1	0.4
"20:00"	7	2.5
"20:15"	1	0.4
"20:30"	1	0.4
Σύνολο	276	97.2
Χωρίς Απάντηση	8	2.8
Σύνολο	284	100

Σύμφωνα με τον πίνακα 13 το 18,3% του συνολικού δείγματος αναφέρει ώρα επιστροφής στο σπίτι στις 14.00.

Πίνακας 14:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα του βραδινού ύπνου (καθημερινές)

	Απαντήσεις	(%)
"1:00"	4	1.4
"1:45"	1	0.4
"20:00"	5	1.8
"20:30"	1	0.4
"20:50"	1	0.4
"21:00"	29	10.2
"21:30"	4	1.4
"21:50"	2	0.7
"22:00"	91	32
"22:15"	2	0.7
"22:30"	24	8.5
"22:45"	3	1.1
"22:50"	16	5.6
"23:00"	57	20.1
"23:30"	5	1.8
"23:50"	5	1.8
"24:00"	16	5.6
"24:30"	3	1.1
Σύνολο	269	94.7
Χωρίς Απάντηση	15	5.3
Σύνολο	284	100

Πίνακας 15:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα που ξυπνούν το Σαβ/κο

	Απαντήσεις	(%)
"5:00"	1	0.4
"6:00"	8	2.8
"6:30"	6	2.1
"7:00"	19	6.7
"7:15"	2	0.7
"7:30"	8	2.8
"7:45"	1	0.4
"7:50"	5	1.8
"8:00"	29	10.2
"8:15"	1	0.4
"8:30"	12	4.2
"8:50"	5	1.8
"9:00"	58	20.4
"9:15"	1	0.4
"9:20"	1	0.4
"9:30"	6	2.1
"9:50"	4	1.4
"10:00"	41	14.4
"10:30"	3	1.1
"10:50"	4	1.4
"11:00"	31	10.9
"11:30"	5	1.8
"11:50"	2	0.7
"12:00"	15	5.3
"12:30"	2	0.7
"12:45"	1	0.4
"13:00"	2	0.7
"13:10"	1	0.4
"13:50"	2	0.7
"14:00"	2	0.7
Σύνολο	278	97.9
Χωρίς Απάντηση	6	2.1
Σύνολο	284	100

Πίνακας 16:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα του βραδινού ύπνου το Σαβ/κο

	Απαντήσεις	(%)
"1:00"	33	11.6
"1:30"	3	1.1
"2:00"	7	2.5
"3:00"	2	0.7
"4:00"	2	0.7
"20:00"	2	0.7
"21:00"	7	2.5
"21:30"	1	0.4
"22:00"	26	9.2
"22:30"	9	3.2
"22:50"	3	1.1
"23:00"	64	22.5
"23:15"	1	0.4
"23:20"	1	0.4
"23:30"	17	6
"23:45"	1	0.4
"23:50"	11	3.9
"24:00"	82	28.9
"24:30"	6	2.1
Σύνολο	278	97.9
Χωρίς Απάντηση	6	2.1
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα 14 βλέπουμε ότι τα περισσότερα παιδιά κοιμούνται στις 22.00. Υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό που η ώρα καθημερινού ύπνου είναι στις 23.00.

Στον πίνακα 16 διαπιστώνουμε ότι ο κύριος όγκος του πληθυσμού μετατοπίζεται στις 24.00.

Διαπιστώνουμε ότι τα παιδιά ξυπνούν το Σαββατοκύριακο στις 9. Ένα σημαντικό ποσοστό στις 10.

Πίνακας 17:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες μελέτης των μαθημάτων

	Απαντήσεις	(%)
.30'	5	1.8
1	40	14.1
1:30'	6	2.1
1:50'	6	2.1
2	90	31.7
2:15'	1	0.4
2:30'	12	4.2
3	56	19.7
3:30'	1	0.4
3:50'	1	0.4
4	31	10.9
5	8	2.8
6	4	1.4
7	1	0.4
8	1	0.4
9	2	0.7
10	1	0.4
12	1	0.4
Σύνολο	267	94
Χωρίς Απάντηση	17	6
Σύνολο	284	100

Με βάση τον πίνακα αυτό οι ώρες μελέτης των μαθημάτων είναι 2. Ένα, επίσης, σημαντικό ποσοστό διαβάζει 3 ώρες την ημέρα.

Πίνακας 18:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν κάνουν ή όχι φροντιστήριο

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	65	22.9
Όχι	211	74.3
Σύνολο	276	97.2
Χωρίς Απάντηση	8	2.8
Σύνολο	284	100

Πίνακας 19:
Κατανομή του δείγματος
ανάλογα με τις ώρες φροντιστηρίου

Ωρες φροντιστηρίου	Απαντήσεις	(%)
:15'	1	0.4
:20'	1	0.4
:30'	1	0.4
1	33	11.6
1:30'	1	0.4
1:50'	1	0.4
2	9	3.2
3	9	3.2
4	2	0.7
6	1	0.4
8	1	0.4
Σύνολο	60	21.1
Χωρίς Απάντηση	224	78.9
Σύνολο	284	100

Στον πίνακα διαπιστώνουμε ότι τα περισσότερα παιδιά δεν παρακολουθούν φροντιστήριο, ενώ εκείνα που παρακολουθούν (1 στα 4 περίπου) είναι για μία ώρα την ημέρα.

Πίνακας 20:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα
με την εκμάθηση ή όχι ξένης γλώσσας

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	254	89.4
Όχι	29	10.2
Σύνολο	282	99.3
Χωρίς Απάντηση	1	0.3
Σύνολο	284	100

Από τον πίνακα αυτό διαπιστώνουμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών μαθαίνουν ξένη γλώσσα.

Πίνακας 21:
Κατανομή του δείγματος
ανάλογα με την πρώτη Ξένη Γλώσσα

	Απαντήσεις	(%)
Αγγλικά	248	87.3
Γαλλικά	2	0.7
Γερμανικά	2	0.7
Ιταλικά	3	1.1
Σύνολο	255	89.8
Χωρίς Απάντηση	29	10.2
Σύνολο	284	100

Πίνακας 22:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με
την δεύτερη και τρίτη Ξένη Γλώσσα

	Δεύτερη γλώσσα		Τρίτη γλώσσα	
	Απαντήσεις	(%)	Απαντήσεις	(%)
Γαλλικά	45	15.8		
Γερμανικά	12	4.2	5	1.8
Ιταλικά	5	1.8	3	1.1
Σύνολο	62	21.8	9	3.2
Άλλη			1	0.4
Χωρίς Απάντηση	222	78.2	275	96.8
Σύνολο	284	100	284	100

Πίνακας 23:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον
συνδυασμό των γλωσσών που μαθαίνουν

Συνδυασμός ξένων γλωσσών	Απαντήσεις	(%)
Αγγλικά	187	65.8
Αγγλικά Γαλλικά	36	12.7
Αγγλικά Γερμανικά	12	4.2
Αγγλικά Γαλλικά Γερμανικά	4	1.4
Αγγλικά Ιταλικά	4	1.4
Αγγλικά Γαλλικά Ιταλικά	3	1.1
Ιταλικά	3	1.1
Γαλλικά	2	0.7
Αγγλικά Γαλλικά Άλλη	2	0.8
Γερμανικά Ιταλικά	1	0.4
Γερμανικά	1	0.4
Χωρίς απάντηση	29	10.2
Σύνολο	284	100.0

Τα αγγλικά είναι η πρώτη ξένη γλώσσα για τα περισσότερα παιδιά.
 Τα γαλλικά είναι η δεύτερη κατά προτίμηση γλώσσα.
 Τα γερμανικά και τα ιταλικά είναι οι επόμενες συχνότερες σε προτίμηση γλώσσες.

Πίνακας 24:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το
σύνολο των ξένων γλωσσών που μαθαίνουν

	Απαντήσεις	(%)
Καμία	29	10.2
1	193	67.9
2	53	18.7
3	9	3.2
Σύνολο	284	100

Η πλειοψηφία των παιδιών μαθαίνει μόλις μια ξένη γλώσσα.

Πίνακας 25:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες
εβδομαδιαίας παρακολούθησης ξένων γλωσσών

	Απαντήσεις	(%)
1	35	12.3
2	22	7.7
3	76	26.8
4	54	19
4	2	0.7
5	27	9.5
6	18	6.3
7	13	4.6
8	4	1.4
12	2	0.7
14	1	0.4
Σύνολο	254	89.4
Χωρίς Απάντηση	30	10.6
Σύνολο	284	100

Τα περισσότερα παιδιά παρακολουθούν μαθήματα ξένης γλώσσας 3 ώρες την εβδομάδα.

Πίνακας 26:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν διαβάζουν ή όχι εξωσχολικά βιβλία

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	256	90.1
Όχι	26	9.2
Σύνολο	282	99.3
Χωρίς Απάντηση	2	0.7
Σύνολο	284	100

Πίνακας 27:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των εξωσχολικών βιβλίων που διαβάζουν ανά έτος

	Απαντήσεις	(%)
0	1	0.4
1	31	10.9
2	65	22.9
3	161	56.7
Σύνολο	258	90.8
Χωρίς Απάντηση	26	9.2
Σύνολο	284	100

Η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών διαβάζουν εξωσχολικά βιβλία, τα περισσότερα 3 ανά έτος.

Συμπέρασμα: Είναι αμελητέος ο χρόνος που τους παίρνει για να διαβάσουν εξωσχολικά βιβλία.

Πίνακας 28:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν ασχολούνται με δουλειές του σπιτιού

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	226	79.6
Όχι	57	20.1
Σύνολο	283	99.6
Χωρίς Απάντηση	1	0.4
Σύνολο	284	100

Πίνακας 29:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης με δουλειές σπιτιού

	Απαντήσεις	(%)
0:15	1	0.4
0:30	2	0.7
0:45	12	4.2
1	8	2.8
1:30	78	27.5
1:45	2	0.7
2:00	2	0.7
2:30	78	27.5
2:45	1	0.4
3	28	9.9
4	5	1.8
5	6	2.1
Σύνολο	223	78.5
Χωρίς Απάντηση	61	21.5
Σύνολο	284	100

Τα περισσότερα παιδιά ασχολούνται με δουλειές του σπιτιού. Την ημέρα τους παίρνει 1.30 – 2.30 ώρες στην πλειοψηφία τους.

Πίνακας 30:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	170	59.9
Όχι	104	36.6
Σύνολο	274	96.5
Χωρίς Απάντηση	10	3.5
Σύνολο	284	100

Διαπιστώνουμε ότι τα περισσότερα παιδιά ασχολούνται με αθλητικές δραστηριότητες.

Πίνακας 31:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την
πρώτη αθλητική δραστηριότητα

	Απαντήσεις	(%)
Ποδόσφαιρο	68	23.9
Μπάσκετ	26	9.2
Κολύμβηση	15	5.3
Τένις	15	5.3
Άλλο	50	17.6
Σύνολο	174	61.3
Χωρίς Απάντηση	110	38.7
Σύνολο	284	100

Πίνακας 32:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την
δεύτερη αθλητική δραστηριότητα

	Απαντήσεις	(%)
Μπάσκετ	15	5.3
Κολύμβηση	7	2.5
Τένις	6	2.1
Άλλο	10	3.5
Σύνολο	38	13.4
Χωρίς Απάντηση	246	86.6
Σύνολο	284	100

Πίνακας 33:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό αθλητικών
δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν

	Απαντήσεις	(%)
Καμία	110	38.7
Μία	129	45.4
Τουλάχιστον δύο	45	15.8
Σύνολο	284	100

Το πιο δημοφιλές άθλημα στα παιδιά είναι το ποδόσφαιρο μετά το μπάσκετ και στη συνέχεια η κολύμβηση και το τένις. Στον πίνακα 32 βλέπουμε ότι τα περισσότερα δεν ασχολούνται με περισσότερα από 1 αθλήματα πράγμα που επιβεβαιώνει και ο πίνακας 33.

Πίνακας 34:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό ωρών αθλητικής ενασχόλησης (εβδ)

Ωρες	Απαντήσεις	(%)
1	27	9.5
1:30'	6	2.1
1:50'	3	1.1
2	40	14.1
2:30'	2	0.7
3	41	14.4
4	7	2.5
4:50'	1	0.4
5	14	4.9
6	7	2.5
7	5	1.8
8	4	1.4
9	3	1.1
11	2	0.7
12	1	0.4
13	1	0.4
30	1	0.4
Σύνολο	165	58.1
Χωρίς Απάντηση	119	41.9
Σύνολο	284	100

Πολλοί μαθητές δεν υπολογίζουν τον συνολικό αριθμό ωρών ανά εβδομάδα αλλά τον αριθμό ανά ημέρα. Δεν είναι δυνατό να γίνει εδώ οποιαδήποτε διόρθωση.

Οι δύο δημοφιλείς απαντήσεις στην ερώτηση «πόσες ώρες ασχολούνται με τον αθλητισμό είναι 2 και 3 ώρες.

Πίνακας 35:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις αιτίες μη ενασχόλησης με τον αθλητισμό

	Απαντήσεις	(%)
Απόσταση	10	3.5
Οικονομικό πρόβλημα	4	1.4
Μαθήματα	52	18.3
Ανησυχίες γονέων	8	2.8
Δουλειές σπιτιού	2	0.7
Δεν τους αρέσει	21	7.4
Άλλος λόγος	6	2.1
Σύνολο	103	36.3
Χωρίς Απάντηση	181	63.7
Σύνολο	284	100

Τα παιδιά που δεν ασχολούνται με αθλητικές δραστηριότητες ποσοστό περίπου 37% ως κύρια αιτία μη ενασχόλησης θεωρούν τα μαθήματα.

Πίνακας 36:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την συμμετοχή ή όχι σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	126	44.4
Όχι	151	53.2
Σύνολο	277	97.5
Χωρίς Απάντηση	7	2.5
Σύνολο	284	100

Σε αυτό τον πίνακα παρατηρούμε ότι λιγότερα από τα μισά παιδιά ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Πίνακας 37:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την πρώτη Καλλιτεχνική δραστηριότητα

	Απαντήσεις	(%)
Μπαλέτο	12	4.2
Χορός	57	20.1
Μουσική	44	15.5
Ζωγραφική	15	5.3
Άλλη	19	6.7
Σύνολο	147	51.8
Χωρίς Απάντηση	137	48.2
Σύνολο	284	100

Πίνακας 38:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την δεύτερη Καλλιτεχνική δραστηριότητα

	Απαντήσεις	(%)
Μπαλέτο	1	0.4
Χορός	6	2.1
Μουσική	10	3.5
Ζωγραφική	10	3.5
Άλλη	3	1.1
Σύνολο	30	10.6
Χωρίς Απάντηση	254	89.4
Σύνολο	284	100

Πίνακας 39:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την τρίτη Καλλιτεχνική δραστηριότητα

	Απαντήσεις	(%)
Μουσική	1	0.4
Ζωγραφική	2	0.7
Άλλη	1	0.4
Σύνολο	4	1.4
Χωρίς Απάντηση	280	98.6
Σύνολο	284	100

Δημοφιλέστερη καλλιτεχνική δραστηριότητα είναι ο χορός. Ακολουθεί η μουσική, η ζωγραφική και το μπαλέτο.

Πίνακας 40:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον συνολικό αριθμό καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων με τις οποίες ασχολούνται

	Απαντήσεις	(%)
Καμία	136	47.9
1	112	39.4
2	30	10.6
3	6	2.1
Σύνολο	284	100

Ο πίνακας επιβεβαιώνει τους τέσσερις προηγούμενους πίνακες.

Πίνακας 41:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης με καλλιτεχνικές δραστηριότητες (εβδομαδιαία)

Ωρες	Απαντήσεις	(%)
1	60	21.1
1:30'	3	1.1
2	32	11.3
2:30'	2	0.7
3	16	5.6
4	12	4.2
4:30'	1	0.4
5	3	1.1
6	3	1.1
9	2	0.7
13:30'	1	0.4
Σύνολο	135	47.5
Χωρίς Απάντηση	149	52.5
Σύνολο	284	100

Διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών απ' αυτά που ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες δηλώνει ότι ασχολείται μία ή δύο ώρες την εβδομάδα με καλλιτεχνικά.

Πίνακας 42:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις αιτίες μη ενασχόλησης με καλλιτεχνικές δραστηριότητες

	Απαντήσεις	(%)
Απόσταση	10	3.5
Οικονομικό πρόβλημα	3	1.1
Μαθήματα	32	11.3
Ανησυχίες γονέων	5	1.8
Δουλειές σπιτιού	2	0.7
Δεν τους αρέσουν	51	18
Άλλος λόγος	6	2.1
Σύνολο	109	38.4
Χωρίς Απάντηση	175	61.6
Σύνολο	284	100

Τα παιδιά που δεν ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες δηλώνουν ότι δεν τους αρέσουν κυρίως. Σημαντικό ποσοστό δηλώνει ότι δεν ασχολείται επειδή τους απασχολούν τα μαθήματά τους.

Πίνακας 43:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το πώς βλέπουν τις ώρες των καλλιτεχνικών

	Απαντήσεις	(%)
Ευχάριστες	195	68.7
Κουραστικές	29	10.2
Σύνολο	224	78.9
Χωρίς Απάντηση	60	21.1
Σύνολο	284	100

Πίνακας 44:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το γιατί θεωρούν τις ώρες των καλλιτεχνικών ευχάριστες

	Απαντήσεις	(%)
Τους ευχαριστούν	70	24.6
Τους ξεκουράζουν	24	8.5
Τις αγαπούν	106	37.3
Σύνολο	200	70.4
Χωρίς Απάντηση	84	29.6
Σύνολο	284	100

Εδώ υπήρξε μια παρεξήγηση των ερωτήσεων. Η ερώτηση πώς βλέπουν τις ώρες των καλλιτεχνικών απαντήθηκε από το 79% των παιδιών.

Αυτό σημαίνει ότι από το ποσοστό το 53% των παιδιών που είπαν πως δεν ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες η πλειοψηφία απάντησε σε αυτή την ερώτηση.

Πάντως και σε αυτή την περίπτωση, τα παιδιά βρίσκουν κατά πλειοψηφία, τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες ευχάριστες.

Πίνακας 45:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το γιατί βρίσκουν τα καλλιτεχνικά κουραστικά

	Απαντήσεις	(%)
Δεν τους αρέσουν	36	12.7
Ήταν επιθυμία των γονιών	11	3.9
Τους αγχώνουν	11	3.9
Σύνολο	58	20.4
Χωρίς Απάντηση	226	79.6
Σύνολο	284	100

Τα παιδιά που θεωρούν τις ώρες των καλλιτεχνικών ευχάριστες δηλώνουν ότι κυρίως τις αγαπούν. Σημαντικό ποσοστό λέει ότι τους ευχαριστούν. Τα παιδιά που βρίσκουν τα καλλιτεχνικά κουραστικά δηλώνουν ότι δεν τους αρέσουν.

Πίνακας 46:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό ωρών που παρακολουθούν τηλεόραση (καθημερινά)

Ώρες	Απαντήσεις	(%)
:15'	1	0.4
:30'	8	2.8
:50'	2	0.7
1	48	16.9
1:30'	3	1.1
1:50'	2	0.7
2	42	14.8
2:30'	2	0.7
3	35	12.3
4	22	7.7
5	40	14.1
6	10	3.5
7	12	4.2
8	8	2.8
9	2	0.7
10	27	9.5
Σύνολο	264	93
Χωρίς Απάντηση	20	7
Σύνολο	284	100

Πίνακας 47:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες που παρακολουθούν τηλεόραση το Σαβ/κο

	Απαντήσεις	(%)
Καθόλου	3	1.1
:15'	1	0.4
:30'	1	0.4
:50'	1	0.4
1	16	5.6
1:30'	2	0.7
1:50'	1	0.4
2	35	12.3
2:30'	2	0.7
2:50'	3	1.1
3	40	14.1
4	35	12.3
5	37	13
6	19	6.7
7	18	6.3
8	8	2.8
9	5	1.8
10	23	8.1
11	1	0.4
12	7	2.5
14	2	0.7
15	3	1.1
16	2	0.7
17	1	0.4
20	1	0.4
Σύνολο	267	94
Χωρίς Απάντηση	17	6
Σύνολο	284	100

Εδώ παρατηρούμε κάτι αρκετά παράδοξο: Τις καθημερινές τα παιδιά δηλώνουν ότι παρακολουθούν τηλεόραση σε ποσοστό περίπου 15% για κάθε μία από τις παρακάτω ώρες 1.00, 2.00, 3.00 και 5.00. Το ίδιο περίπου συμβαίνει και το Σαββατοκύριακο όπου οι ώρες παρακολούθησης τηλεόρασης, είναι 2.00, 3.00, 4.00 και 5.00 σε ποσοστό περίπου 13%, για κάθε ώρα.

Συμπέρασμα: Οι ώρες παρακολούθησης ημερησίως είναι υπερβολικές.

Πίνακας 48:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών που παίζουν το κάθε είδος παιχνιδιού στο σπίτι (οι απαντήσεις σαφώς αλληλεπικαλύπτονται)

	Απαντήσεις	(%) στο σύνολο των 284 παιδιών
Επιτραπέζια	192	67.6
Video games	90	31.7
Υπολογιστής	117	41.2
Game Boy	52	18.3
Play station	86	30.3
Κούκλες	43	15.1
Play mobil	16	5.6
Άλλο	1	0.3
Χωρίς Απάντηση	5	1.8

Από τον παραπάνω πίνακα αναδεικνύονται τα πιο δημοφιλή παιχνίδια στα παιδιά.

Τα περισσότερα παιδιά δήλωσαν ότι παίζουν περισσότερο επιτραπέζια παιχνίδια. Ακολουθούν ο υπολογιστής τα video games και το Play station ενώ μόλις το 4% παίζει με κούκλες.

Πίνακας 49:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τους συνδυασμούς των παιχνιδιών που συνηθίζουν να παίζουν στο σπίτι

	Απαντήσεις	(%)
Επιτραπέζια Video games H/Y	33	11.6
Επιτραπέζια Playstation	30	10.6
Επιτραπέζια H/Y	19	6.7
H/Y	17	6.0
Επιτραπέζια Κούκλες	14	4.9
Επιτραπέζια Playstation Κούκλες	12	4.2
Επιτραπέζια Playstation Κούκλες	12	4.2
Επιτραπέζια Video games Gameboy	11	3.9
Επιτραπέζια H/Y Playstation	11	3.9
H/Y Playstation	9	3.2
Επιτραπέζια H/Y Gameboy	8	2.8
Επιτραπέζια Video games Κούκλες	7	2.5
Επιτραπέζια Video games Playstation	7	2.5
Επιτραπέζια Gameboy Playstation	7	2.5
Επιτραπέζια H/Y Κούκλες	7	2.5
Video games H/Y Gameboy	6	2.1
Video games Playstation	5	1.8
Gameboy	5	1.8
Χωρίς απάντηση	5	1.8
Video games	4	1.4
Επιτραπέζια Video games	4	1.4
Επιτραπέζια Video games Playmobil	4	1.4
Επιτραπέζια Playmobil	3	1.1
Επιτραπέζια Gameboy	3	1.1
Video games Gameboy Playstation	3	1.1
Επιτραπέζια H/Y Playmobil	3	1.1
Video games H/Y Playstation	3	1.1
Επιτραπέζια Gameboy Κούκλες	2	.7
Gameboy Playstation	2	.7
Επιτραπέζια Video games	2	.7
Επιτραπέζια Gameboy Playmobil	2	.7
H/Y Gameboy Playstation	2	.7
Επιτραπέζια Playstation Κούκλες	2	.7
H/Y Gameboy	1	.4
Video games Playstation Playmobil	1	.4
Επιτραπέζια H/Y Video games	1	.4
H/Y Playmobil	1	.4
H/Y Κούκλες	1	.4
Playstation Κούκλες	1	.4
Playstation Playmobil	1	.4
Επιτραπέζια Playstation Playmobil	1	.4
Άλλο	1	.4
Total	284	100.0

Επιβεβαίωση του προηγούμενου.

Πίνακας 50:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την προτίμηση που δείχνουν σε ηλεκτρονικά και μη παιχνίδια

Είδος παιχνιδιού	Απαντήσεις	(%)
Μόνο ηλεκτρονικά	73	25.8
Μόνο μη ηλεκτρονικά	56	19.8
Και τα δύο	150	52.8
Χωρίς απάντηση	5	1.60
Σύνολο	284	100.0

Τα μισά παιδιά προτιμούν και ηλεκτρονικά και μη παιχνίδια. Υπερέχουν σε ποσοστό τα παιδιά που ασχολούνται μόνο με ηλεκτρονικά σε σχέση με τα παιδιά που ασχολούνται μόνο με μη ηλεκτρονικά.

Πίνακας 51:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το συνολικό αριθμό παιχνιδιών που παίζουν στο σπίτι

	Απαντήσεις	(%)
Κανένα	5	1.8
1	84	29.6
2	69	24.3
τουλάχιστον 3	126	44.4
Σύνολο	284	100

Η απάντηση στην ερώτηση «με πόσα παιχνίδια ασχολούνται τα παιδιά στο σπίτι» (τουλάχιστον 3) είναι η δημοφιλέστερη.

Πίνακας 52:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες
ενασχόλησης με τα δημοφιλέστερα παιχνίδια

	Απαντήσεις	(%)
:15'	2	0.7
:30'	32	11.3
:50'	15	5.3
1	116	40.8
1:30'	4	1.4
1:50'	3	1.1
2	57	20.1
2:30'	1	0.4
3	31	10.9
4	5	1.8
4:50'	1	0.4
5	3	1.1
6	4	1.4
Σύνολο	274	96.5
Χωρίς απάντηση	10	3.5
Σύνολο	284	100

Πίνακας 53:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης
με τα δεύτερα σε προτίμηση παιχνίδια

	Απαντήσεις	(%)
:10'	2	0.7
:15'	1	0.4
:20'	1	0.4
:25'	2	0.7
:30'	12	4.2
:45'	1	0.4
:50'	1	0.4
1	89	31.3
1:30'	4	1.4
1:50'	2	0.7
2	44	15.5
2:30'	1	0.4
3	18	6.3
4	5	1.8
5	7	2.5
6	3	1.1
7	1	0.4
8	1	0.4
Σύνολο	195	68.7
Χωρίς Απάντηση	89	31.3
Σύνολο	284	100

Πίνακας 54:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης με τα τρίτα σε προτίμηση παιχνίδια.

	Απαντήσεις	(%)
:30'	7	2.5
:50'	5	1.8
:70'	1	0.4
1	49	17.3
1:30'	3	1.1
2	23	8.1
2:30'	1	0.4
3	9	3.2
4	15	5.3
5	6	2.1
6	1	0.4
Σύνολο	120	42.3
Χωρίς Απάντηση	164	57.7
Σύνολο	284	100

Πίνακας 55:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις συνολικές ώρες ενασχόλησης με τα παιχνίδια στο σπίτι

	Απαντήσεις	(%)
καμία	7	2.5
έως 1	21	7.4
1 έως 2	46	16.1
2 έως 4	124	43.7
τουλάχιστον 4	86	30.3
Σύνολο	284	100.0

Στον πίνακα 55 το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών δηλώνει ότι ασχολείται με 2 έως 4 ώρες με παιχνίδια στο σπίτι.

Πίνακας 56:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	226	79.6
Όχι	53	18.7
Σύνολο	279	98.2
Χωρίς Απάντηση	5	1.8
Σύνολο	284	100

Η πλειοψηφία των παιδιών αναφέρει ότι παίζει με φίλους εκτός του σπιτιού.

Πίνακας 57:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες που παίζουν με φίλους εκτός σπιτιού

	Απαντήσεις	(%)
:15'	1	0.4
:30'	3	1.1
:50'	2	0.7
1	45	15.8
1:30'	1	0.4
2	64	22.5
2:50'	1	0.4
3	54	19
3:50'	1	0.4
4	19	6.7
5	14	4.9
6	7	2.5
7	2	0.7
8	1	0.4
9	2	0.7
10	6	2.1
Σύνολο	223	78.5
Χωρίς Απάντηση	61	21.5
Σύνολο	284	100

Διαπιστώνουμε ότι οι ώρες που παίζουν τα παιδιά εκτός σπιτιού με φίλους έχουν την κορυφή της κατανομής στις 2 ώρες.

Πίνακας 58:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ύπαρξη ή όχι ελεύθερου χρόνου

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	246	86.6
Όχι	32	11.3
Σύνολο	278	97.9
Χωρίς Απάντηση	6	2.1
Σύνολο	284	100

Πίνακας 59:

**Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα θέματα
ενασχόλησης στον ελεύθερο χρόνο τους**

	Απαντήσεις	(%)
Παιχνίδια	137	48.2
Αθλητισμός	63	22.2
Τηλεόραση	12	4.2
Βιβλία	46	16.2
Άλλο	7	2.5
Σύνολο	265	93.3
Χωρίς Απάντηση	19	6.7
Σύνολο	284	100

Πίνακας 60:

**Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα θέματα
ενασχόλησης στον ελεύθερο χρόνο τους**

	Απαντήσεις	(%)
Παιχνίδια	1	0.4
Αθλητισμός	60	21.1
Τηλεόραση	22	7.7
Βιβλία	43	15.1
Άλλο	2	0.7
Σύνολο	128	45.1
Χωρίς Απάντηση	156	54.9
Σύνολο	284	100

Η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών δηλώνει ότι έχει ελεύθερο χρόνο. Σε μεγαλύτερο ποσοστό θεωρούν ότι το θέμα ενασχόλησης είναι τα παιχνίδια, ενώ ακολουθεί ο αθλητισμός.

Σημαντικό ποσοστό αναφέρει ότι ασχολείται με βιβλία.

Την τηλεόραση τη βάζουν ως Τρίτη προτίμηση σε ποσοστό 11%.

Πίνακας 61:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα θέματα ενασχόλησης στον ελεύθερο χρόνο τους

	Απαντήσεις	(%)
Τηλεόραση	32	11.3
Βιβλία	24	8.5
Άλλο	1	0.4
Σύνολο	57	20.1
Χωρίς Απάντηση	227	79.9
Σύνολο	284	100

Πίνακας 62:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αριθμό δραστηριοτήτων με τις οποίες απασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους

	Απαντήσεις	(%)
Καμία	19	6.7
1	128	45.1
2	78	27.5
3	59	20.8
Σύνολο	284	100

Θεωρούν ότι ασχολούνται κυρίως με μία δραστηριότητα στον ελεύθερο χρόνο τους κατά πλειοψηφία.

Πίνακας 63:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις δραστηριότητες που κυρίως υπάρχουν στην περιοχή των ερωτηθέντων

	Απαντήσεις	(%)
Παιδική χαρά	130	45.8
Γήπεδο	50	17.6
Παιδική βιβλιοθήκη	4	1.4
Ομάδες ζωγραφικής	9	3.2
Ομάδες μουσικής	9	3.2
Ομάδες χορού	23	8.1
Άλλο	4	1.4
Σύνολο	229	80.6
Χωρίς Απάντηση	55	19.4
Σύνολο	284	100

Πίνακας 64:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τους κύριους συνδυασμούς δραστηριοτήτων που υπάρχουν στην περιοχή των ερωτηθέντων

	Απαντήσεις	(%)
Παιδική χαρά	78	27.5
Γήπεδο	43	15.1
Χορός	23	8.1
Παιδική χαρά Γήπεδο	19	6.7
Παιδική χαρά Χορός	9	3.2
Ζωγραφική Μουσική Χορός	6	2.1
Μουσική	6	2.1
Παιδική χαρά Γήπεδο Χορός	4	1.4
Παιδική χαρά Μουσική Χορός	4	1.4
Παιδική χαρά Βιβλιοθήκη	3	1.1
Παιδική χαρά Γήπεδο Βιβλιοθήκη	3	1.1
Μουσική Χορός	3	1.1
Παιδική χαρά Βιβλιοθήκη Χορός	2	0.7
Άλλα	27	9.5
Χωρίς απάντηση	54	19.0
Σύνολο	284	100.0

Η δημοφιλέστερη δραστηριότητα στην περιοχή των ερωτηθέντων είναι η παιδική χαρά. Ακολουθεί το γήπεδο.

Πίνακας 65:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τύπο των δραστηριοτήτων που υπάρχουν στην περιοχή των ερωτηθέντων

	Απαντήσεις	(%)
Δραστηριότητες άθλησης (παιδική χαρά, γήπεδο)	140	49.2
Καλλιτεχνικές δραστηριότητες (χορός, μουσική κλπ)	15	5.3
Βιβλιοθήκη	2	0.8
Συνδυασμός δραστηριοτήτων	73	25.7
Χωρίς απάντηση	54	19.0
Σύνολο	284	100.0

Πίνακας 66:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το συνολικό αριθμό δραστηριοτήτων που υπάρχουν την περιοχή που μένουν

	Απαντήσεις	(%)
Καμία	54	19
1	153	53.9
2	43	15.1
3	34	12
Σύνολο	284	100

Τα περισσότερα παιδιά θεωρούν ότι υπάρχει μόλις μια δραστηριότητα στην περιοχή τους, η οποία έχει να κάνει με τον αθλητισμό.

Πίνακας 67:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την συμμετοχή ή όχι στις δραστηριότητες της περιοχής τους

	Απαντήσεις	(%)
Ναι	128	45.1
Όχι	104	36.6
Σύνολο	232	81.7
Χωρίς Απάντηση	52	18.3
Σύνολο	284	100

Τα μισά παιδιά απάντησαν ότι συμμετέχουν στις δραστηριότητες της περιοχής τους, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό δεν απάντησε.

Πίνακας 68:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος των δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν στην περιοχή που διαμένουν

	Απαντήσεις	(%)
Παιδική χαρά	44	15.5
Γήπεδο	34	12
Παιδική βιβλιοθήκη	3	1.1
Ομάδες ζωγραφικής	6	2.1
Ομάδες μουσικής	12	4.2
Ομάδες χορού	22	7.7
Άλλο	4	1.4
Σύνολο	125	44
Χωρίς Απάντηση	159	56
Σύνολο	284	100

Δεν υπάρχει ουσιαστικός διαχωρισμός από τον πίνακα 63. Μάλλον δεν έγινε κατανοητή η διαφορά ανάμεσα στις δύο ερωτήσεις.

Πίνακας 68:

**Περιγραφική στατιστική ερωτήσεων 10-14
(όλες οι τιμές δίδονται σε ώρες με βάση το 24ωρο)**

Περιγραφικά	Πρωινό ξύπνημα	Ωρα που σκολάνε	Ωρα που φθάνουν σπίτι	Ωρα που πέφτουν για ύπνο (καθημ)	Ωρα που ξυπνούν Σαβ/κο	Ωρα ύπνου Σαβ/κο
Απαντήσεις	281	283	276	269	278	278
Χωρίς Απάντηση	3	1	8	15	6	6
Συχνότερη τιμή	7:30	13:30	14:00	22:00	9:00	00:00
Εύρος τιμών	3:15	6:30	7:00	23:30	9:00	23:30
Ελάχιστη τιμή	5:00	13:00	13:30	1:00	5:00	1:00
Μέγιστη τιμή	8:15	19:30	20:30	00:30	14:00	00:30
Τεταρτημόρια 25%	7:00	13:30	13:50	21:50	8:05	21:55
50%	7:30	13:45	13:55	22:15	9:05	23:05
75%	7:45	13:50	14:45	22:55	10:30	23:55

Λόγω του χαρακτήρα των ερωτήσεων δεν είναι στατιστικά αποδεκτή η έννοια της μέσης τιμής και για τον λόγο αυτό χρησιμοποιείται η συχνότερη τιμή (αγγλικά: mode).

Η έννοια των τεταρτημορίων είναι η εξής (πχ για την πρώτη ερώτηση που αφορά το πρωινό ξύπνημα) :

- το 25% όλων των παιδιών έχει ξυπνήσει μέχρι τις 7:00
- Το 50% όλων των παιδιών έχει ξυπνήσει μέχρι τις 7:30
- Το 75% όλων των παιδιών έχει ξυπνήσει μέχρι τις 7:45

Άρα παραμένει ένα μικρό ποσοστό που θα έχει ξυπνήσει μέχρι τις 8:15 αφού αυτή είναι η μέγιστη τιμή στον παραπάνω πίνακα. Ένα άλλο μικρό ποσοστό που ξυπνά πολύ ενωρίτερα (από τις 5:00 – ελάχιστη τιμή), περιλαμβάνεται στο πρώτο 25% που ξυπνά μέχρι τις 7:00.

Πίνακας 69:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το
σχολείο και με το είδος της κατοικίας τους

Σχολείο	Είδος κατοικίας			Σύνολο
	Μονοκατοικία	Διπλοκατοικία	Πολυκατοικία	
12ο Δημ Σχολείο	7 10.9%	9 11.8%	30 21.7%	46 16.5%
27ο Δημ Σχολείο	5 7.8%	5 6.6%	23 16.7%	33 11.9%
32ο Δημ Σχολείο	9 14.1%	18 23.7%	14 10.1%	41 14.7%
33ο Δημ Σχολείο	10 15.6%	12 15.8%	11 8.0%	33 11.9%
47ο Δημ Σχολείο	18 28.1%	16 21.1%	9 6.5%	43 15.5%
54ο Δημ Σχολείο	4 6.3%	7 9.2%	14 10.1%	25 9.0%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	11 17.2%	9 11.8%	37 26.8%	57 20.5%
Σύνολο	64 100.0%	76 100.0%	138 100.0%	278 100.0%

$\chi^2 : 41.31, p= 0.00$

Πίνακας 70:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και με το φύλο

Σχολείο	Φύλο		Σύνολο
	Αγόρι	Κορίτσι	
12ο Δημ Σχολείο	19 15.0%	27 18.0%	46 16.6%
27ο Δημ Σχολείο	18 14.2%	16 10.7%	34 12.3%
32ο Δημ Σχολείο	22 17.3%	19 12.7%	41 14.8%
33ο Δημ Σχολείο	13 10.2%	22 14.7%	35 12.6%
47ο Δημ Σχολείο	18 14.2%	26 17.3%	44 15.9%
54ο Δημ Σχολείο	10 7.9%	10 6.7%	20 7.2%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	27 21.3%	30 20.0%	57 20.6%
Σύνολο	127 100.0%	150 100.0%	277 100.0%

Πίνακας 71:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και το είδος της κατοικίας τους

Επάγγελμα πατέρα	Είδος κατοικίας			Σύνολο
	Μονοκατοικία	Διπλοκατοικία	Πολυκατοικία	
Άνεργος	1 1.6%		1 .7%	2 .7%
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	30 48.4%	25 33.8%	49 36.6%	104 38.5%
Ελεύθερος επαγγελματίας	21 33.9%	18 24.3%	52 38.8%	91 33.7%
Εργάτης - Αγρότης	5 8.1%	20 27.0%	18 13.4%	43 15.9%
Έμπορος - Καταστηματάρχης	1 1.6%	10 13.5%	11 8.2%	22 8.1%
Οικιακά	1 1.6%	1 1.4%	1 .7%	3 1.1%
Συνταξιούχος	3 4.8%		2 1.5%	5 1.9%
Σύνολο	62 100.0%	74 100.0%	134 100.0%	270 100.0%

Πίνακας 72:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο που πηγαίνουν τα παιδιά και εάν εργάζονται και οι δύο γονείς

Σχολείο	Εργάζονται και οι δύο γονείς ;		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
12ο Δημ Σχολείο	25 16.9%	21 16.7%	46 16.8%
27ο Δημ Σχολείο	19 12.8%	14 11.1%	33 12.0%
32ο Δημ Σχολείο	20 13.5%	21 16.7%	41 15.0%
33ο Δημ Σχολείο	16 10.8%	19 15.1%	35 12.8%
47ο Δημ Σχολείο	22 14.9%	21 16.7%	43 15.7%
54ο Δημ Σχολείο	10 6.8%	14 11.1%	24 8.8%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	36 24.3%	16 12.7%	52 19.0%
Σύνολο	148 100.0%	126 100.0%	274 100.0%

Πίνακας 73:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και τις ώρες μελέτης των μαθημάτων

Σχολείο	Ώρες μελέτης μαθημάτων				Σύνολο
	Έως 1 ώρα	από 1 έως 2 ώρες	από 2 έως 5 ώρες	Τουλάχιστον 5 ώρες	
12ο Δημ Σχολείο	3 6.7%	18 17.6%	21 19.1%	2 20.0%	44 16.5%
27ο Δημ Σχολείο	8 17.8%	13 12.7%	7 6.4%	2 20.0%	30 11.2%
32ο Δημ Σχολείο	12 26.7%	15 14.7%	12 10.9%	1 10.0%	40 15.0%
33ο Δημ Σχολείο	5 11.1%	15 14.7%	11 10.0%	2 20.0%	33 12.4%
47ο Δημ Σχολείο	5 11.1%	16 15.7%	20 18.2%	1 10.0%	42 15.7%
54ο Δημ Σχολείο	6 13.3%	6 5.9%	10 9.1%	2 20.0%	24 9.0%
Εκπ Σωτηρχό- πουλου	6 13.3%	19 18.6%	29 26.4%		54 20.2%
Σύνολο	45 100.0%	102 100.0%	110 100.0%	10 100.0%	267 100.0%

χ^2 : 25.029, $p= 0.124$

Πίνακας 74:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και εάν κάνουν φροντιστήριο

Σχολείο	Φροντιστήριο		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
12ο Δημ Σχολείο	6 14.0%	37 86.0%	43 100.0%
27ο Δημ Σχολείο	6 17.6%	28 82.4%	34 100.0%
32ο Δημ Σχολείο	5 12.2%	36 87.8%	41 100.0%
33ο Δημ Σχολείο	7 20.6%	27 79.4%	34 100.0%
47ο Δημ Σχολείο	15 34.1%	29 65.9%	44 100.0%
54ο Δημ Σχολείο	9 36.0%	16 64.0%	25 100.0%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	17 30.9%	38 69.1%	55 100.0%
Σύνολο	65 23.6%	211 76.4%	276 100.0%

$\chi^2:12.48, p=0.052$

Πίνακας 75:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και εάν μαθαίνουν ξένη γλώσσα (εκτός σχολείου)

Σχολείο	Μαθαίνουν ξένη γλώσσα?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
12ο Δημ Σχολείο	44 93.6%	3 6.4%	47 100.0%
27ο Δημ Σχολείο	33 97.1%	1 2.9%	34 100.0%
32ο Δημ Σχολείο	40 97.6%	1 2.4%	41 100.0%
33ο Δημ Σχολείο	34 97.1%	1 2.9%	35 100.0%
47ο Δημ Σχολείο	40 90.9%	4 9.1%	44 100.0%
54ο Δημ Σχολείο	22 88.0%	3 12.0%	25 100.0%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	41 73.2%	15 26.8%	56 100.0%
Σύνολο	254 90.1%	28 9.9%	282 100.0%

$\chi^2: 24.99, p=0.000$

Πίνακας 76:
Κατανομή του δείγματος ανά σχολείο ανάλογα με τον αριθμό των ξένων γλωσσών που μαθαίνουν

Σχολείο	Πόσες ξένες γλώσσες μαθαίνουν				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
12ο Δημ Σχολείο	3 6.4%	24 51.1%	17 36.2%	3 6.4%	47 100.0%
27ο Δημ Σχολείο	1 2.9%	21 61.8%	11 32.4%	1 2.9%	34 100.0%
32ο Δημ Σχολείο	1 2.4%	34 82.9%	6 14.6%		41 100.0%
33ο Δημ Σχολείο	2 5.6%	33 91.7%	1 2.8%		36 100.0%
47ο Δημ Σχολείο	4 9.1%	31 70.5%	8 18.2%	1 2.3%	44 100.0%
54ο Δημ Σχολείο	3 12.0%	18 72.0%	3 12.0%	1 4.0%	25 100.0%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	15 26.3%	27 47.4%	10 17.5%	5 8.8%	57 100.0%
Σύνολο	29 10.2%	188 66.2%	56 19.7%	11 3.9%	284 100.0%

$\chi^2: 54.095, p= 0.000$

(Να μην αναφέρουμε τίποτα. Θεωρούμε το όνομα του σχολείου ως μη αξιοποιήσιμο δεδομένο)

Πίνακας 77:
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα μητέρας και τον αριθμό των ξένων γλωσσών που μαθαίνουν

Επάγγελμα μητέρας	Πόσες ξένες γλώσσες μαθαίνουν				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	8 29.6%	40 21.9%	23 41.1%	5 45.5%	76 27.4%
Ελεύθερος επαγγελματίας	5 18.5%	29 15.8%	6 10.7%	1 9.1%	41 14.8%
Εργάτρια – Αγρότισσα	3 11.1%	22 12.0%	4 7.1%	1 9.1%	30 10.8%
Έμπορος - Καταστηματάρχης	3 11.1%	4 2.2%	3 5.4%		10 3.6%
Οικιακά	8 29.6%	85 46.4%	20 35.7%	4 36.4%	117 42.2%
Συνταξιούχος		3 1.6%			3 1.1%
Σύνολο	27 100.0%	183 100.0%	56 100.0%	11 100.0%	277 100.0%

Πίνακας 78:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και τον αριθμό των ξένων γλωσσών που μαθαίνουν

Επάγγελμα πατέρα	Πόσες ξένες γλώσσες μαθαίνουν				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
Άνεργος		2 1.1%			2 .7%
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	8 30.8%	65 35.7%	26 48.1%	6 54.5%	105 38.5%
Ελεύθερος επαγγελματίας	8 30.8%	63 34.6%	19 35.2%	4 36.4%	94 34.4%
Εργάτης - Αγρότης	7 26.9%	34 18.7%	1 1.9%	1 9.1%	43 15.8%
Έμπορος - Καταστηματάρχης	2 7.7%	14 7.7%	8 14.8%		24 8.8%
Συνταξιούχος	1 3.8%	4 2.2%			5 1.8%
Σύνολο	26 100.0%	182 100.0%	54 100.0%	11 100.0%	273 100.0%

Περισσότερες γλώσσες μαθαίνουν παιδιά δημόσιων υπαλλήλων. Λιγότερες τα παιδιά εργατών και αγροτών.

Πίνακας 79:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και με τον αριθμό των εξωσχολικών βιβλίων που διαβάζουν τον χρόνο

Σχολείο	Αριθμός εξωσχολικών βιβλίων ανά έτος				Σύνολο
	0	1	2	3	
12ο Δημ Σχολείο		6 19.4%	5 7.7%	34 21.1%	45 17.4%
27ο Δημ Σχολείο	1 100.0%	5 16.1%	12 18.5%	14 8.7%	32 12.4%
32ο Δημ Σχολείο		3 9.7%	11 16.9%	25 15.5%	39 15.1%
33ο Δημ Σχολείο		3 9.7%	12 18.5%	20 12.4%	35 13.6%
47ο Δημ Σχολείο		4 12.9%	12 18.5%	19 11.8%	35 13.6%
54ο Δημ Σχολείο		7 22.6%	5 7.7%	12 7.5%	24 9.3%
Εκπ Σωτηρχόπουλου		3 9.7%	8 12.3%	37 23.0%	48 18.6%
Σύνολο	1 100.0%	31 100.0%	65 100.0%	161 100.0%	258 100.0%

Ισχύει το ίδιο με τους πίνακες 69 έως 79.

Πίνακας 80:

Κατανομή του δείγματος ανά Φύλο ανάλογα με τον αριθμό των εξωσχολικών βιβλίων που διαβάζουν ανά έτος

Φύλο	Αριθμός εξωσχολικών βιβλίων ανά έτος				Σύνολο
	0	1	2	3	
Αγόρι		9 32.1%	33 50.8%	67 42.7%	109 43.4%
Κορίτσι	1 100.0%	19 67.9%	32 49.2%	90 57.3%	142 56.6%
Σύνολο	1 100.0%	28 100.0%	65 100.0%	157 100.0%	251 100.0%

$\chi^2: 3.681, p= 0.298$

Πίνακας 81:

Κατανομή του δείγματος ανά φύλο και με την Ενασχόληση τους με τις δουλειές του σπιτιού

Φύλο	Ασχολούνται με δουλειές του σπιτιού ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Αγόρι	80 36.4%	46 82.1%	126 45.7%
Κορίτσι	140 63.6%	10 17.9%	150 54.3%
Σύνολο	220 100.0%	56 100.0%	276 100.0%

Στον πίνακα 81 διαπιστώνουμε ότι τα κορίτσια ασχολούνται σε μεγαλύτερο ποσοστό με δουλειές του σπιτιού.

Πίνακας 82:

Κατανομή του δείγματος ανά φύλο ανάλογα με την συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες

Φύλο	Συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Αγόρι	93 56.4%	32 31.1%	125 46.6%
Κορίτσι	72 43.6%	71 68.9%	143 53.4%
Σύνολο	165 100.0%	103 100.0%	268 100.0%

Πίνακας 83:

Κατανομή του δείγματος ανά φύλο και ανάλογα με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται

Φύλο	Με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται ;			Σύνολο
	Καμία	Μία	Τουλάχιστον δύο	
Αγόρι	31 28.4%	69 55.2%	27 62.8%	127 45.8%
Κορίτσια	78 71.6%	56 44.8%	16 37.2%	150 54.2%
Σύνολο	109 100.0%	125 100.0%	43 100.0%	277 100.0%

Τα αγόρια συμμετέχουν περισσότερο σε αθλητικές δραστηριότητες.

Πίνακας 84:

Κατανομή του δείγματος ανά σχολείο και ανάλογα με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται

Σχολείο	Με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται ;			Σύνολο
	Καμία	Μία	Τουλάχιστον δύο	
12ο Δημ Σχολείο	20 18.2%	15 11.6%	12 26.7%	47 16.5%
27ο Δημ Σχολείο	13 11.8%	17 13.2%	4 8.9%	34 12.0%
32ο Δημ Σχολείο	8 7.3%	30 23.3%	3 6.7%	41 14.4%
33ο Δημ Σχολείο	13 11.8%	20 15.5%	3 6.7%	36 12.7%
47ο Δημ Σχολείο	21 19.1%	17 13.2%	6 13.3%	44 15.5%
54ο Δημ Σχολείο	9 8.2%	12 9.3%	4 8.9%	25 8.8%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	26 23.6%	18 14.0%	13 28.9%	57 20.1%
Σύνολο	110 100.0%	129 100.0%	45 100.0%	284 100.0%

Πίνακας 85:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κατοικίας και ανάλογα με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται

Είδος κατοικίας	Με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται ;			Σύνολο
	Καμία	Μία	Τουλάχιστον δύο	
Μονοκατοικία	26 24.1%	30 24.0%	8 17.8%	64 23.0%
Διπλοκατοικία	31 28.7%	34 27.2%	11 24.4%	76 27.3%
Πολυκατοικία	51 47.2%	61 48.8%	26 57.8%	138 49.6%
Σύνολο	108 100.0%	125 100.0%	45 100.0%	278 100.0%

Στον πίνακα 85 παρατηρούμε ότι τα παιδιά που μένουν σε πολυκατοικίες συγκεντρώνουν περισσότερες απαντήσεις σε σχέση με τ'άλλα στην απάντηση «τουλάχιστον δύο αθλητικές δραστηριότητες».

Πίνακας 86:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και ανάλογα με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται

Επάγγελμα πατέρα	Με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται ;			Σύνολο
	Καμία	Μία	Τουλάχιστον δύο	
Άνεργος		2 1.6%		2 .7%
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	37 34.6%	52 42.6%	16 36.4%	105 38.5%
Ελεύθερος επαγγελματίας	35 32.7%	43 35.2%	16 36.4%	94 34.4%
Εργάτης - Αγρότης	22 20.6%	14 11.5%	7 15.9%	43 15.8%
Έμπορος - Καταστηματούχος	11 10.3%	8 6.6%	5 11.4%	24 8.8%
Συνταξιούχος	2 1.9%	3 2.5%		5 1.8%
Σύνολο	107 100.0%	122 100.0%	44 100.0%	273 100.0%

Πίνακας 87:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα της μητέρας και με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται

Επάγγελμα μητέρας	Με πόσες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται ;			Σύνολο
	Καμία	Μία	Τουλάχιστον δύο	
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	33 30.3%	25 20.3%	18 40.0%	76 27.4%
Ελεύθερος επαγγελματίας	12 11.0%	24 19.5%	5 11.1%	41 14.8%
Εργάτρια - Αγρότισσα	9 8.3%	17 13.8%	4 8.9%	30 10.8%
Έμπορος - Καταστηματούχος	5 4.6%	2 1.6%	3 6.7%	10 3.6%
Οικιακά	48 44.0%	54 43.9%	15 33.3%	117 42.2%
Συνταξιούχος	2 1.8%	1 .8%		3 1.1%
Σύνολο	109 100.0%	123 100.0%	45 100.0%	277 100.0%

Με λιγότερες αθλητικές δραστηριότητες ασχολούνται τα παιδιά με γονείς που είναι έμποροι – καταστηματούχες και περισσότερο παιδιά υπαλλήλων. Ο διαχωρισμός όμως δεν είναι τόσο έντονος.

Πίνακας 88:

Κατανομή του δείγματος ανά φύλο ανάλογα με την συμμετοχή σε καλλιτεχνικά.

Φύλο	Συμμετοχή σε καλλιτεχνικά ?		Σύνολο
	Ναί	Όχι	
Αγόρι	37 29.8%	85 57.8%	122 45.0%
Κορίτσι	87 70.2%	62 42.2%	149 55.0%
Σύνολο	124 100.0%	147 100.0%	271 100.0%

Στον πίνακα 88 τα κορίτσια συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τα αγόρια σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Πίνακας 89:

Κατανομή του δείγματος ανά σχολείο ανάλογα με την συμμετοχή σε καλλιτεχνικά

Σχολείο	Συμμετοχή σε καλλιτεχνικά ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
12ο Δημ Σχολείο	22 17.5%	25 16.6%	47 17.0%
27ο Δημ Σχολείο	9 7.1%	23 15.2%	32 11.6%
32ο Δημ Σχολείο	16 12.7%	25 16.6%	41 14.8%
33ο Δημ Σχολείο	15 11.9%	21 13.9%	36 13.0%
47ο Δημ Σχολείο	20 15.9%	23 15.2%	43 15.5%
54ο Δημ Σχολείο	11 8.7%	13 8.6%	24 8.7%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	33 26.2%	21 13.9%	54 19.5%
Σύνολο	126 100.0%	151 100.0%	277 100.0%

Πίνακας 90:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και με την συμμετοχή σε καλλιτεχνικά

Επάγγελμα πατέρα	Συμμετοχή σε καλλιτεχνικά ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Άνεργος		2 1.4%	2 .7%
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	43 35.8%	61 41.5%	104 39.0%
Ελεύθερος επαγγελματίας	42 35.0%	49 33.3%	91 34.1%
Εργάτης – Αγρότισσα	15 12.5%	26 17.7%	41 15.4%
Έμπορος - Καταστηματάρχης	17 14.2%	7 4.8%	24 9.0%
Συνταξιούχος	3 2.5%	2 1.4%	5 1.9%
Σύνολο	120 100.0%	147 100.0%	267 100.0%

Πίνακας 91:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα της μητέρας και με την συμμετοχή τους σε καλλιτεχνικά

Επάγγελμα μητέρας	Συμμετοχή σε καλλιτεχνικά ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Δημ/Ιδ Υπάλληλος	37 30.3%	37 25.0%	74 27.4%
Ελεύθερος επαγγελματίας	20 16.4%	19 12.8%	39 14.4%
Εργάτρια – Αγρότρια	8 6.6%	22 14.9%	30 11.1%
Έμπορος - Καταστηματάρχης	6 4.9%	4 2.7%	10 3.7%
Οικιακά	49 40.2%	66 44.6%	115 42.6%
Συνταξιούχος	2 1.6%		2 .7%
Σύνολο	122 100.0%	148 100.0%	270 100.0%

Τα παιδιά που οι γονείς τους εργάζονται ως έμποροι-καταστηματάρχες ασχολούνται

στην πλειοψηφία τους με καλλιτεχνικά. Αντίθετα τα παιδιά εργατών-αγροτών ασχολούνται σε μικρότερο ποσοστό.

Πίνακας 92:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κατοικίας και με την συμμετοχή σε καλλιτεχνικά

Είδος κατοικίας	Συμμετοχή σε καλλιτεχνικά ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Μονοκατοικία	30 24.2%	34 23.1%	64 23.6%
Διπλοκατοικία	30 24.2%	43 29.3%	73 26.9%
Πολυκατοικία	64 51.6%	70 47.6%	134 49.4%
Σύνολο	124 100.0%	147 100.0%	271 100.0%

Δεν συμπεραίνουμε κάτι αξιοπρόσεκτο.

Πίνακας 93:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και με πόσες καλλιτεχνικές δραστηριότητες ασχολούνται

Φύλο	Με πόσες καλλιτεχνικές δραστηριότητες ασχολούνται ?				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
Αγόρι	80 60.2%	41 37.3%	5 17.9%	1 16.7%	127 45.8%
Κορίτσι	53 39.8%	69 62.7%	23 82.1%	5 83.3%	150 54.2%
Σύνολο	133 100.0%	110 100.0%	28 100.0%	6 100.0%	277 100.0%

Πίνακας 94:

Κατανομή του δείγματος ανά σχολείο ανάλογα με πόσες καλλιτεχνικές δραστηριότητες ασχολούνται.

Σχολείο	Με πόσες καλλιτεχνικές δραστηριότητες ασχολούνται ?				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
12ο Δημ Σχολείο	21 15.4%	10 8.9%	14 46.7%	2 33.3%	47 16.5%
27ο Δημ Σχολείο	21 15.4%	12 10.7%		1 16.7%	34 12.0%
32ο Δημ Σχολείο	25 18.4%	11 9.8%	4 13.3%	1 16.7%	41 14.4%
33ο Δημ Σχολείο	19 14.0%	15 13.4%	2 6.7%		36 12.7%
47ο Δημ Σχολείο	23 16.9%	16 14.3%	5 16.7%		44 15.5%
54ο Δημ Σχολείο	11 8.1%	12 10.7%	1 3.3%	1 16.7%	25 8.8%
Εκπ Σωτηρχόπουλο υ	16 11.8%	36 32.1%	4 13.3%	1 16.7%	57 20.1%
Σύνολο	136 100.0%	112 100.0%	30 100.0%	6 100.0%	284 100.0%

Πίνακας 95:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εργάζονται και οι δύο γονείς και τον αριθμό των καλλιτεχνικών που συμμετέχουν

Εργάζονται και οι δύο γονείς ;	Με πόσες καλλιτεχνικές δραστηριότητες ασχολούνται ?				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
Ναι	68 52.7%	57 52.3%	20 66.7%	3 50.0%	148 54.0%
Όχι	61 47.3%	52 47.7%	10 33.3%	3 50.0%	126 46.0%
Σύνολο	129 100.0%	109 100.0%	30 100.0%	6 100.0%	274 100.0%

Πίνακας 96:
Κατανομή του δείγματος ανά φύλο ανάλογα με τι παιχνίδια προτιμούν κυρίως να παίζουν στο σπίτι

Φύλο	Με τι παιχνίδια παίζουν στο σπίτι 1						
	Επιτραπέζια	Video games	Υπολογιστής	GameBoy	Playstation	Κούκλες	Άλλο
Αγόρι	73 39.2%	19 95.0%	16 59.3%	5 83.3%	10 47.6%		
Κορίτσι	113 60.8%	1 5.0%	11 40.7%	1 16.7%	11 52.4%	11 100.0%	1 100.0%
Σύνολο	186 100.0%	20 100.0%	27 100.0%	6 100.0%	21 100.0%	11 100.0%	1 100.0%

Πίνακας 97:

Κατανομή του δείγματος ανά είδος κατοικίας και ανάλογα με τι παιχνίδια προτιμούν κυρίως να παίζουν στο σπίτι

Είδος κατοικίας	Με τι παιχνίδια κυρίως παίζουν στο σπίτι.						
	Επιτραπέζια	Video games	H/Y	Game-Boy	Playstation	Κούκλες	Άλλο
Μονοκατοικία	41 22.2%	6 27.3%	6 21.4%	1 14.3%	5 25.0%	3 30.0%	
Διπλοκατοικία	54 29.2%	6 27.3%	6 21.4%	2 28.6%	4 20.0%	4 40.0%	
Πολυκατοικία	90 48.6%	10 45.5%	16 57.1%	4 57.1%	11 55.0%	3 30.0%	1 100.0%
Σύνολο	185 100.0%	22 100.0%	28 100.0%	7 100.0%	20 100.0%	10 100.0%	1 100.0%

Πίνακας 98:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εργάζονται και οι δύο γονείς και με τι παιχνίδια κυρίως προτιμούν να παίζουν στο σπίτι

Εργάζονται και οι δύο γονείς ;	Με τι παιχνίδια παίζουν κυρίως στο σπίτι						
	Επιτραπέζια	Video games	Υπολογιστής	GameBoy	Playstation	Κούκλες	Άλλ
Ναι	106 56.7%	8 42.1%	17 63.0%	1 16.7%	8 38.1%	5 50.0%	1 100
Όχι	81 43.3%	11 57.9%	10 37.0%	5 83.3%	13 61.9%	5 50.0%	
Σύνολο	187 100.0%	19 100.0%	27 100.0%	6 100.0%	21 100.0%	10 100.0%	1 100

Πίνακας 99:

Κατανομή ανάλογα με το φύλο και ανάλογα με το εάν παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους

Φύλο	Παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Αγόρι	111 50.0%	13 25.5%	124 45.4%
Κορίτσι	111 50.0%	38 74.5%	149 54.6%
Σύνολο	222 100.0%	51 100.0%	273 100.0%

Στον πίνακα 99 βλέπουμε ότι τα αγόρια παίζουν σε σχέση με τα κορίτσια σε μεγαλύτερο ποσοστό με φίλους εκτός σπιτιού.

Πίνακας 100:

Κατανομή του δείγματος ανά σχολείο και ανάλογα με το εάν παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους

Σχολείο	Παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
12ο Δημ Σχολείο	31 13.7%	16 30.2%	47 16.8%
27ο Δημ Σχολείο	30 13.3%	3 5.7%	33 11.8%
32ο Δημ Σχολείο	37 16.4%	4 7.5%	41 14.7%
33ο Δημ Σχολείο	29 12.8%	7 13.2%	36 12.9%
47ο Δημ Σχολείο	37 16.4%	7 13.2%	44 15.8%
54ο Δημ Σχολείο	21 9.3%	3 5.7%	24 8.6%
Εκπ Σωτη-ρχόπουλου	41 18.1%	13 24.5%	54 19.4%
Σύνολο	226 100.0%	53 100.0%	279 100.0%

Πίνακας 101:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κατοικίας και ανάλογα με το εάν παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους

Είδος κατοικίας	Παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους ?		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Μονοκατ.	50 22.5%	14 27.5%	64 23.4%
Διπλοκατ.	64 28.8%	11 21.6%	75 27.5%
Πολυκ/κία	108 48.6%	26 51.0%	134 49.1%
Σύνολο	222 100.0%	51 100.0%	273 100.0%

Τα παιδιά που μένουν σε διπλοκατοικία προτιμούν σε μικρότερο ποσοστό να παίζουν με φίλους εκτός σπιτιού σε σχέση με τα υπόλοιπα.

Πίνακας 102:

Κατανομή του δείγματος ανά φύλο ανάλογα με το εάν έχουν ελεύθερο χρόνο

Φύλο	Έχουν ελεύθερο χρόνο		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Αγόρι	115 47.3%	10 34.5%	125 46.0%
Κορίτσι	128 52.7%	19 65.5%	147 54.0%
Σύνολο	243 100.0%	29 100.0%	272 100.0%

Τα αγόρια θεωρούν σε μεγαλύτερο ποσοστό ότι έχουν ελεύθερο χρόνο.

Πίνακας 103:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και εάν έχουν ελεύθερο χρόνο

Σχολείο	Έχουν ελεύθερο χρόνο		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
12ο Δημ Σχολείο	41 16.7%	5 15.6%	46 16.5%
27ο Δημ Σχολείο	32 13.0%	2 6.3%	34 12.2%
32ο Δημ Σχολείο	35 14.2%	6 18.8%	41 14.7%
33ο Δημ Σχολείο	34 13.8%	2 6.3%	36 12.9%
47ο Δημ Σχολείο	34 13.8%	9 28.1%	43 15.5%
54ο Δημ Σχολείο	21 8.5%	2 6.3%	23 8.3%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	49 19.9%	6 18.8%	55 19.8%
Σύνολο	246 100.0%	32 100.0%	278 100.0%

Στον πίνακα αυτό διαπιστώνουμε ότι σε όλα τα σχολεία σε μεγαλύτερο ποσοστό τα παιδιά έχουν ελεύθερο χρόνο.

Πίνακας 104:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και με τις δραστηριότητες που ασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους

Φύλο	Με τι ασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους ?					Σύνολο
	Παιχνίδια	Αθλητισμός	Τηλεόραση	Βιβλία	Άλλο	
Αγόρι	68 50.4%	31 50.8%	8 66.7%	12 26.7%	2 28.6%	121 46.5%
Κορίτσι	67 49.6%	30 49.2%	4 33.3%	33 73.3%	5 71.4%	139 53.5%
Σύνολο	135 100.0%	61 100.0%	12 100.0%	45 100.0%	7 100.0%	260 100.0%

Πίνακας 105:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και με τι ασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους

Σχολείο	Με τι ασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους ?					Σύνολο
	Παιχνίδια	Αθλητισμός	Τηλεόραση	Βιβλία	Άλλο	
12ο Δημ Σχολείο	30 21.9%	9 14.3%	1 8.3%	3 6.5%	2 28.6%	45 17.0%
27ο Δημ Σχολείο	22 16.1%	7 11.1%	1 8.3%	4 8.7%		34 12.8%
32ο Δημ Σχολείο	17 12.4%	11 17.5%	1 8.3%	9 19.6%	1 14.3%	39 14.7%
33ο Δημ Σχολείο	14 10.2%	13 20.6%	1 8.3%	7 15.2%		35 13.2%
47ο Δημ Σχολείο	22 16.1%	6 9.5%	2 16.7%	6 13.0%	1 14.3%	37 14.0%
54ο Δημ Σχολείο	10 7.3%	6 9.5%	3 25.0%	2 4.3%	1 14.3%	22 8.3%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	22 16.1%	11 17.5%	3 25.0%	15 32.6%	2 28.6%	53 20.0%
Σύνολο	137 100.0%	63 100.0%	12 100.0%	46 100.0%	7 100.0%	265 100.0%

Πίνακας 106:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο ανάλογα με τον αριθμό των δραστηριοτήτων με τις οποίες απασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους

Φύλο	Με πόσες δραστηριότητες απασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
Αγόρι	6 35.3%	56 45.2%	33 42.9%	32 54.2%	127 45.8%
Κορίτσι	11 64.7%	68 54.8%	44 57.1%	27 45.8%	150 54.2%
Σύνολο	17 100.0%	124 100.0%	77 100.0%	59 100.0%	277 100.0%

Πίνακας 107:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και με πόσες δραστηριότητες απασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους

Σχολείο	Με πόσες δραστηριότητες απασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους				Σύνολο
	Καμία	1	2	3	
12ο Δημ Σχολείο	2 10.5%	10 7.8%	18 23.1%	17 28.8%	47 16.5%
27ο Δημ Σχολείο		14 10.9%	13 16.7%	7 11.9%	34 12.0%
32ο Δημ Σχολείο	2 10.5%	24 18.8%	7 9.0%	8 13.6%	41 14.4%
33ο Δημ Σχολείο	1 5.3%	19 14.8%	9 11.5%	7 11.9%	36 12.7%
47ο Δημ Σχολείο	7 36.8%	17 13.3%	11 14.1%	9 15.3%	44 15.5%
54ο Δημ Σχολείο	3 15.8%	11 8.6%	8 10.3%	3 5.1%	25 8.8%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	4 21.1%	33 25.8%	12 15.4%	8 13.6%	57 20.1%
Σύνολο	19 100.0%	128 100.0%	78 100.0%	59 100.0%	284 100.0%

Πίνακας 108:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και τον αριθμό των δραστηριοτήτων που υπάρχουν την περιοχή που μένουν

Σχολείο	Πόσες δραστηριότητες υπάρχουν την περιοχή που μένουν ;				Σύνολο
	καμία	1	2	3	
12ο Δημ Σχολείο	7 13.0%	17 11.1%	10 23.3%	13 38.2%	47 16.5%
27ο Δημ Σχολείο	10 18.5%	19 12.4%	2 4.7%	3 8.8%	34 12.0%
32ο Δημ Σχολείο	6 11.1%	26 17.0%	8 18.6%	1 2.9%	41 14.4%
33ο Δημ Σχολείο	6 11.1%	25 16.3%	4 9.3%	1 2.9%	36 12.7%
47ο Δημ Σχολείο	9 16.7%	22 14.4%	6 14.0%	7 20.6%	44 15.5%
54ο Δημ Σχολείο	8 14.8%	14 9.2%	2 4.7%	1 2.9%	25 8.8%
Εκπ Σωτηρχόπουλου	8 14.8%	30 19.6%	11 25.6%	8 23.5%	57 20.1%
Σύνολο	54 100.0%	153 100.0%	43 100.0%	34 100.0%	284 100.0%

Πίνακας 109:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και ανάλογα με την συμμετοχή τους στις δραστηριότητες που παρέχονται στην περιοχή τους

Φύλο	Συμμετέχουν στις δραστηριότητες της περιοχής τους ;		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Αγόρι	54 43.5%	45 44.1%	99 43.8%
Κορίτσι	70 56.5%	57 55.9%	127 56.2%
Σύνολο	124 100.0%	102 100.0%	226 100.0%

Τα κορίτσια συμμετέχουν περισσότερο στις δραστηριότητες της περιοχής τους από τα αγόρια.

Πίνακας 110:

Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την τάξη που πηγαίνουν και ανάλογα με την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που παρέχονται στην περιοχή τους

Τάξη	Συμμετέχουν στις δραστηριότητες της περιοχής τους ;		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Ε' τάξη	57 44.5%	49 47.1%	106 45.7%
ΣΤ' τάξη	71 55.5%	55 52.9%	126 54.3%
Σύνολο	128 100.0%	104 100.0%	232 100.0%

Στον πίνακα 110 διαπιστώνουμε ότι το 55% της ΣΤ' τάξης συμμετέχουν στις δραστηριότητες της περιοχής τους ενώ η Ε' τάξη συμμετέχει με το 44,5%. Η διαφορά είναι ελάχιστη.

Πίνακας 111:

Κατανομή του δείγματος ανά σχολείο ανάλογα με την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που παρέχονται στην περιοχή τους

Σχολείο	Συμμετέχουν στις δραστηριότητες της περιοχής τους ;		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
12ο Δημ Σχολείο	19 14.8%	19 18.3%	38 16.4%
27ο Δημ Σχολείο	12 9.4%	16 15.4%	28 12.1%
32ο Δημ Σχολείο	24 18.8%	13 12.5%	37 15.9%
33ο Δημ Σχολείο	15 11.7%	16 15.4%	31 13.4%
47ο Δημ Σχολείο	23 18.0%	12 11.5%	35 15.1%
54ο Δημ Σχολείο	9 7.0%	9 8.7%	18 7.8%
Εκπ Σωτηρ- χόπουλου	26 20.3%	19 18.3%	45 19.4%
Σύνολο	128 100.0%	104 100.0%	232 100.0%

Πίνακας 112:

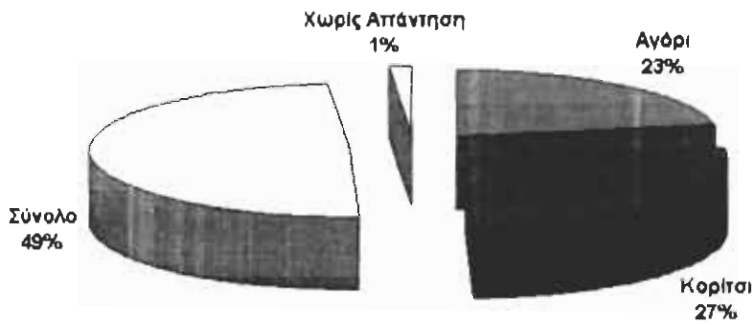
Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κατοικίας και ανάλογα με την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που παρέχονται στην περιοχή τους

Είδος κατοικίας	Συμμετέχουν στις δραστηριότητες της περιοχής τους ;		Σύνολο
	Ναι	Όχι	
Μονοκατοικία	29 23.0%	22 21.8%	51 22.5%
Διπλοκατοικία	40 31.7%	26 25.7%	66 29.1%
Πολυκατοικία	57 45.2%	53 52.5%	110 48.5%
Σύνολο	126 100.0%	101 100.0%	227 100.0%

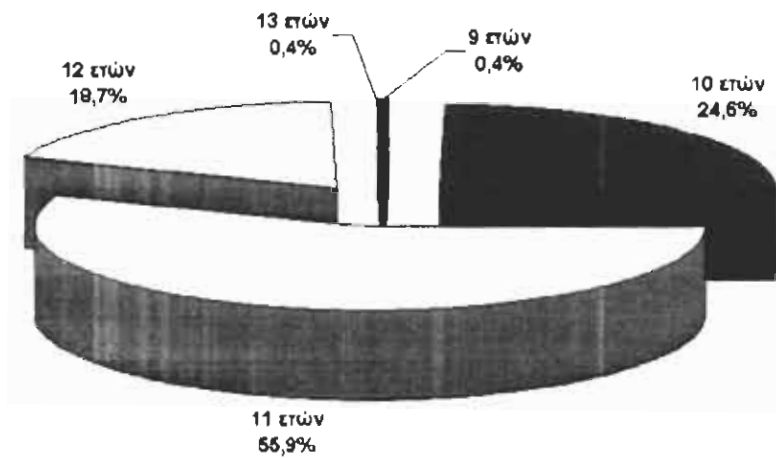
Στον πίνακα 112 βλέπουμε ότι τα παιδιά που ζουν στην πολυκατοικία συμμετέχουν περισσότερο στις δραστηριότητες της περιοχής της.

ΣΧΗΜΑΤΑ

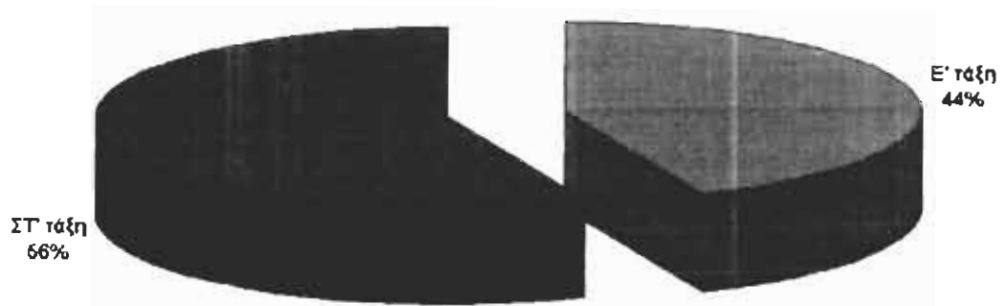
Σχήμα 1: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο

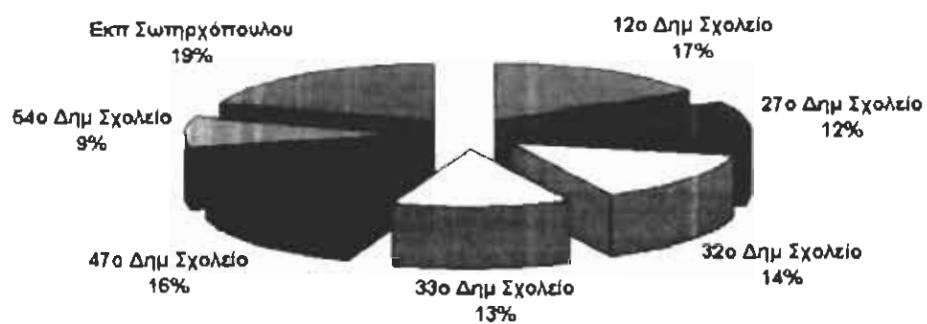
Σχήμα 2: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικία

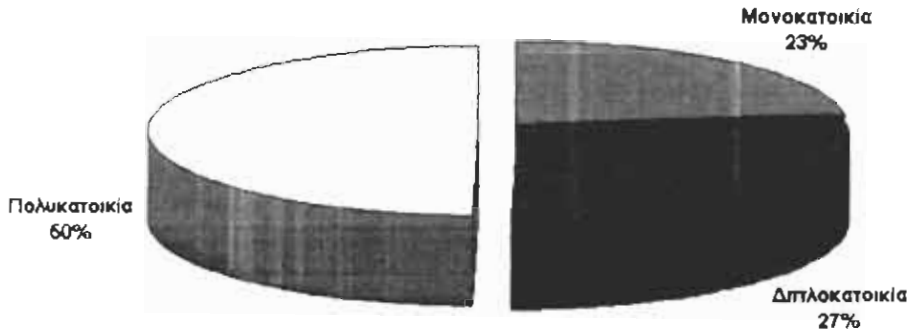
Σχήμα 3: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την τάξη στην οποία πηγαίνουν

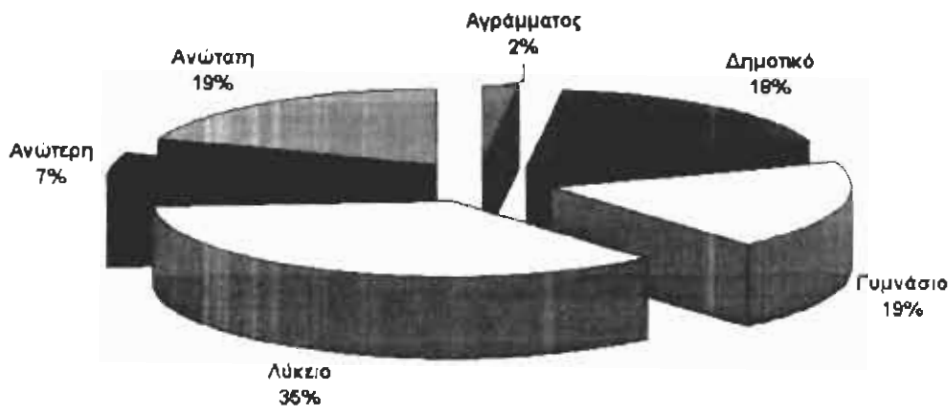
Σχήμα 4: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το Σχολείο στο οποίο πηγαίνουν

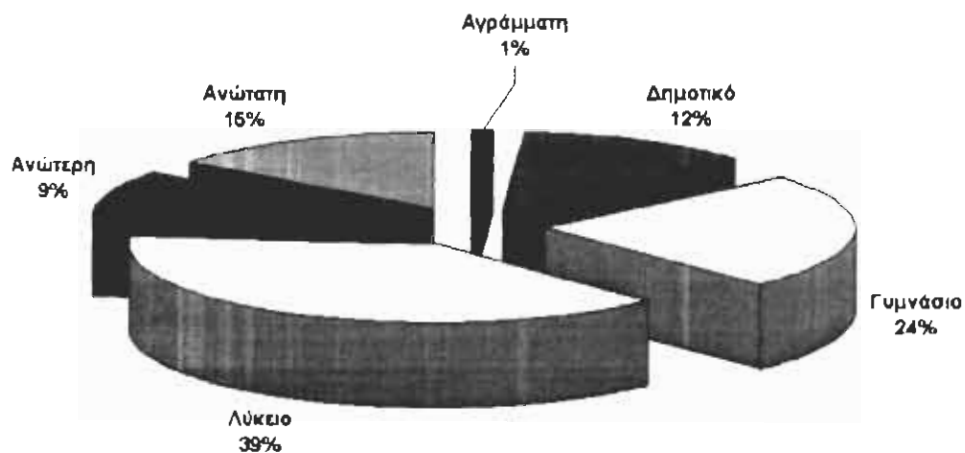
Σχήμα 5: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το είδος κατοικίας στην οποία διαμένουν

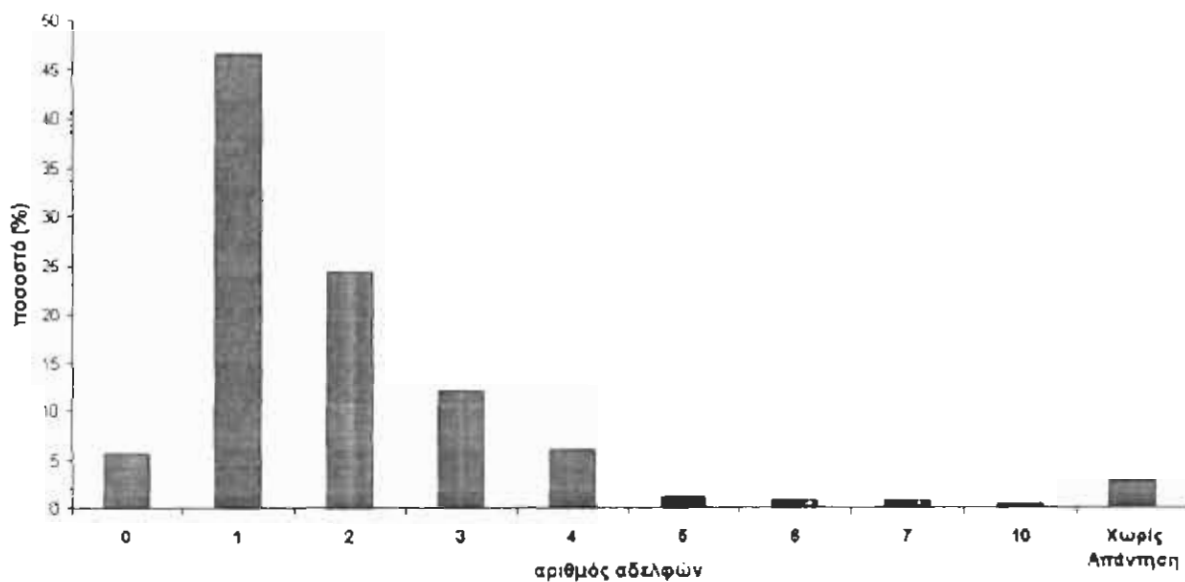
Σχήμα 6: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα

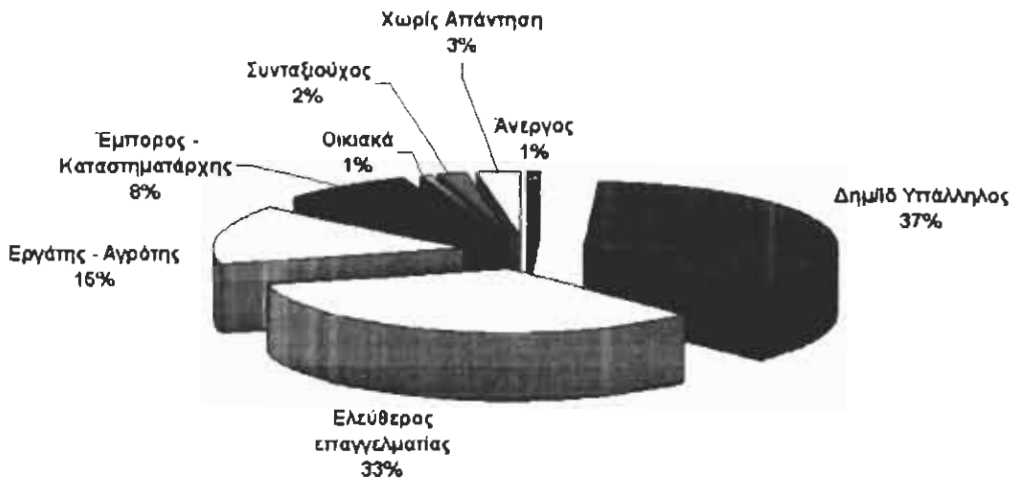
Σχήμα 7: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας

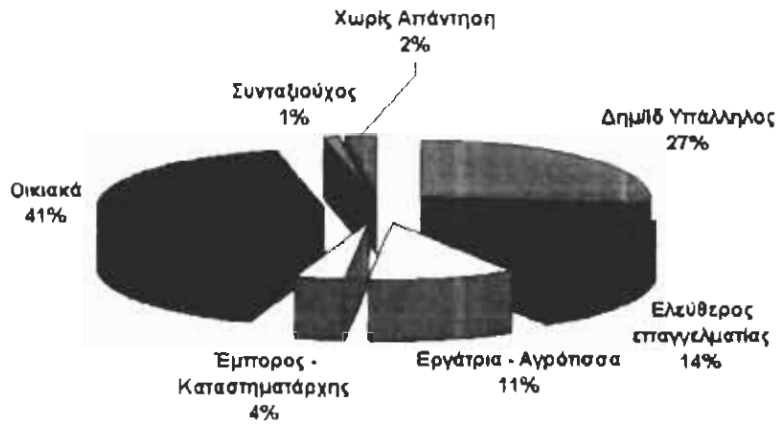
Σχήμα 8: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν έχουν αδελφία/αδελφές και πόσα

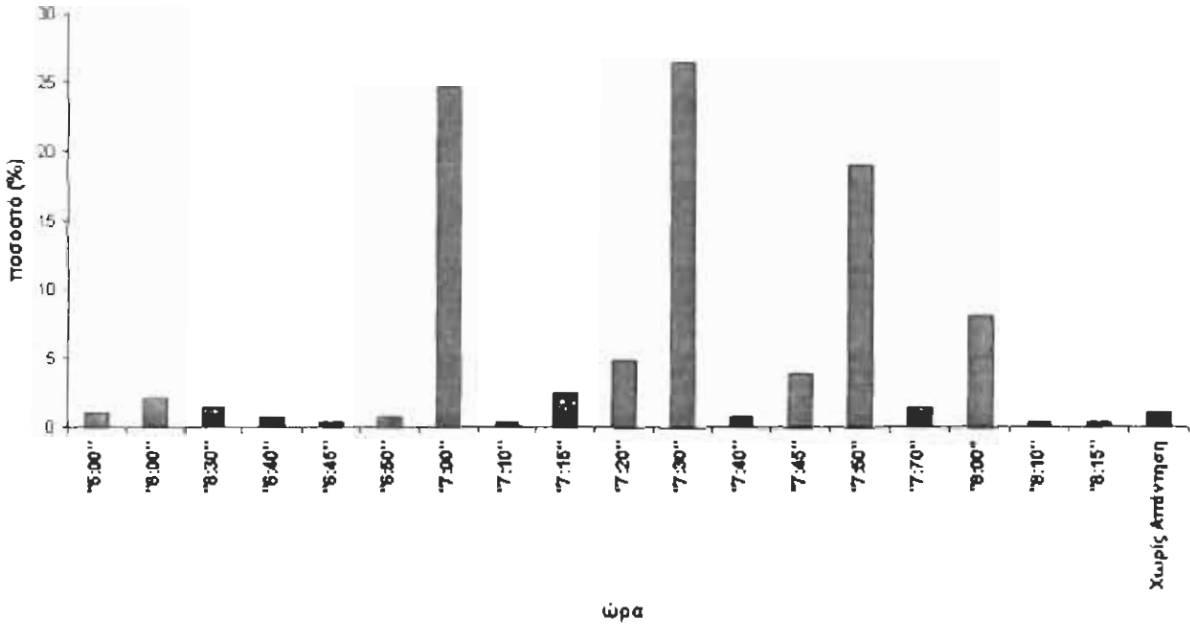
Σχήμα 9: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα

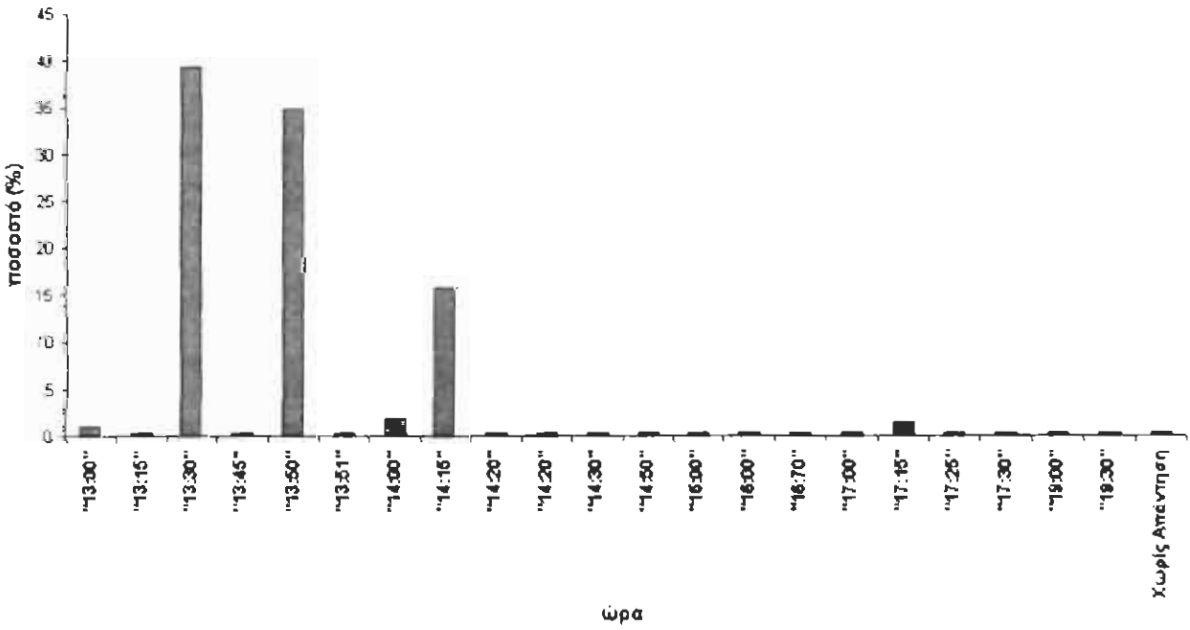
Σχήμα 10: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα της μητέρας

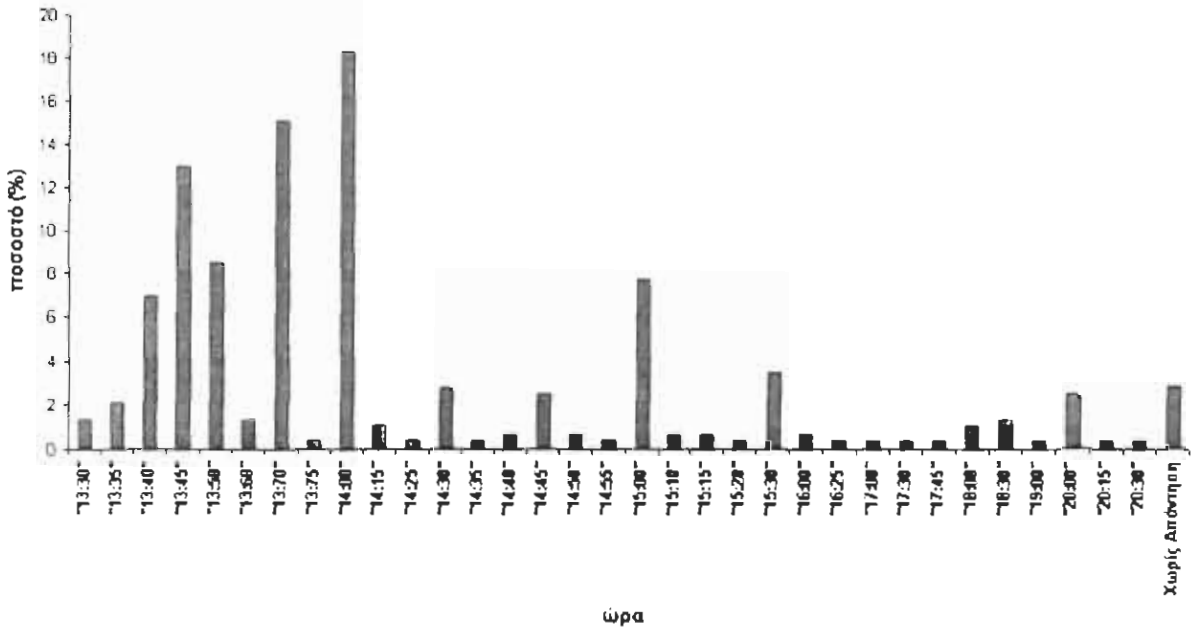
Σχήμα 11: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα που ζητνούν το πρωί

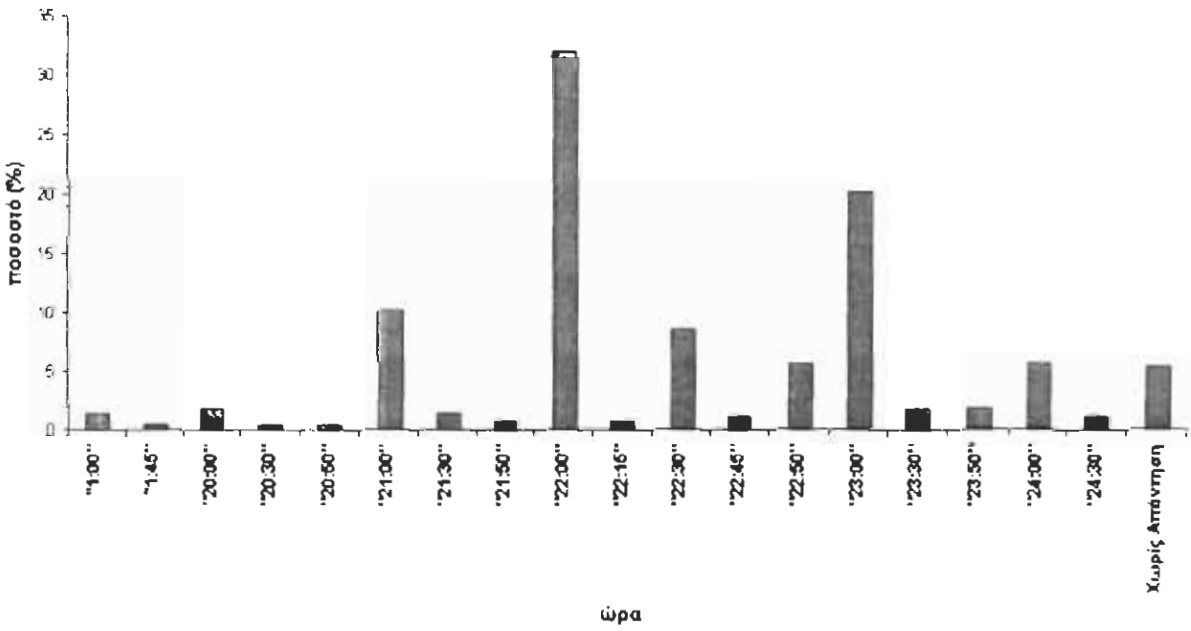
Σχήμα 12: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα που σχολάζει

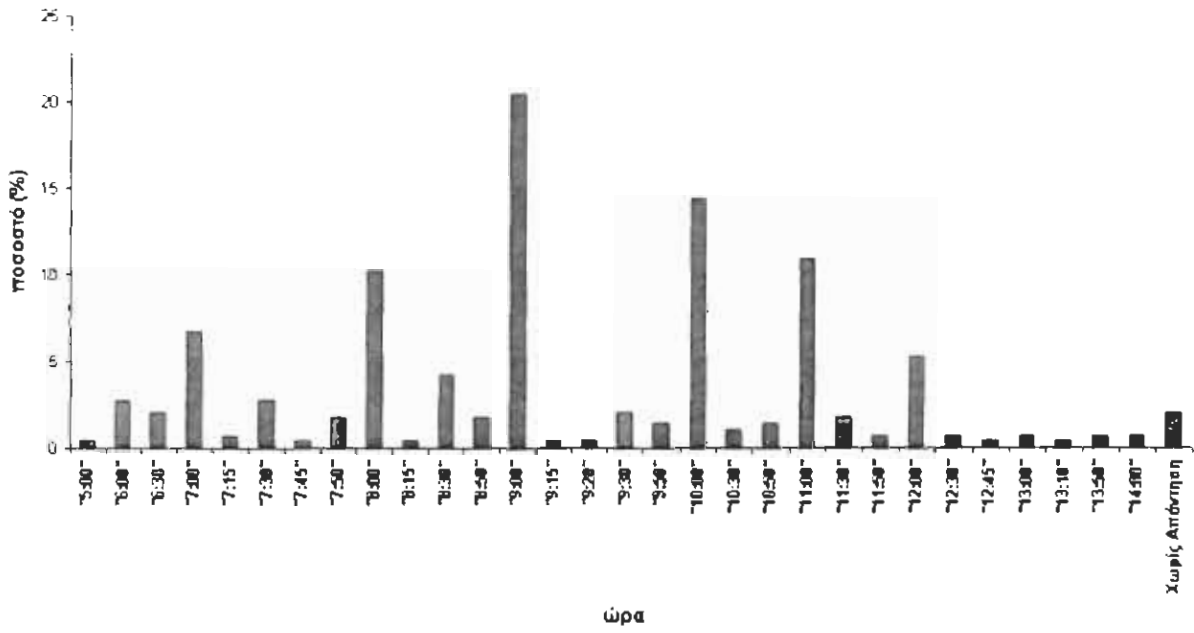
Σχήμα 13: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα επιστροφής στο σπίτι

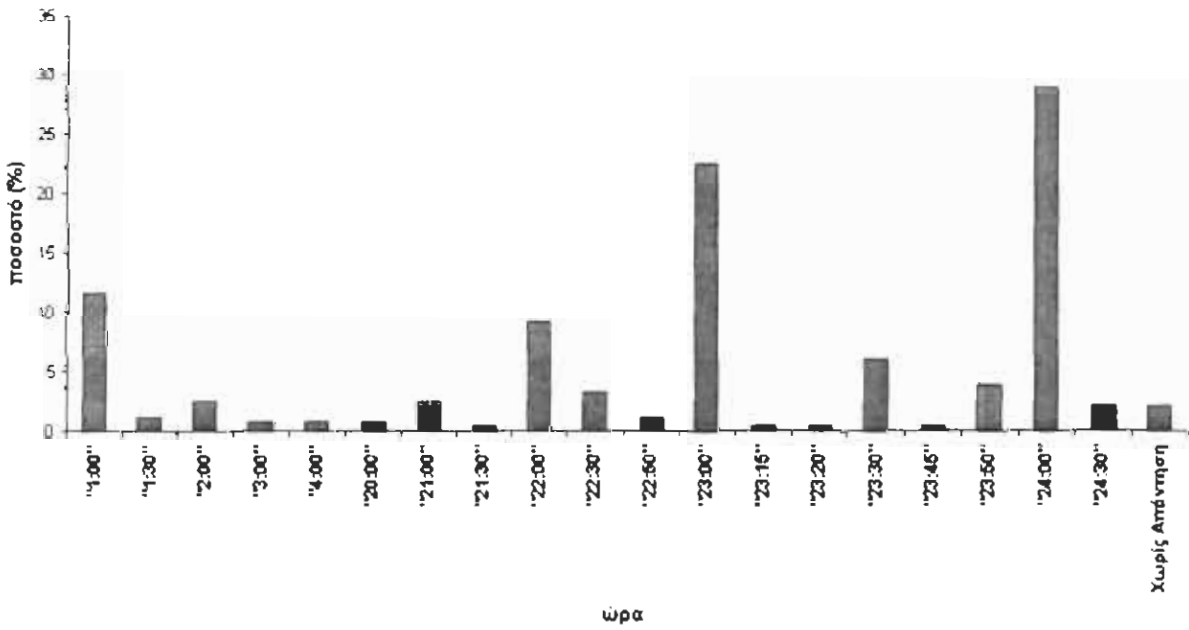
Σχήμα 14: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με ώρα βραδινού ύπνου (καθημερινές)

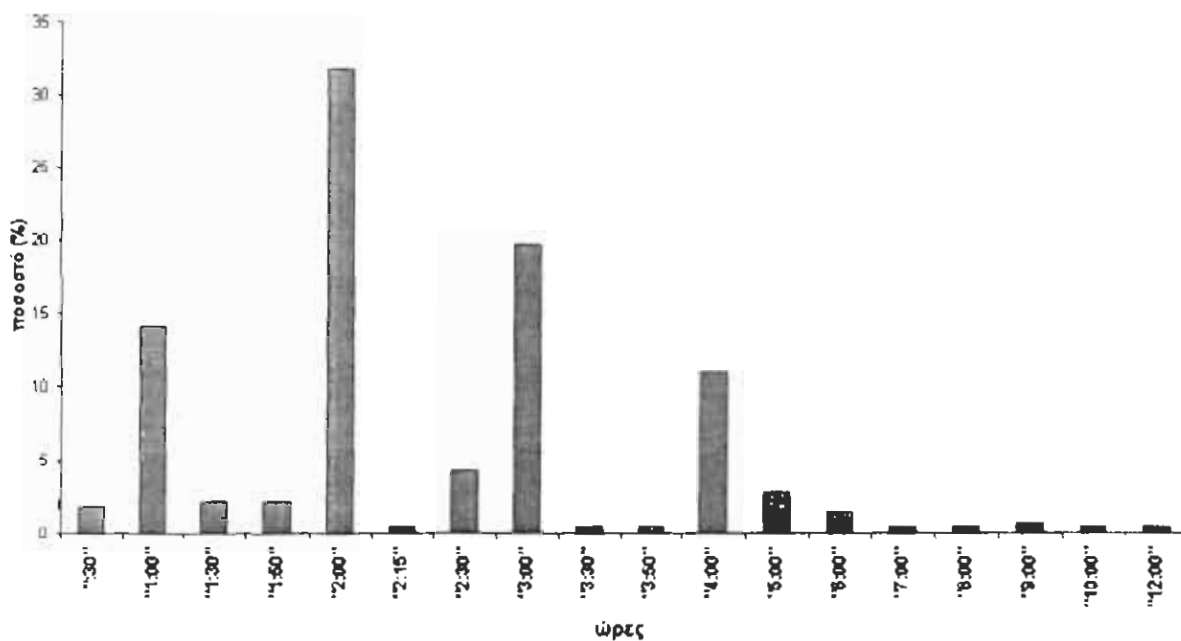
Σχήμα 15: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα που ζητάνουν το Σαβ/κο

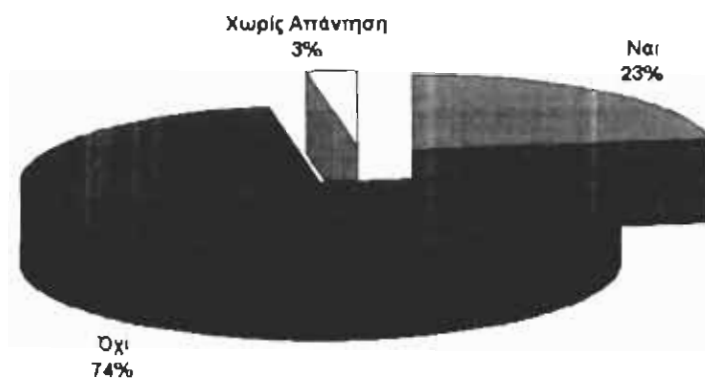
Σχήμα 16: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ώρα βραδινού ύπνου το Σαβ/κο

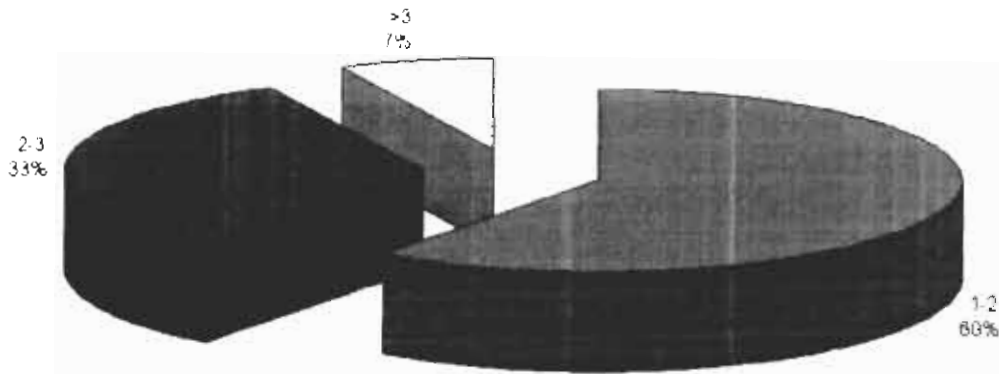
Σχήμα 17: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες μελέτης των μαθημάτων

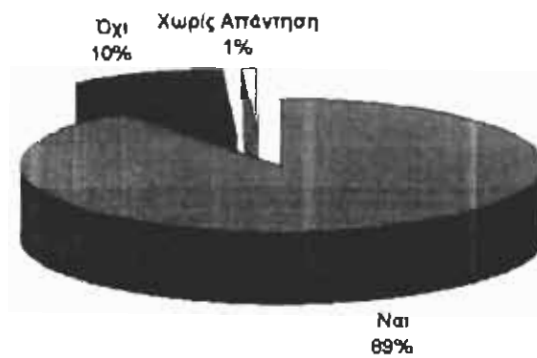
Σχήμα 18: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν κάνουν ή όχι φροντιστήριο

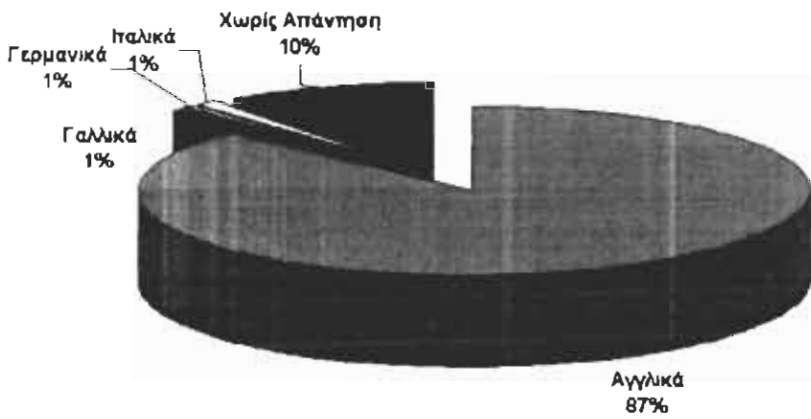
Σχήμα 19: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες φροντιστηρίου

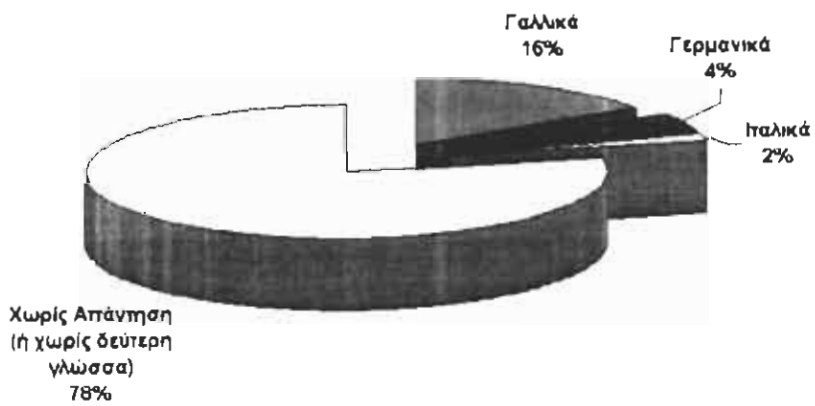
Σχήμα 20: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την εκμάθηση ή όχι ξένης γλώσσας

Σχήμα 21: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την πρώτη Ξένη Γλώσσα

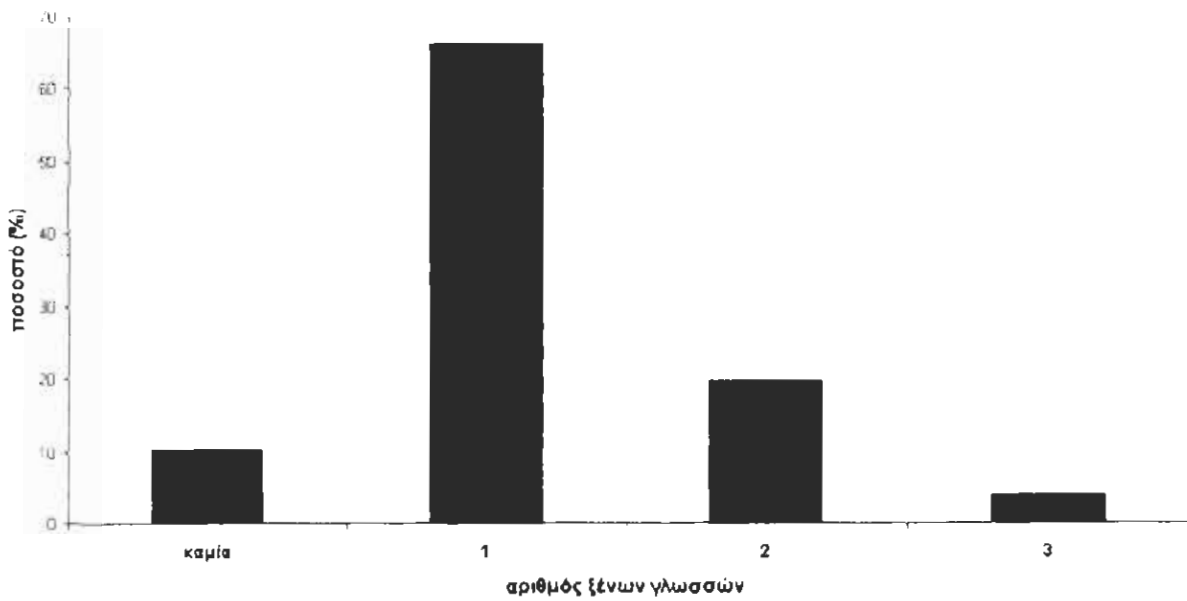
Σχήμα 22: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την δεύτερη Ξένη Γλώσσα

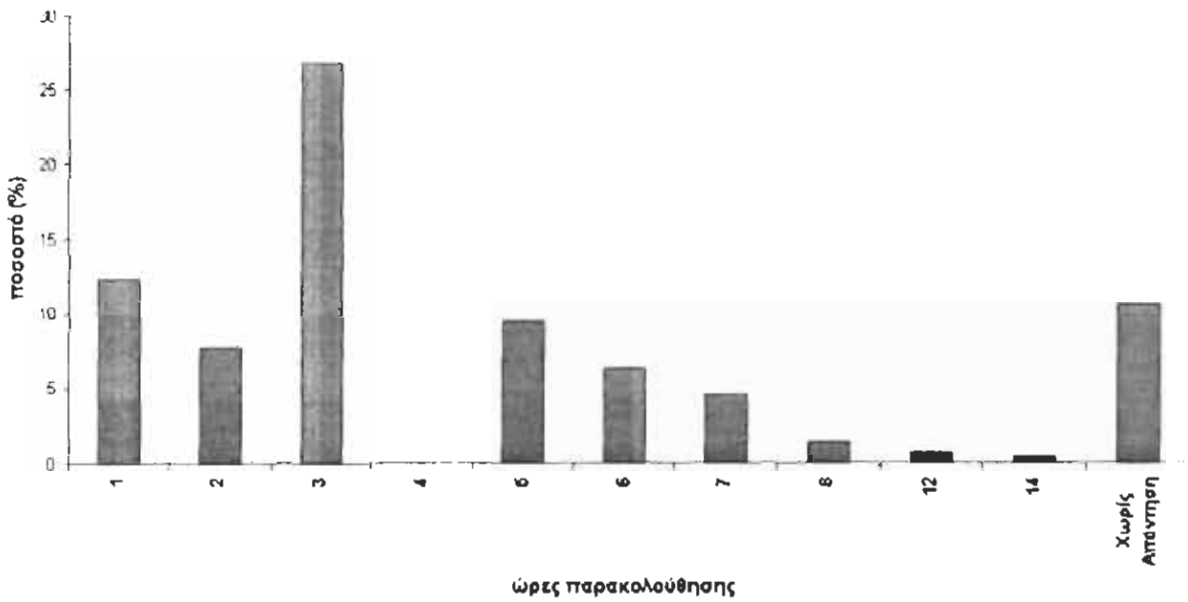
Σχήμα 23: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την τρίτη ξένη γλώσσα

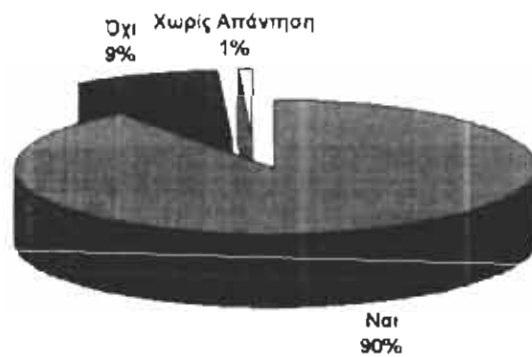
Σχήμα 24: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σύνολο των ξένων γλωσσών που μαθαίνουν

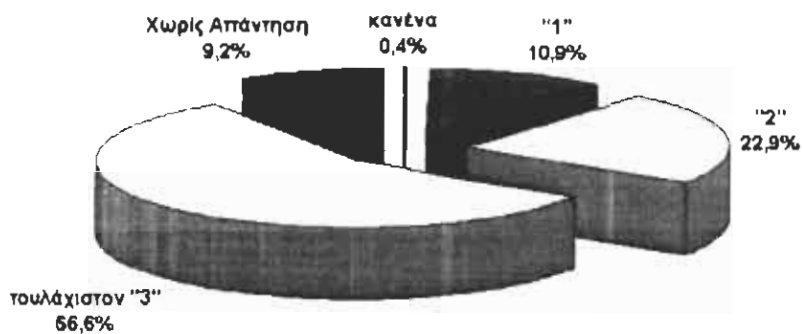
Σχήμα 25: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες εβδομαδιαίας παρακολούθησης ζένων γλωσσών

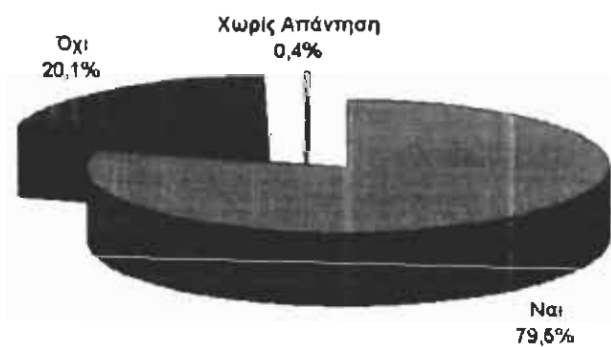
Σχήμα 26: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν διαβάζουν ή όχι εξωσχολικά βιβλία

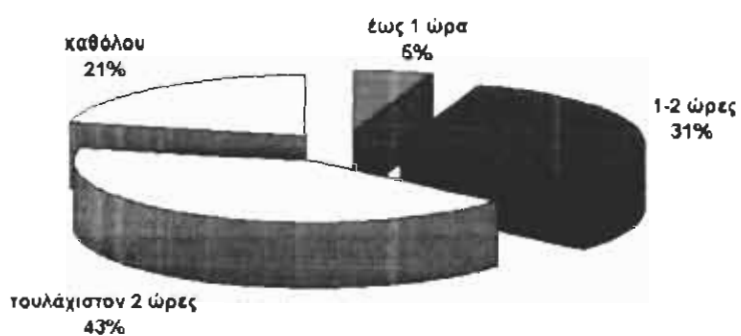
Σχήμα 27: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό εξωσχολικών βιβλίων που διαβάζουν ανά έτος

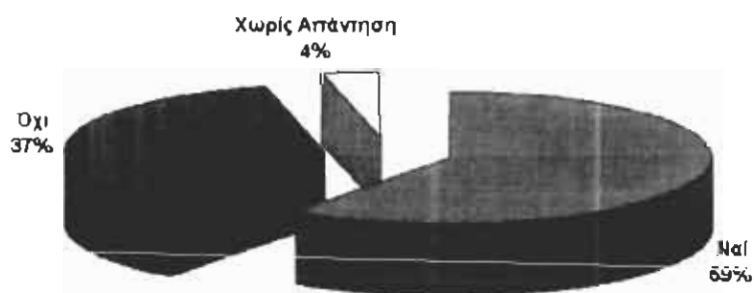
Σχήμα 28: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν ασχολούνται με δουλειές του σπιτιού

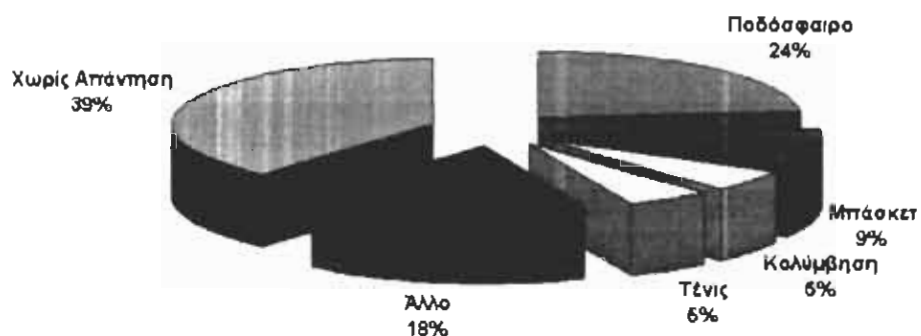
Σχήμα 29: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης με δουλειές σπιτιού

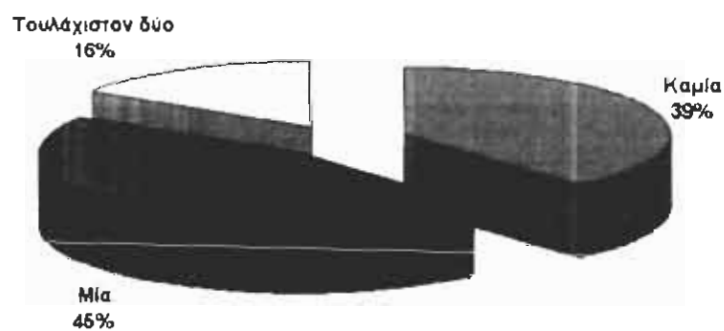
Σχήμα 30: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες

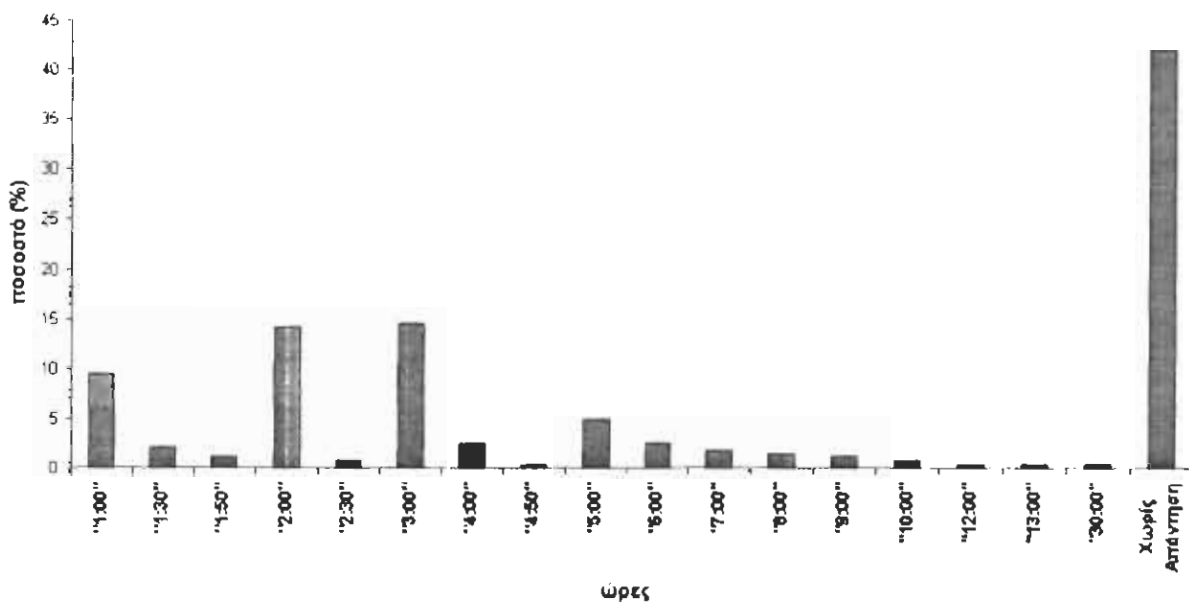
Σχήμα 31: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την πρώτη αθλητική δραστηριότητα

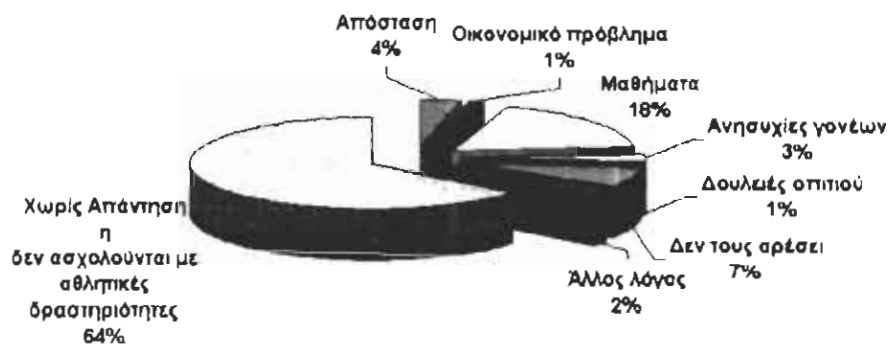
Σχήμα 33: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό αθλητικών δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν

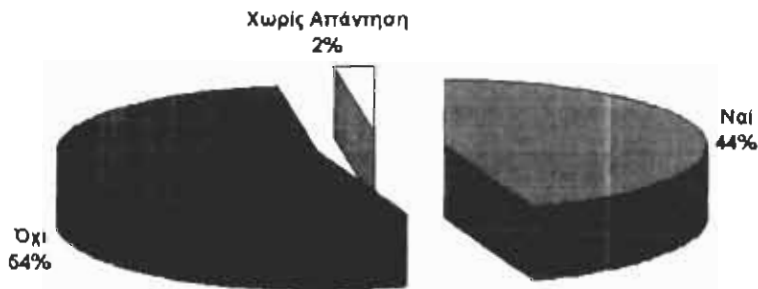
Σχήμα 34: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό ωρών αθλητικής ενασχόλησης (εβδομαδιαία)

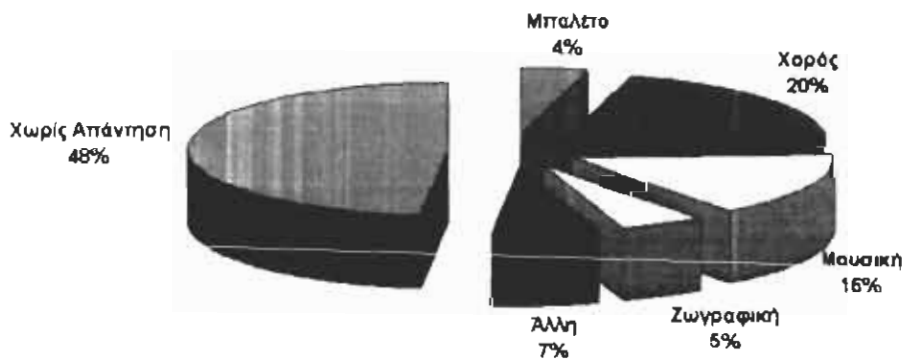
Σχήμα 35: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις αιτίες μη ενασχόλησης με τον αθλητισμό

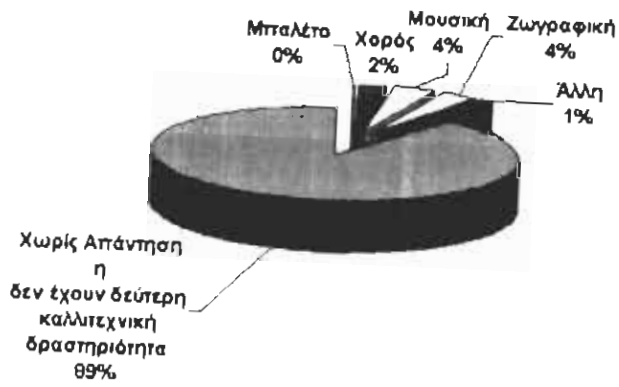
Σχήμα 36: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την συμμετοχή ή όχι σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες

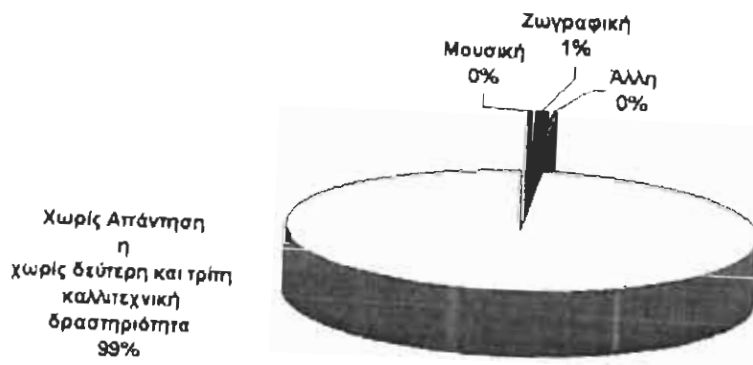
Σχήμα 37: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την πρώτη Καλλιτεχνική δραστηριότητα

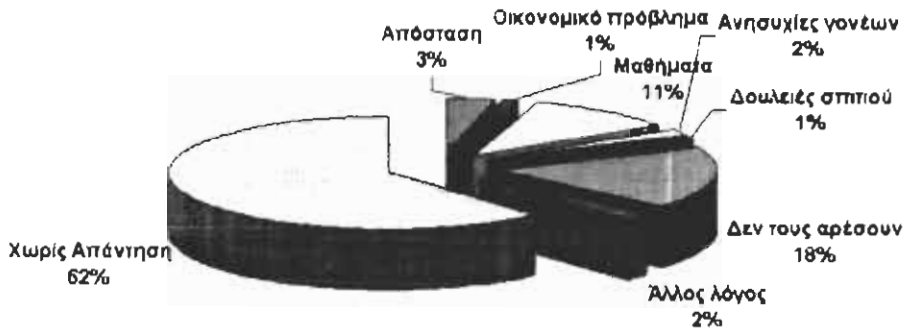
Σχήμα 38: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την δεύτερη Καλλιτεχνική δραστηριότητα

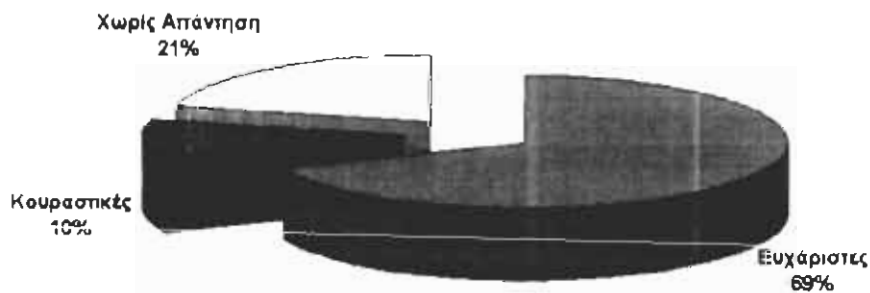
Σχήμα 39: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την τρίτη Καλλιτεχνική δραστηριότητα

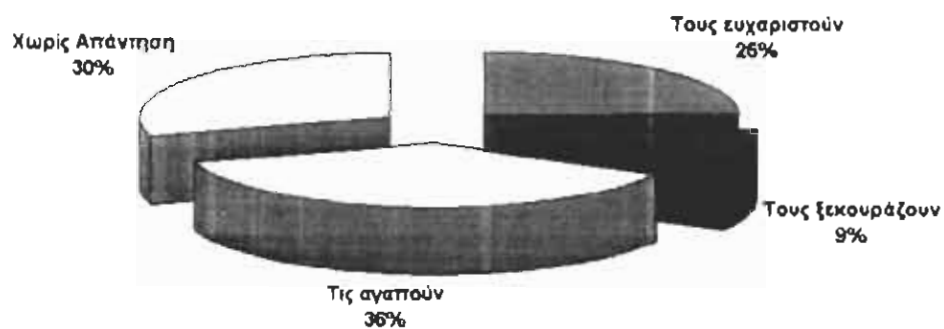
Σχήμα 42: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις αιτίες μη ενασχόλησης με καλλιτεχνικές δραστηριότητες

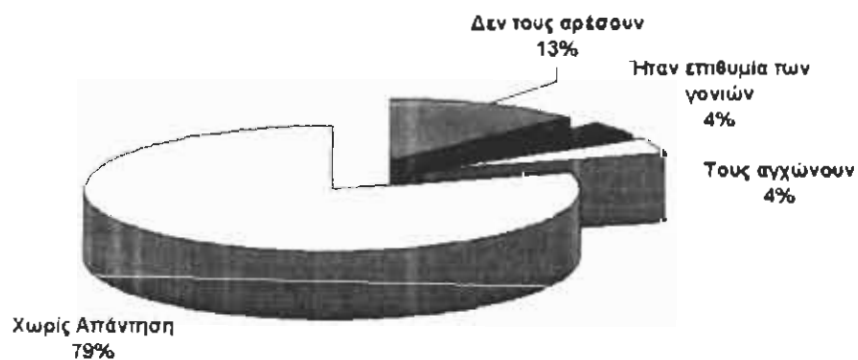
Σχήμα 43: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το πώς βλέπουν τις ώρες των καλλιτεχνικών

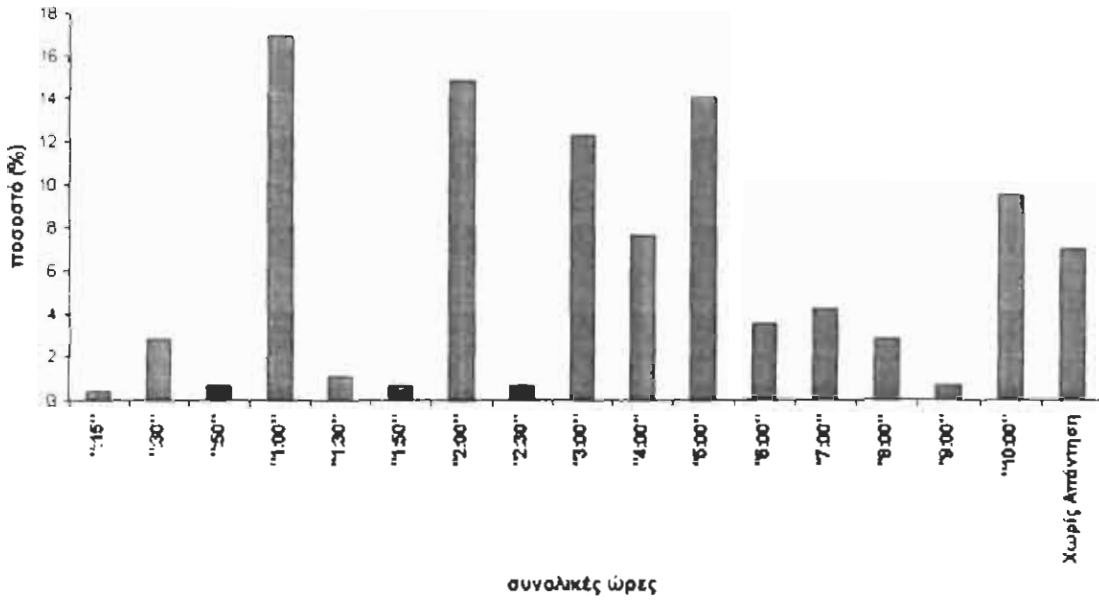
Σχήμα 44: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το γιατί θεωρούν τις ώρες των καλλιτεχνικών ευχάριστες

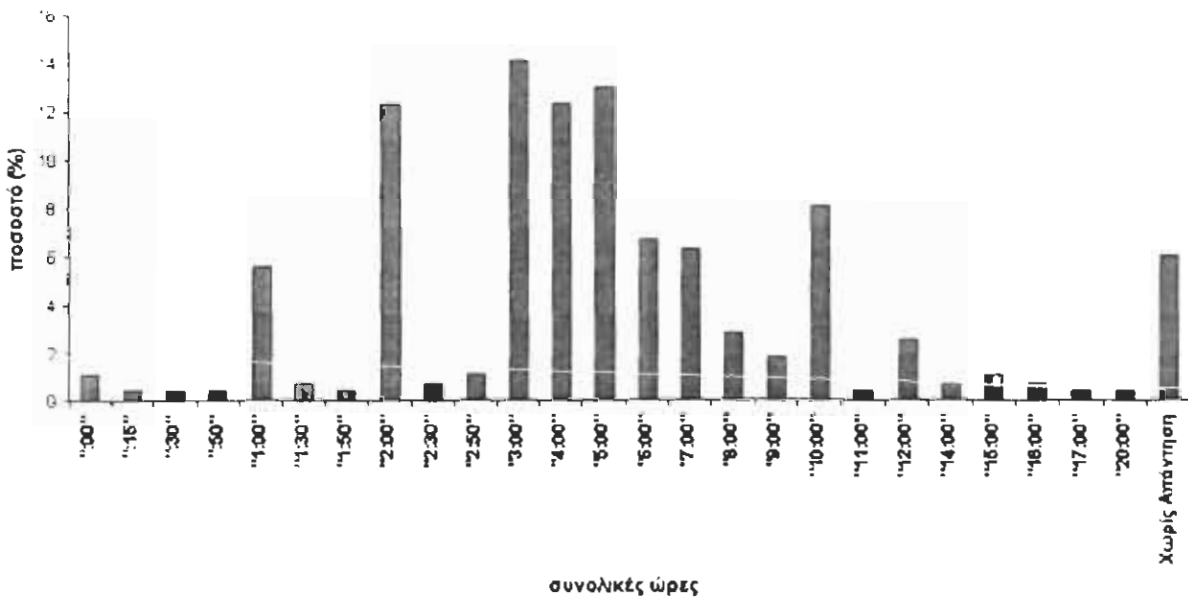
Σχήμα 45: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το γιατί βρίσκουν τα καλλιτεχνικά κουραστικά

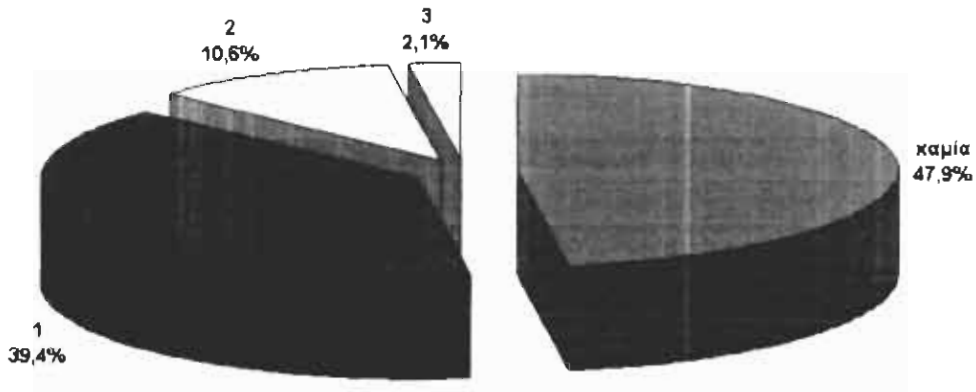
Σχήμα 46: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό ωρών που παρακολουθούν τηλεόραση (καθημερινά)

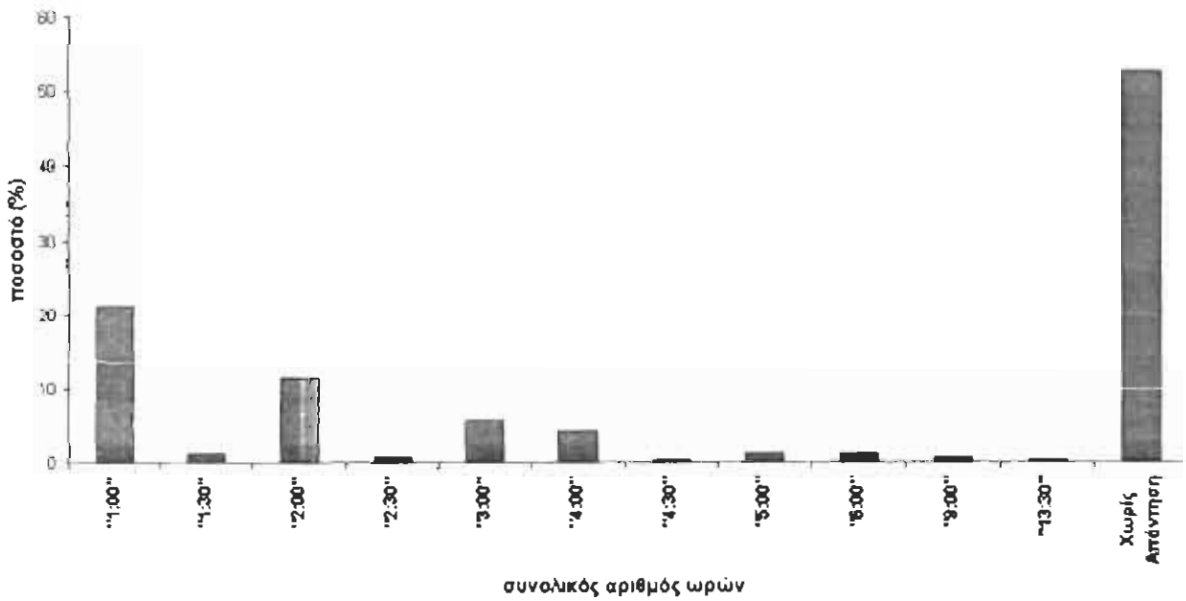
Σχήμα 47: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες που παρακολουθούν τηλεόραση το Σαβ/κο

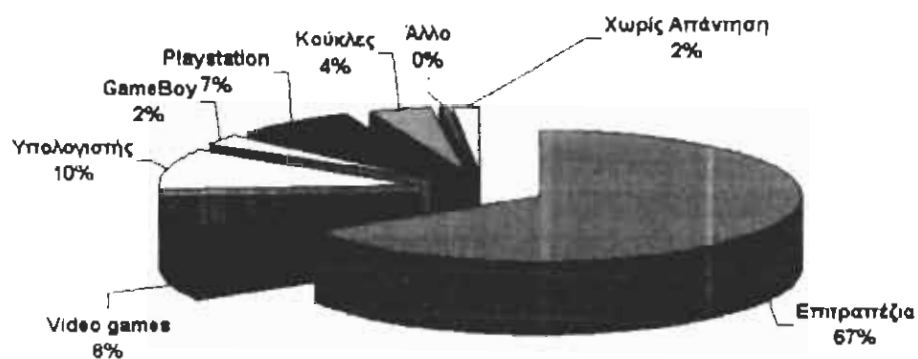
Σχήμα 40: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον συνολικό αριθμό καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων με τις οποίες ασχολούνται

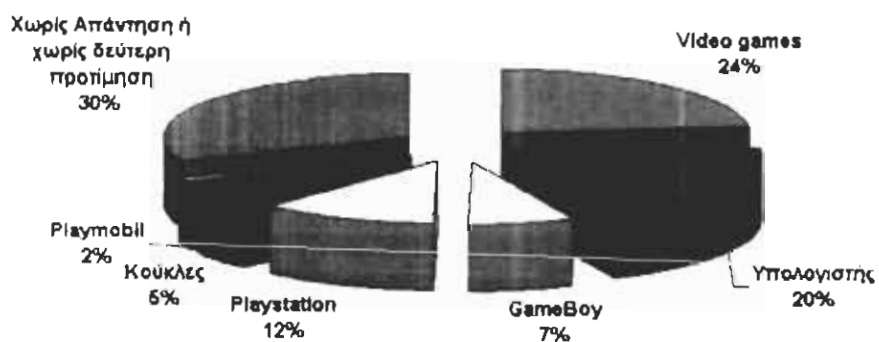
Σχήμα 41: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης με καλλιτεχνικές δραστηριότητες (εβδομαδιαία)

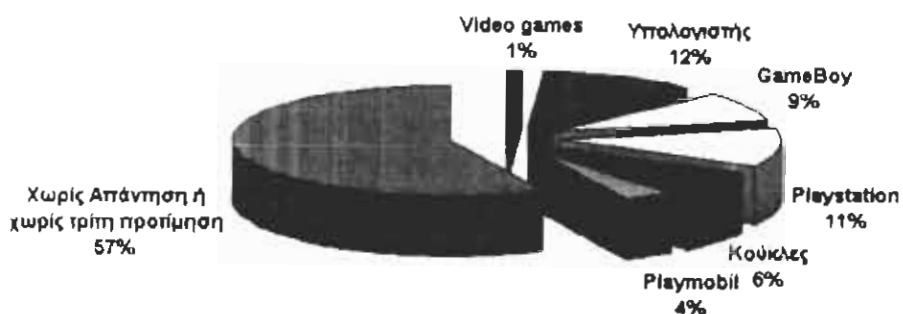
Σχήμα 48: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το δημοφιλέστερο είδος παιχνιδιού που παίζουν στο σπίτι

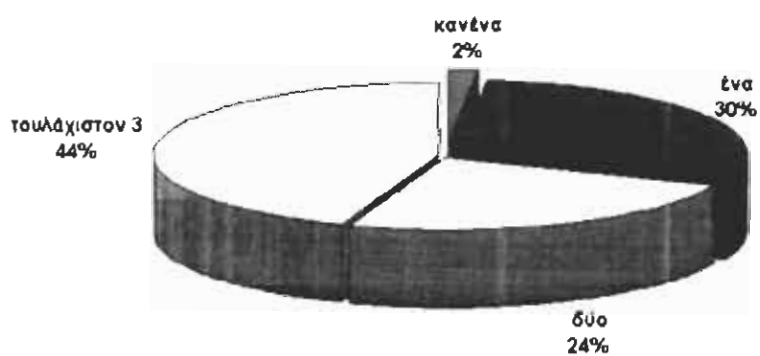
Σχήμα 49: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το δεύτερο σε προτίμηση είδος παιχνιδιού που παίζουν στο σπίτι

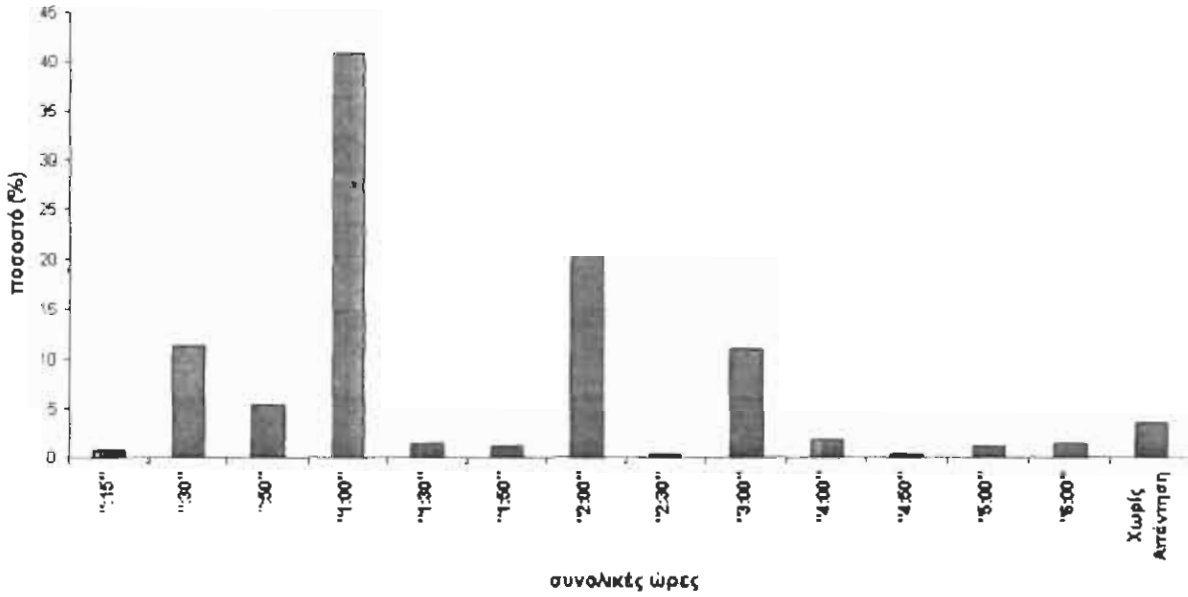
Σχήμα 50: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το τρίτο σε προτίμηση είδος παιχνιδιού που παίζουν στο σπίτι

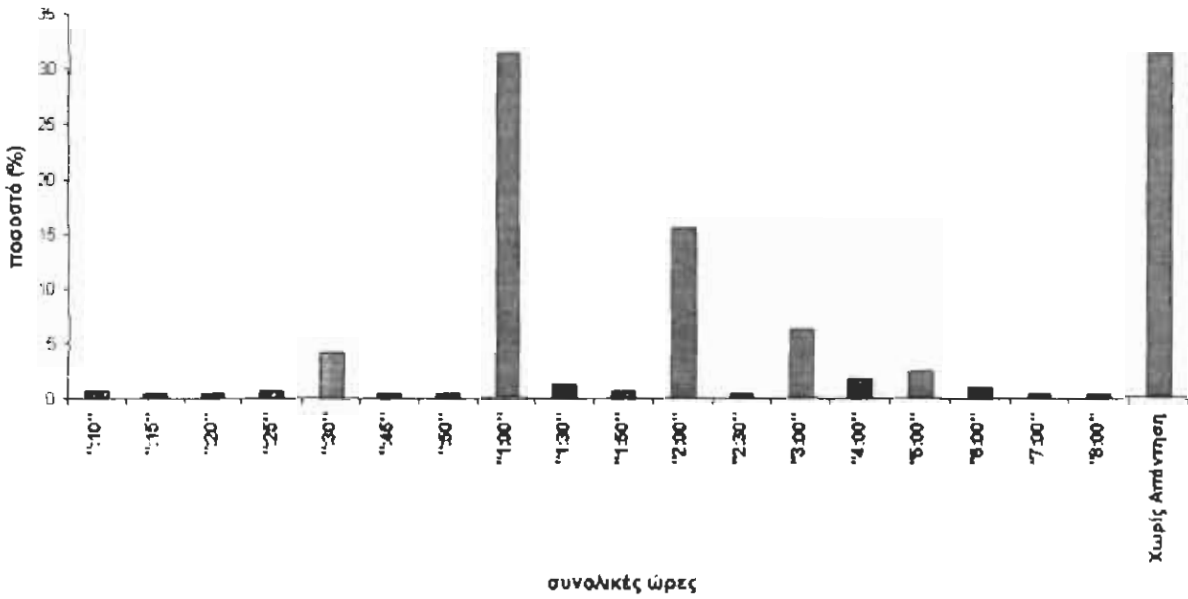
Σχήμα 51: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το συνολικό αριθμό παιχνιδιών που ασχολούνται στο σπίτι

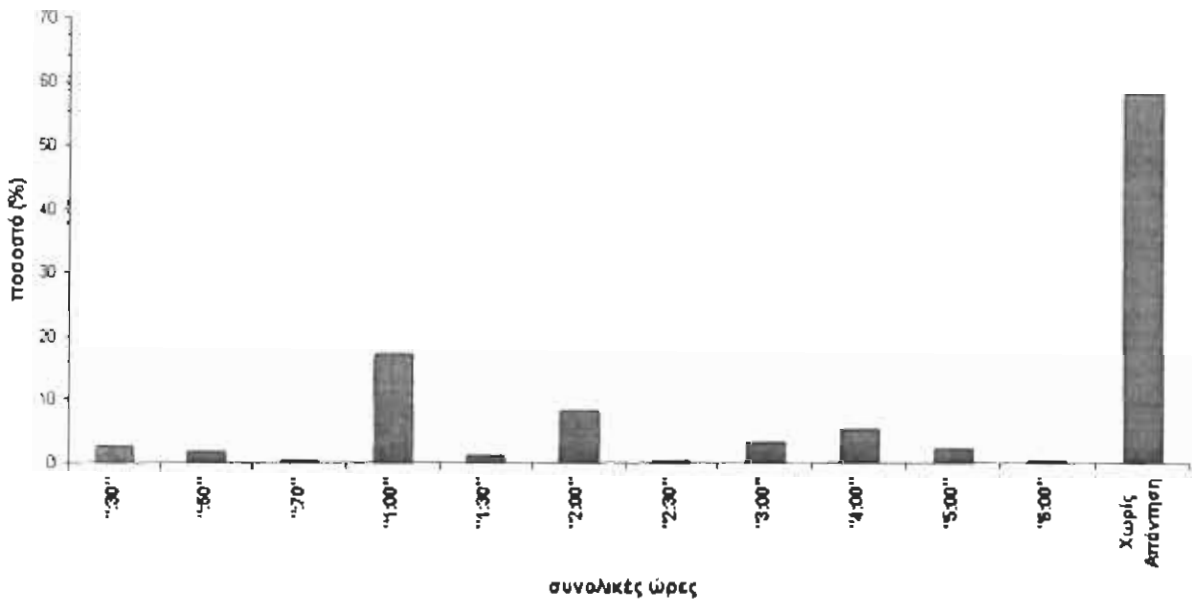
Σχήμα 52: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις συνολικές ώρες ενασχόλησης με τα παιχνίδια στο σπίτι

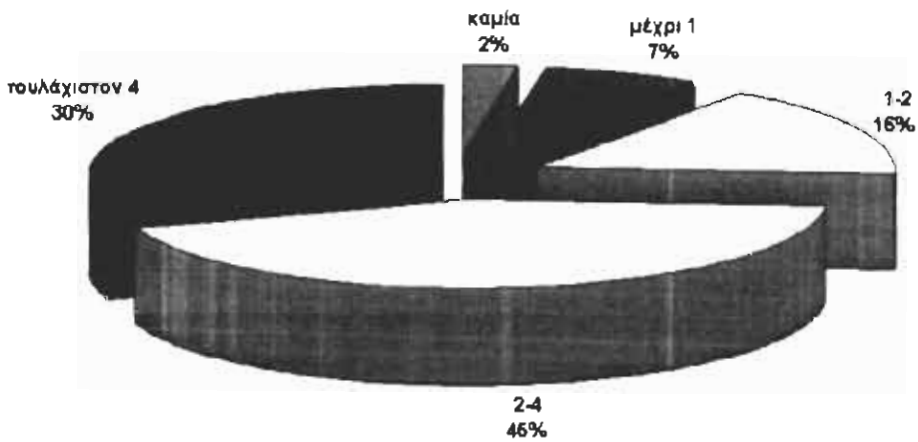
Σχήμα 53: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης με το δεύτερο είδος παιχνιδιών μέσα στο σπίτι

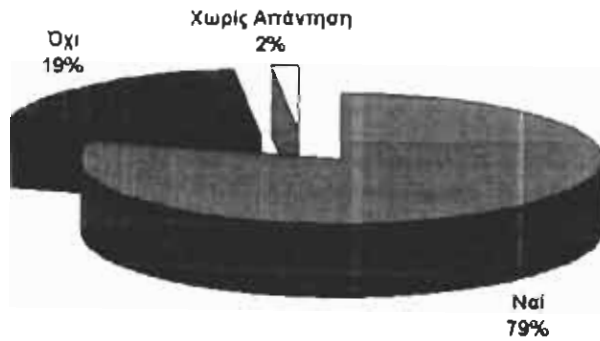
Σχήμα 54: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες ενασχόλησης με το τρίτο είδος παιχνιδιών μέσα στο σπίτι

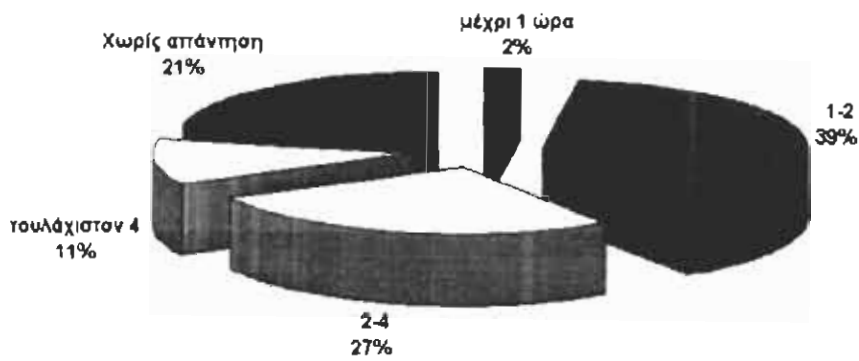
Σχήμα 55: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις συνολικές ώρες ενασχόλησης με τα παιχνίδια στο σπίτι

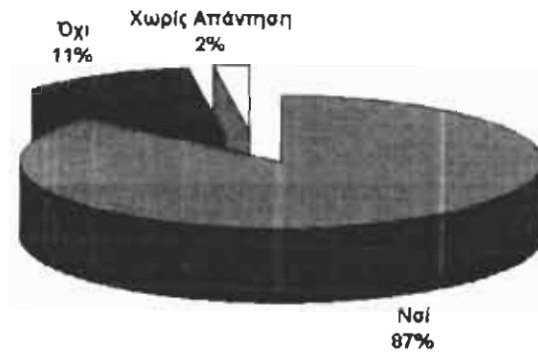
Σχήμα 56: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το αν παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους

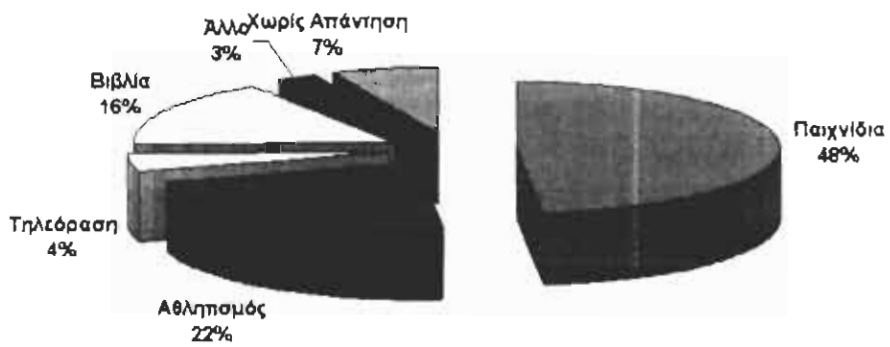
Σχήμα 57: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες που παίζουν με φίλους εκτός σπιτιού

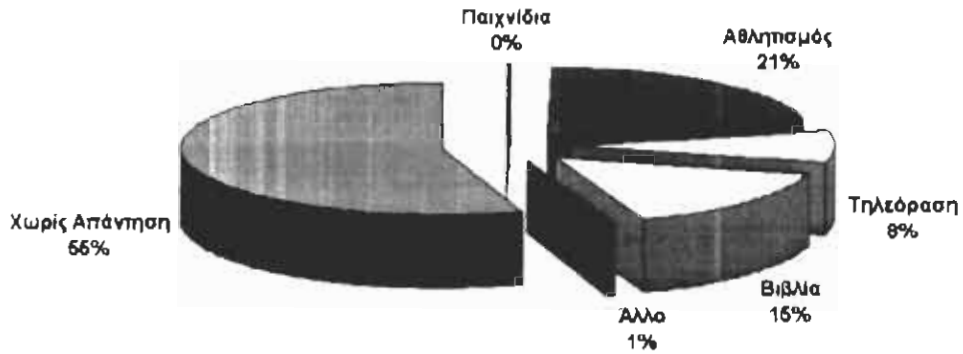
Σχήμα 58: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ύπαρξη ή όχι ελεύθερου χρόνου

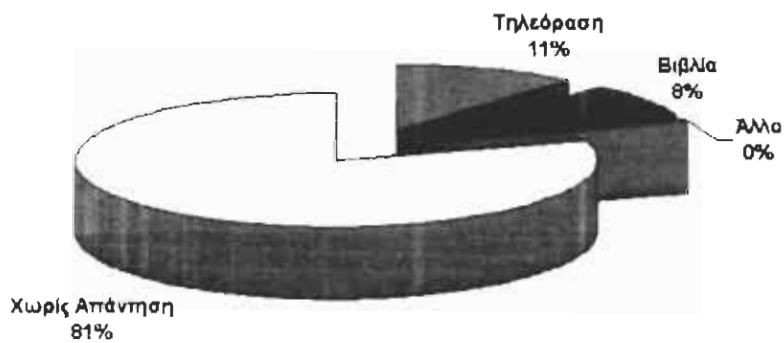
Σχήμα 59: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα θέματα ενασχόλησης στον ελεύθερο χρόνο τους

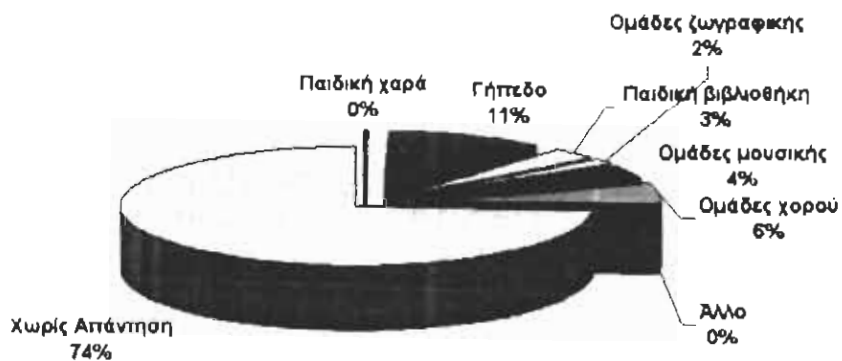
Σχήμα 60: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το δεύτερο θέμα ενασχόλησης στον ελεύθερο χρόνο τους

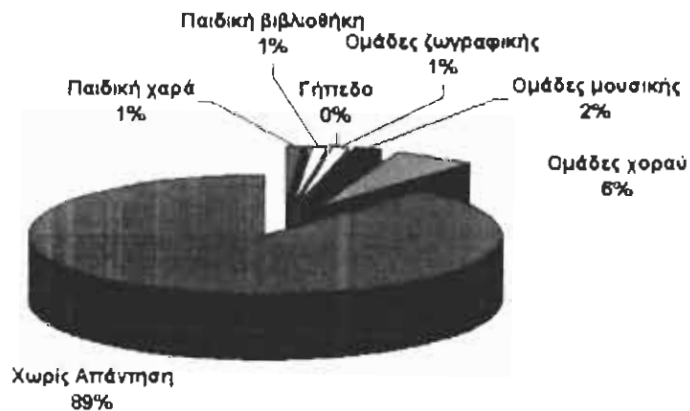
Σχήμα 61: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το τρίτο θέμα ενασχόλησης στον ελεύθερο χρόνο τους

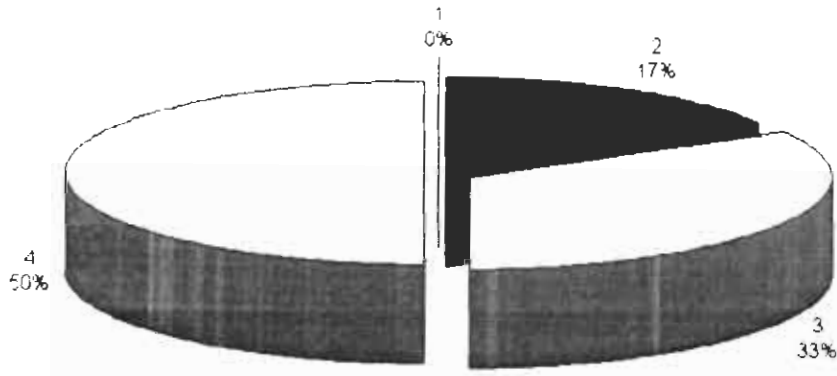
Σχήμα 04: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις δραστηριότητες που υπάρχουν στην περιοχή των ερωτηθέντων

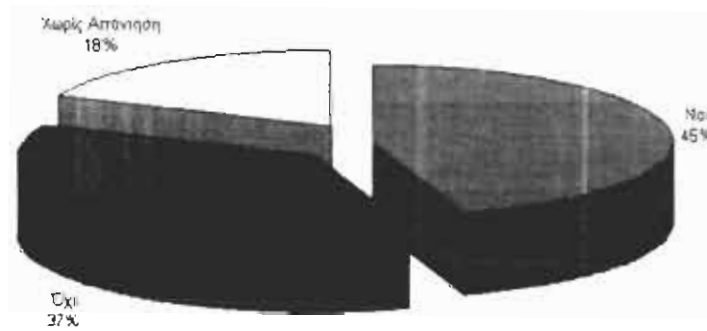
Σχήμα 05: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις δραστηριότητες που υπάρχουν στην περιοχή των ερωτηθέντων

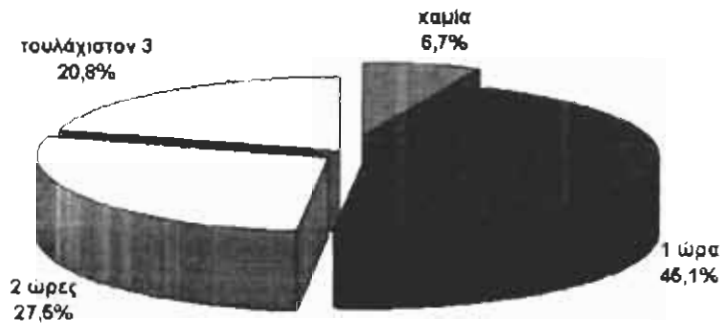
Σχήμα 66: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το συνολικό αριθμό δραστηριοτήτων που υπάρχουν την περιοχή που μένουν

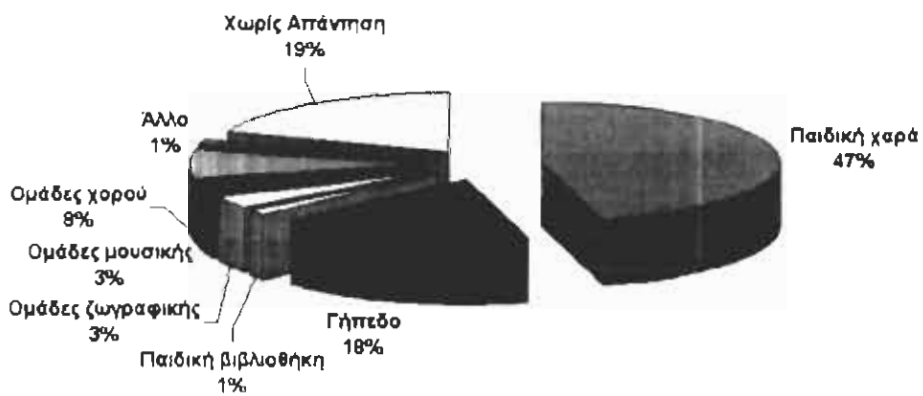
Σχήμα 67: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την συμμετοχή ή όχι στις δραστηριότητες της περιοχής τους

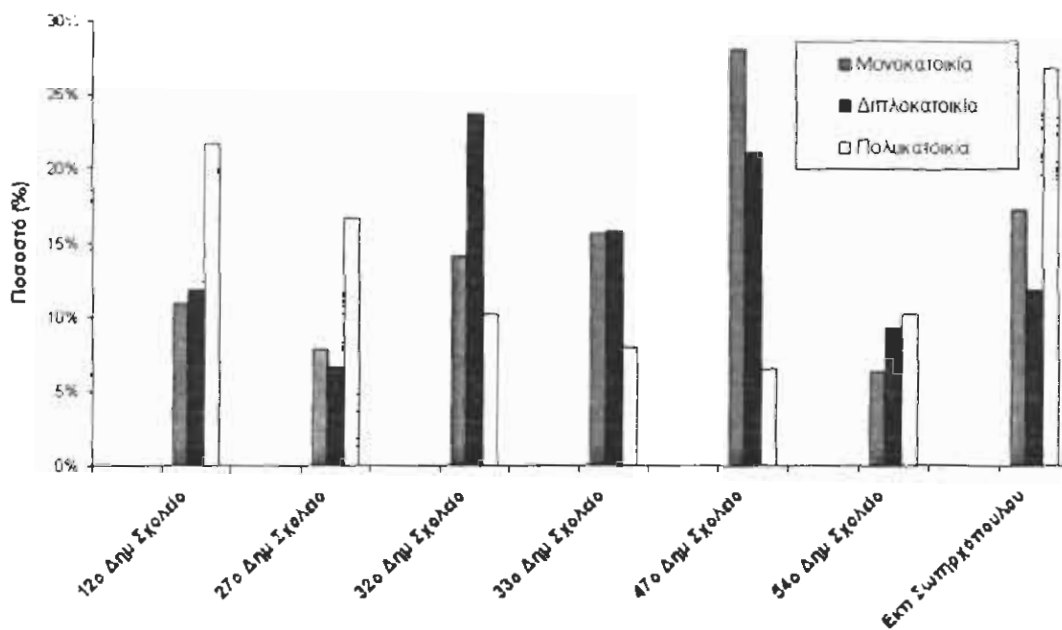
Σχήμα 62: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το συνολικό αριθμό δραστηριοτήτων με τις οποίες απασχολούνται στον ελεύθερο χρόνο τους

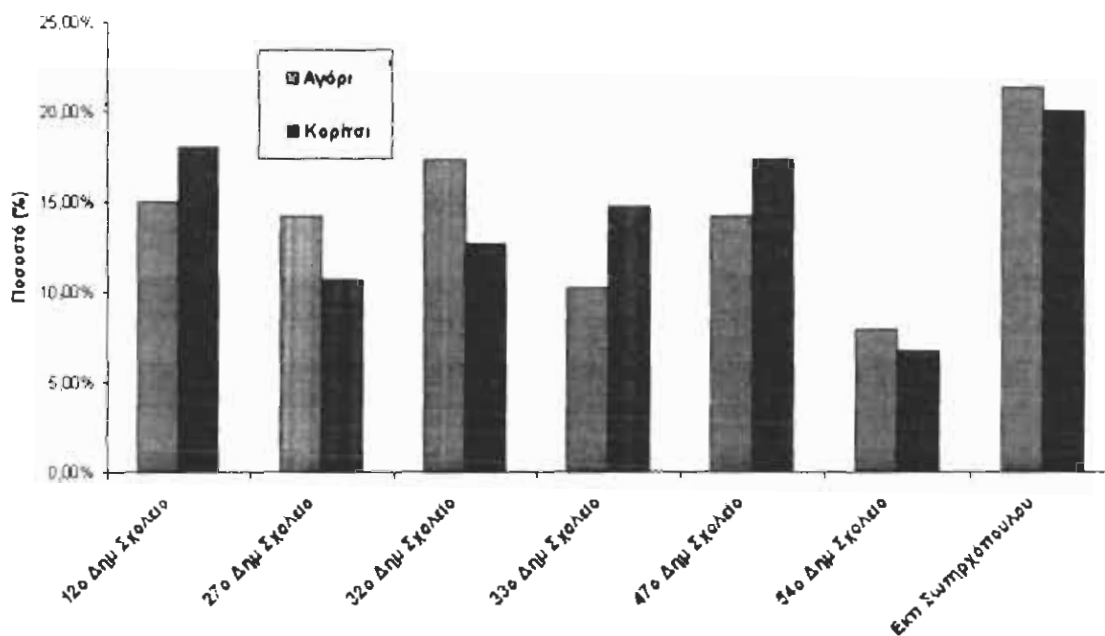
Σχήμα 63: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις δραστηριότητες που υπάρχουν στην περιοχή των ερωτηθέντων

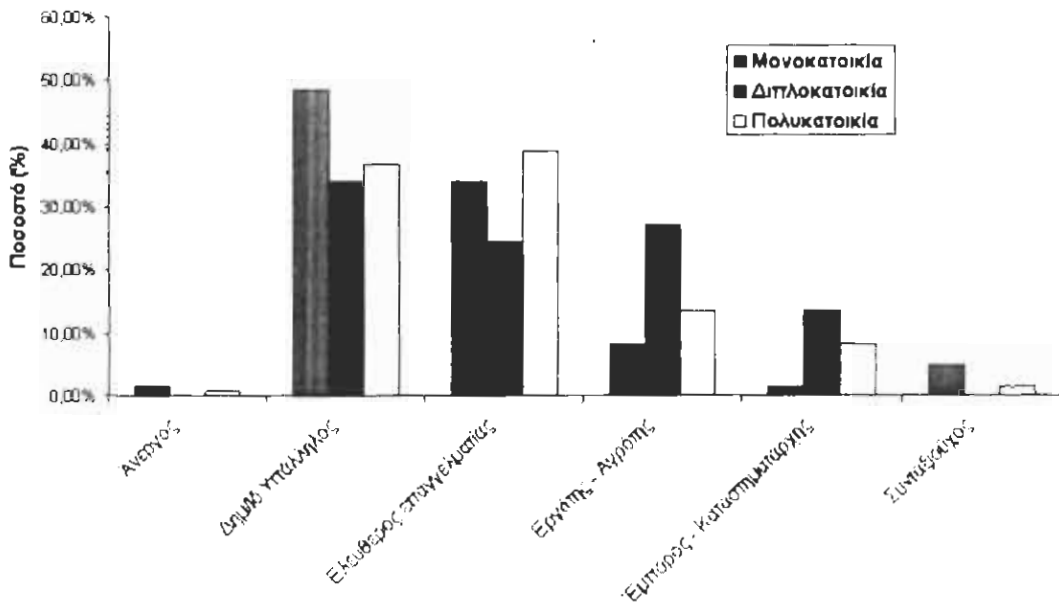
Σχήμα 69: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και το είδος της κατοικίας

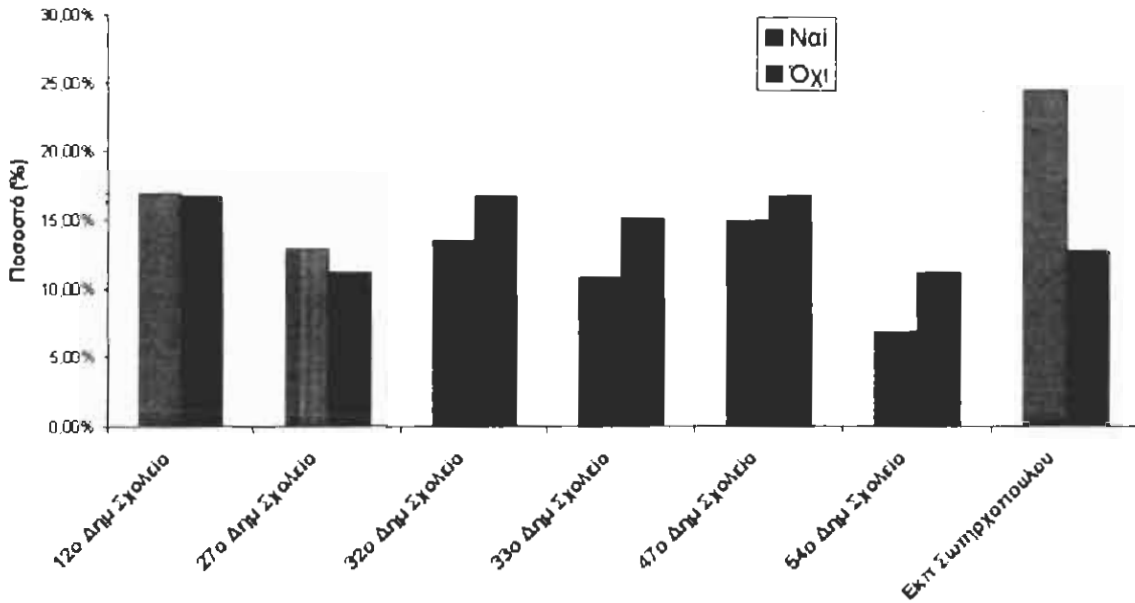
Σχήμα 70: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και το σχολείο

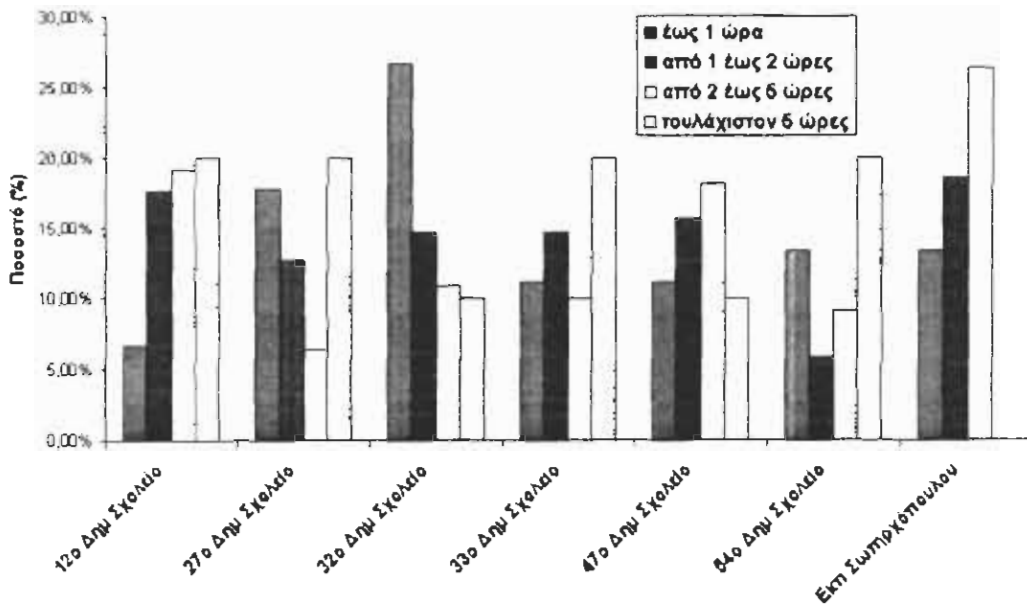
Σχήμα 71: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και το είδος της κατοικίας

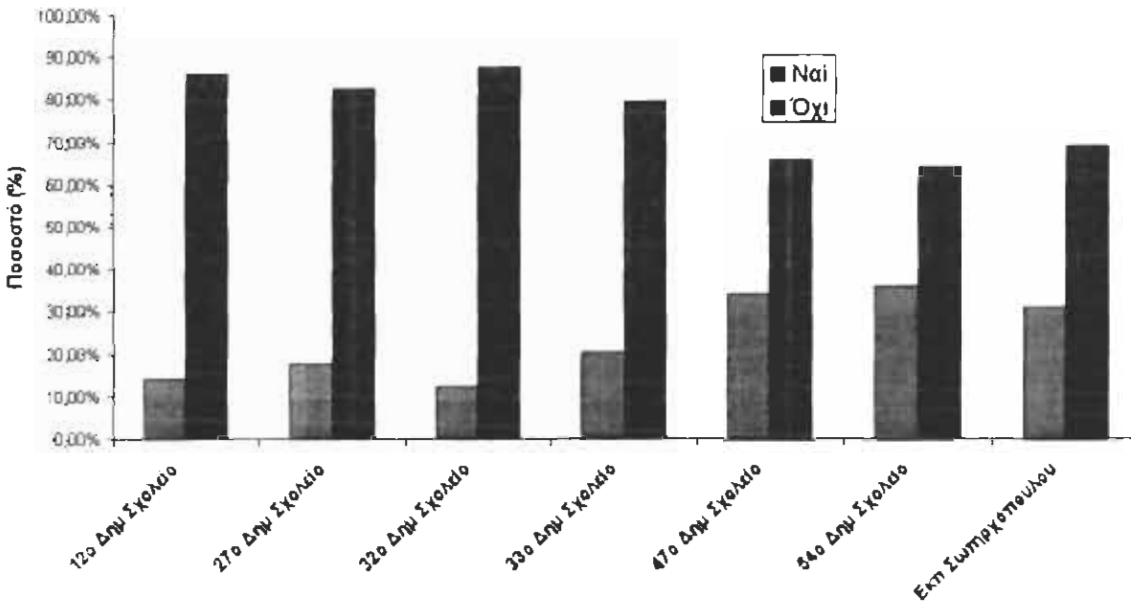
Σχήμα 72: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εργάζονται και οι δύο γονείς και το σχολείο των παιδιών τους.

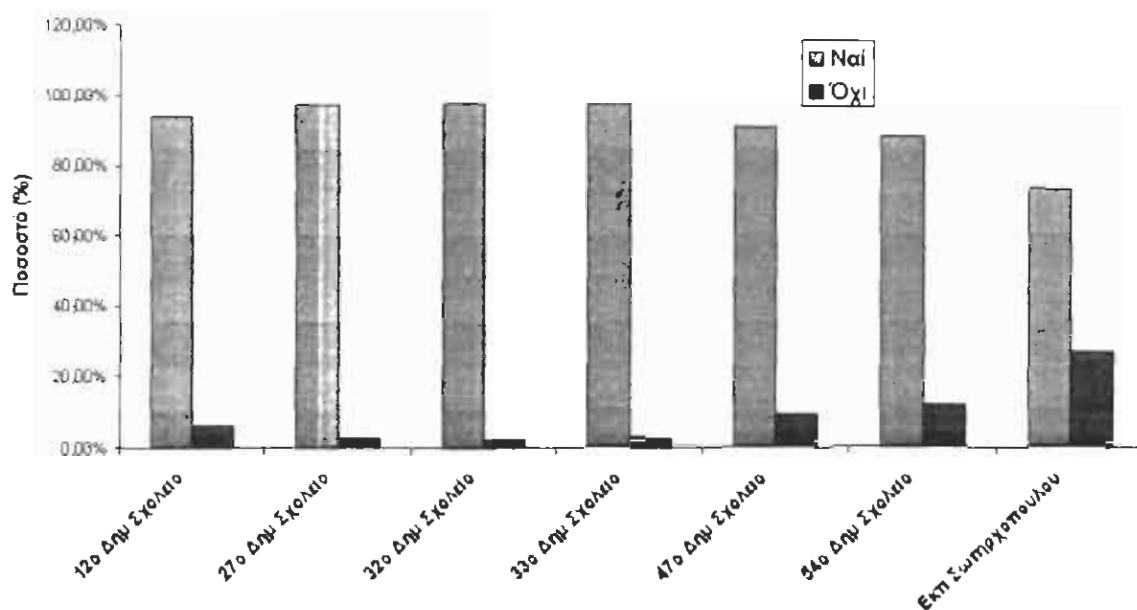
Σχήμα 73: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις συνολικές ώρες καθημερινής μελέτης και το σχολείο

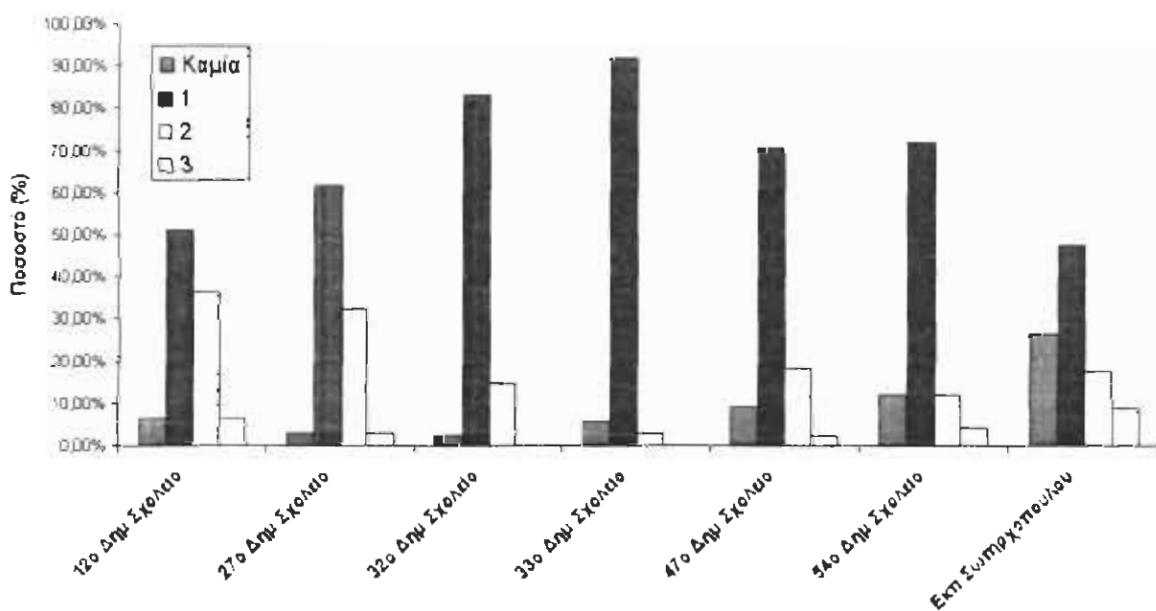
Σχήμα 74: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και το εάν κάνουν φροντιστήριο

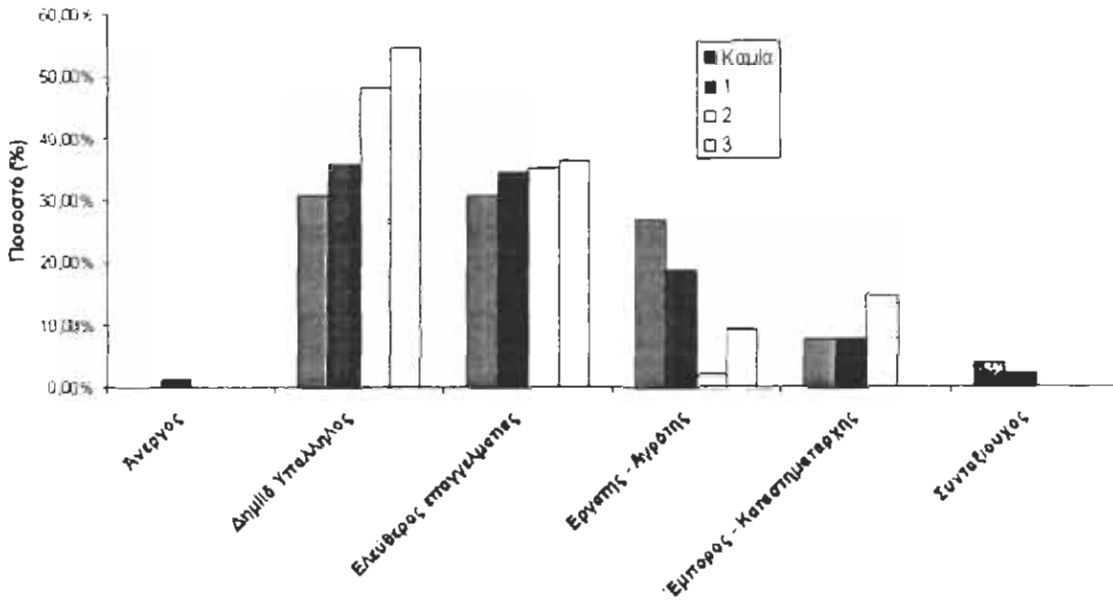
Σχήμα 75: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και εάν μαθαίνουν ξένη γλώσσα εκτός σχολείου

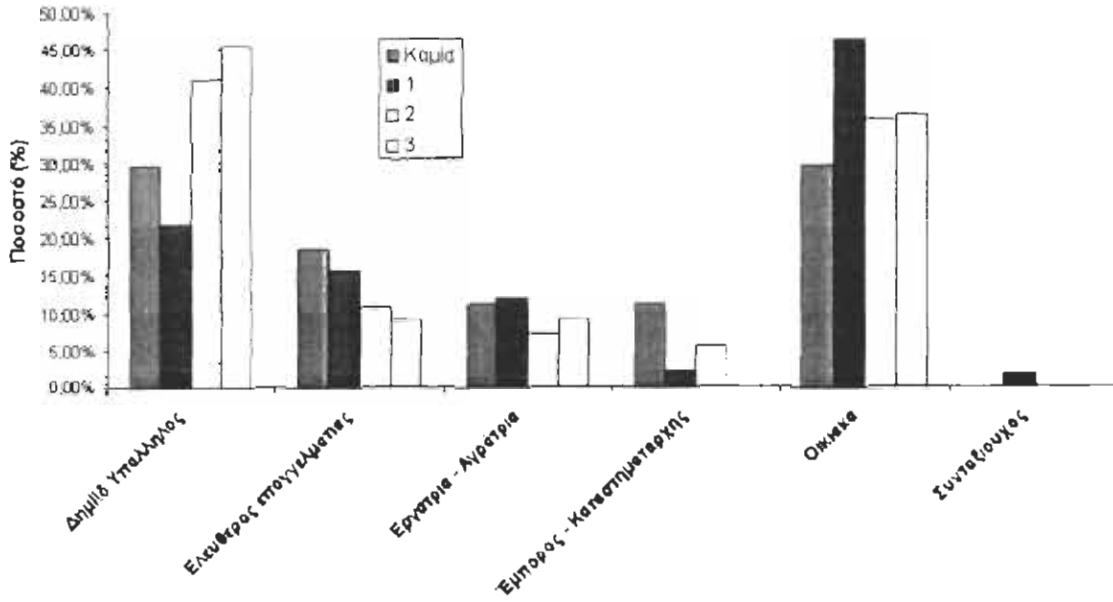
Σχήμα 76: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το σχολείο και τον αριθμό των ξένων γλωσσών που μαθαίνουν (εκτός σχολείου)

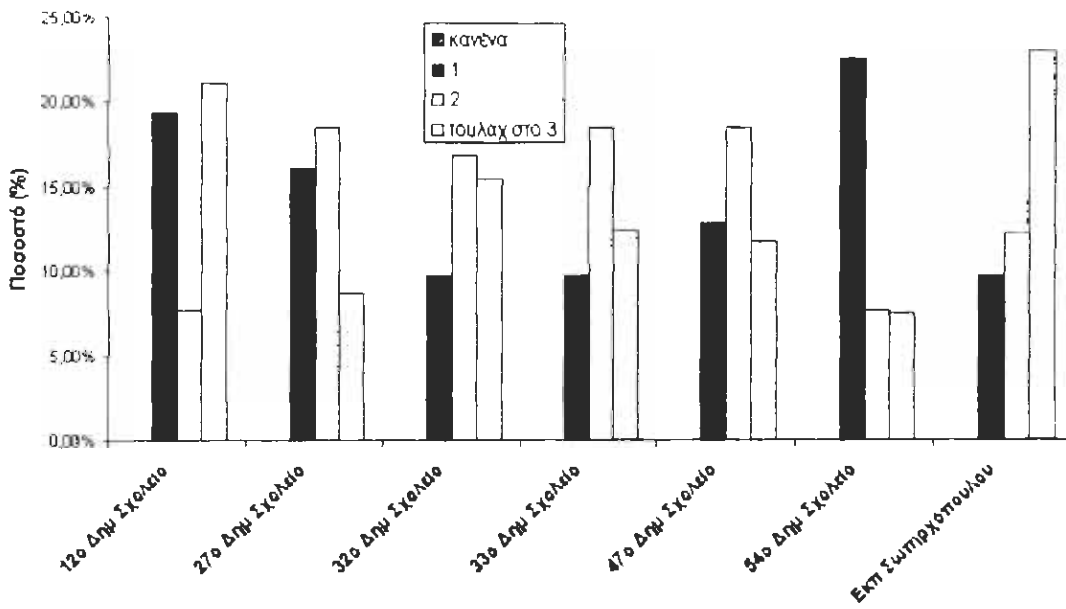
Σχήμα 77: Αριθμός ξένων γλωσσών που μαθαίνουν τα παιδιά και επάγγελμα πατέρα

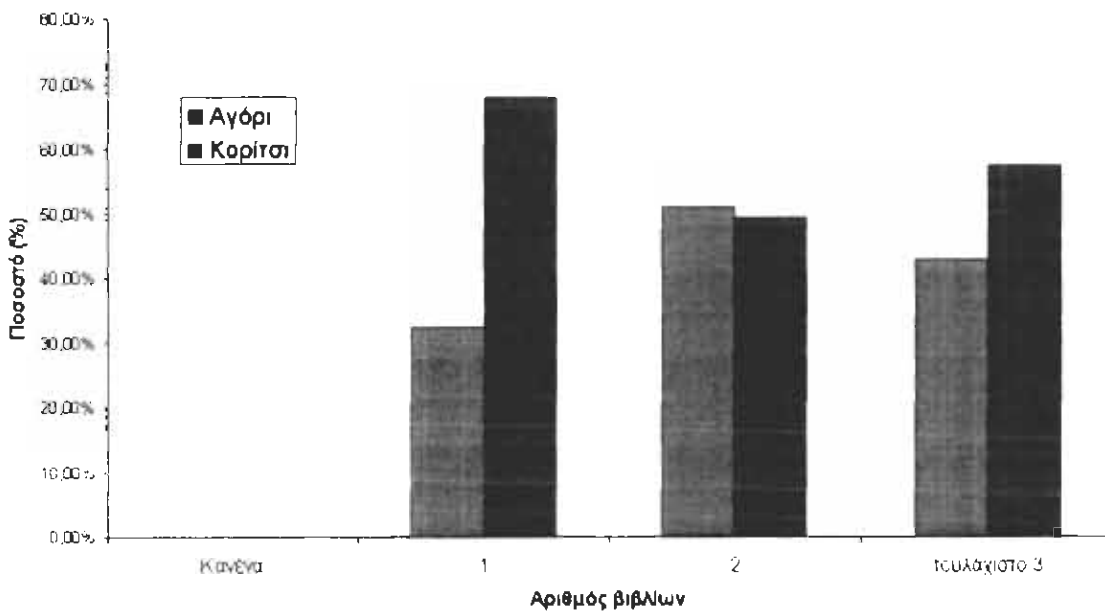
Σχήμα 78: Αριθμός ξένων γλωσσών που μαθαίνουν τα παιδιά και επάγγελμα μητέρας

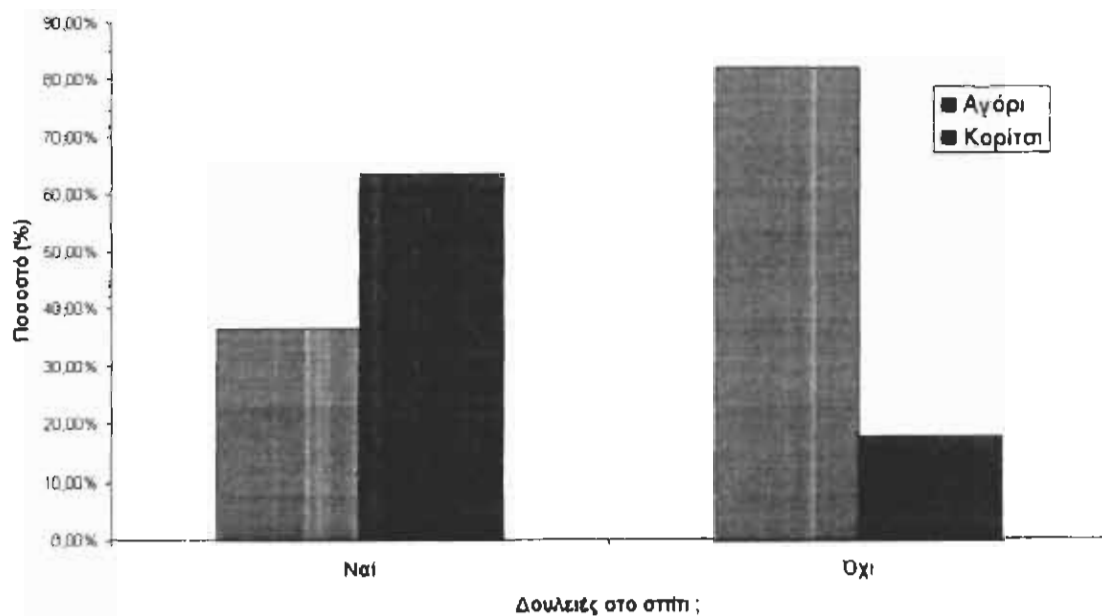
Σχήμα 79: Κατανομή ανάλογα με το σχολείο και τον αριθμό των εξωσχολικών βιβλίων που διαβάζουν τον χρόνο

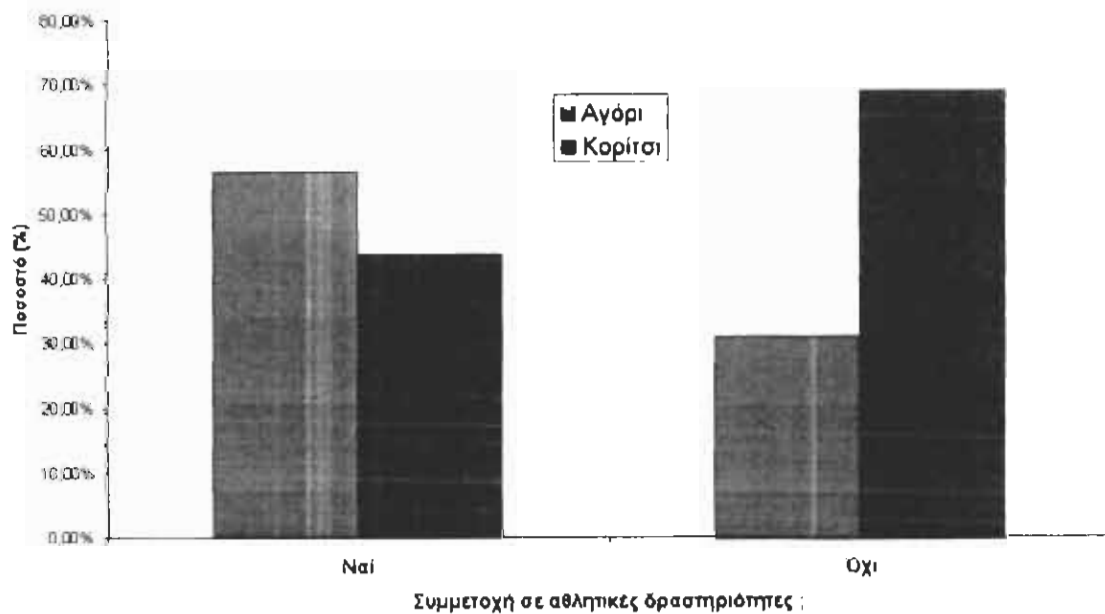
Σχήμα 80: Κατανομή των εξωσχολικών βιβλίων που διαβάζουν τα αγόρια και τα κορίτσια

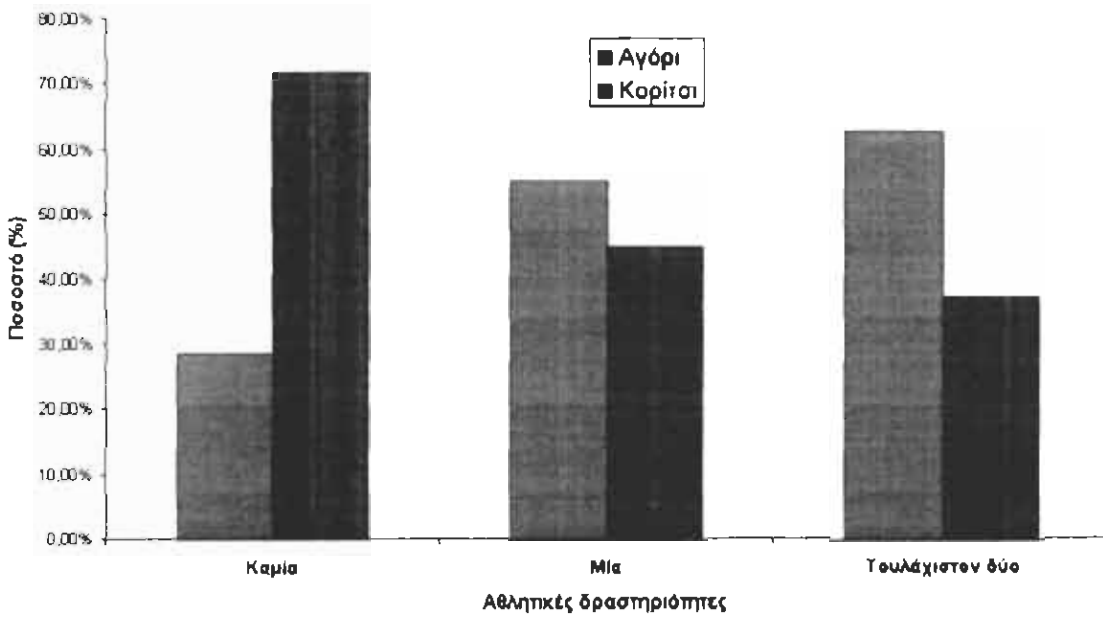
Σχήμα 81: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν ασχολούνται με τις δουλειές του σπιτιού

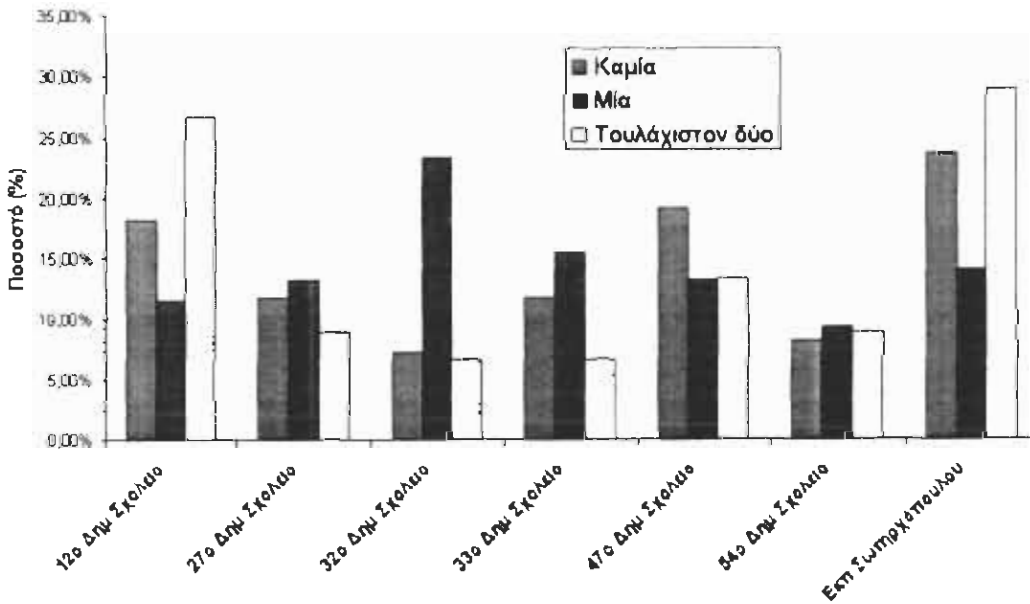
Σχήμα 82: Κατανομή ανάλογα με το φύλο και την συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες

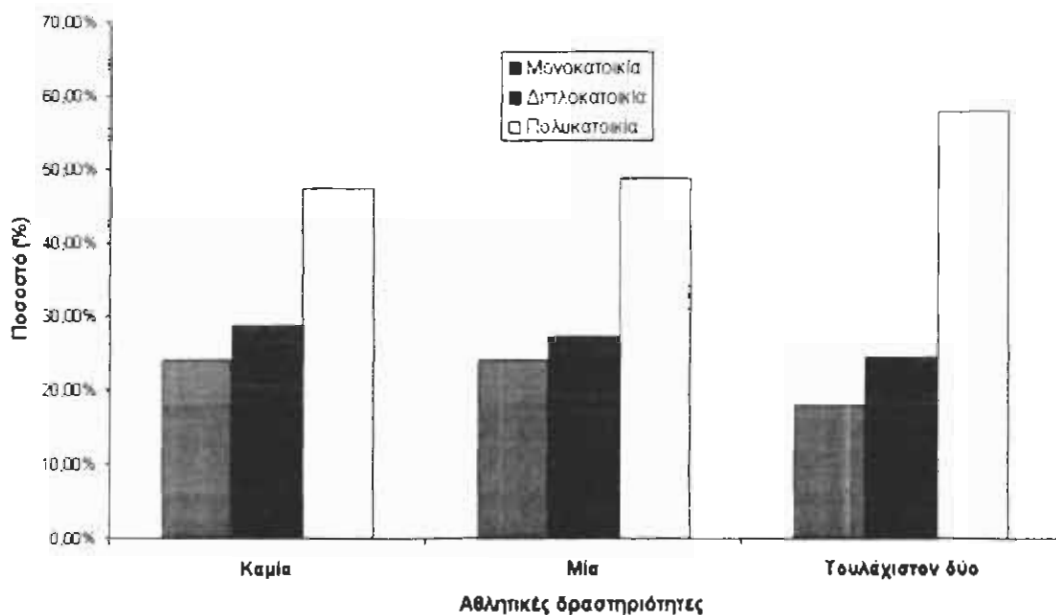
Σχήμα 83: Κατανομή ανάλογα με το φύλο και τον αριθμό των αθλητικών δραστηριοτήτων

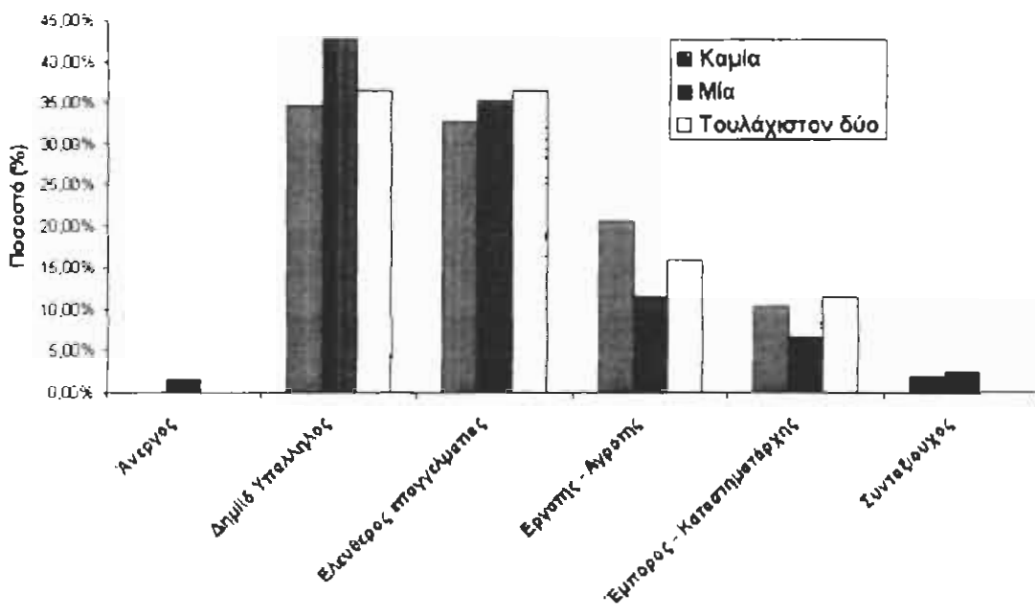
Σχήμα 84: Κατανομή ανάλογα με το σχολείο και τον αριθμό των αθλητικών δραστηριοτήτων

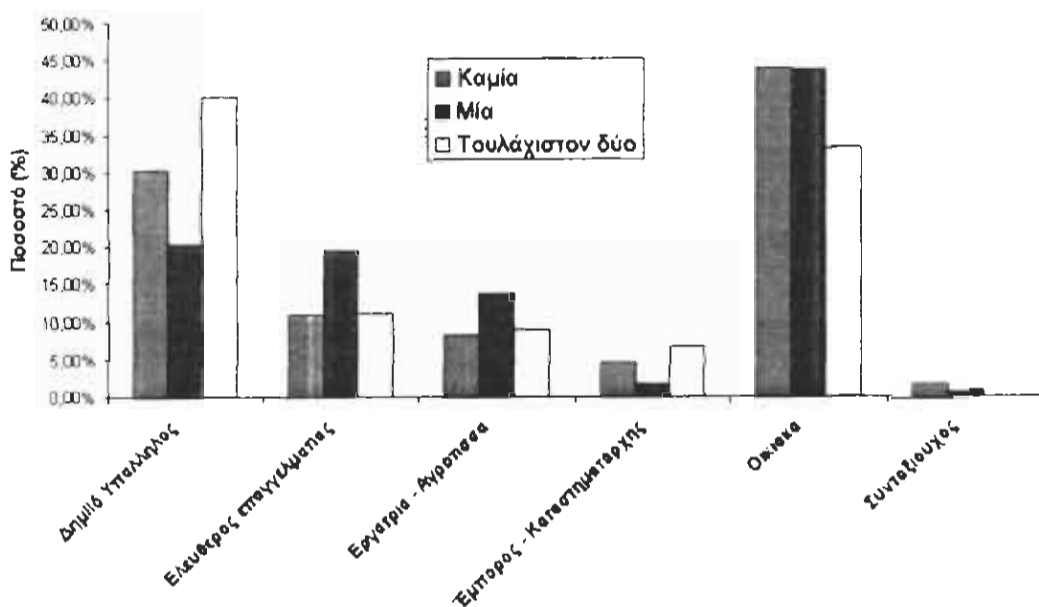
Σχήμα 85: Κατανομή ανάλογα με το είδος της κατοικίας και τον αριθμό των αθλητικών δραστηριοτήτων

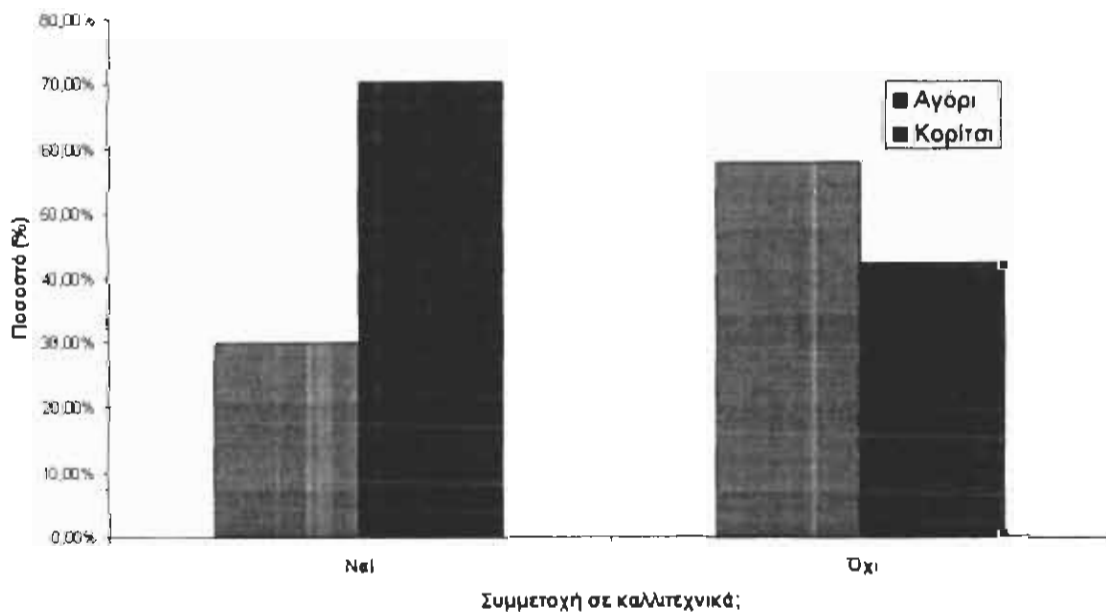
Σχήμα 86: Κατανομή ανάλογα με τον αριθμό των αθλητικών δραστηριοτήτων και την εργασία του πατέρα

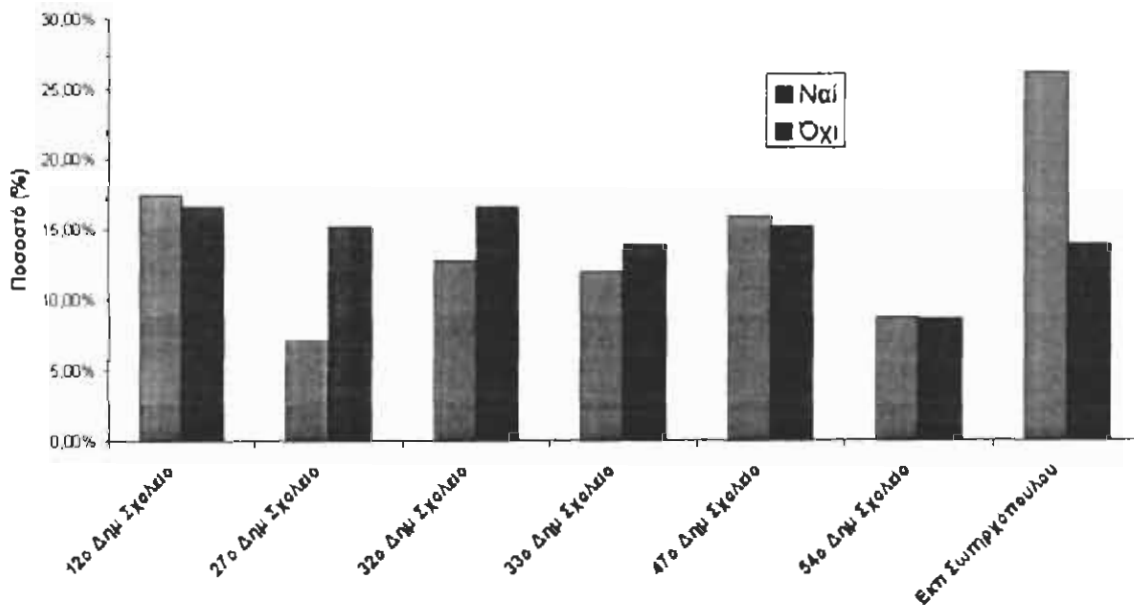
Σχήμα 87: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα της μητέρας και τον αριθμό των αθλητικών δραστηριοτήτων

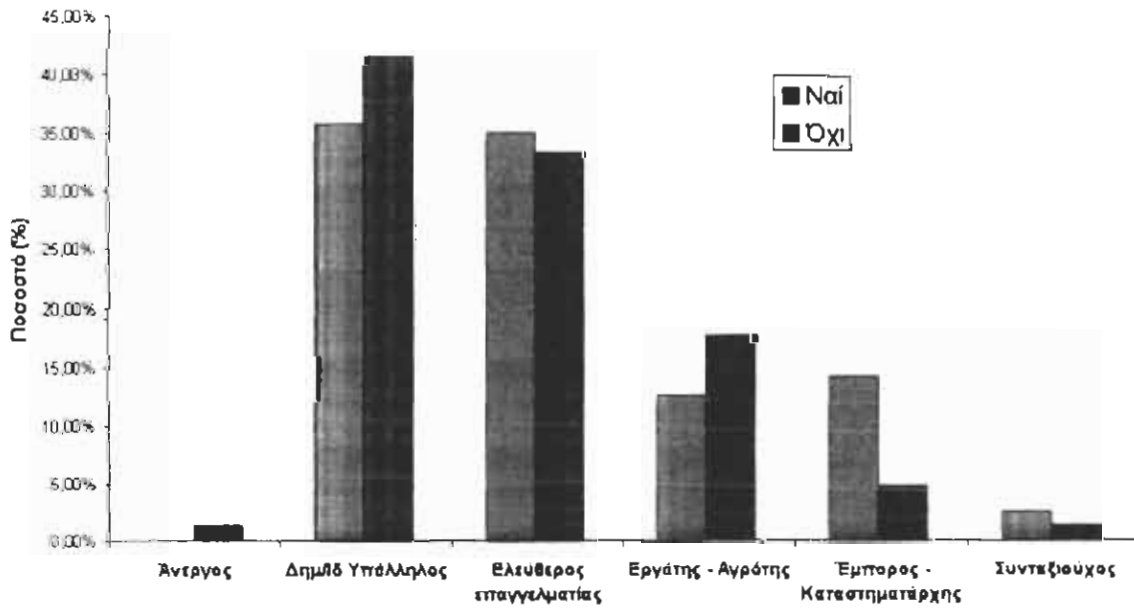
Σχήμα 88: Κατανομή ανάλογα με το φύλο και την συμμετοχή σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες

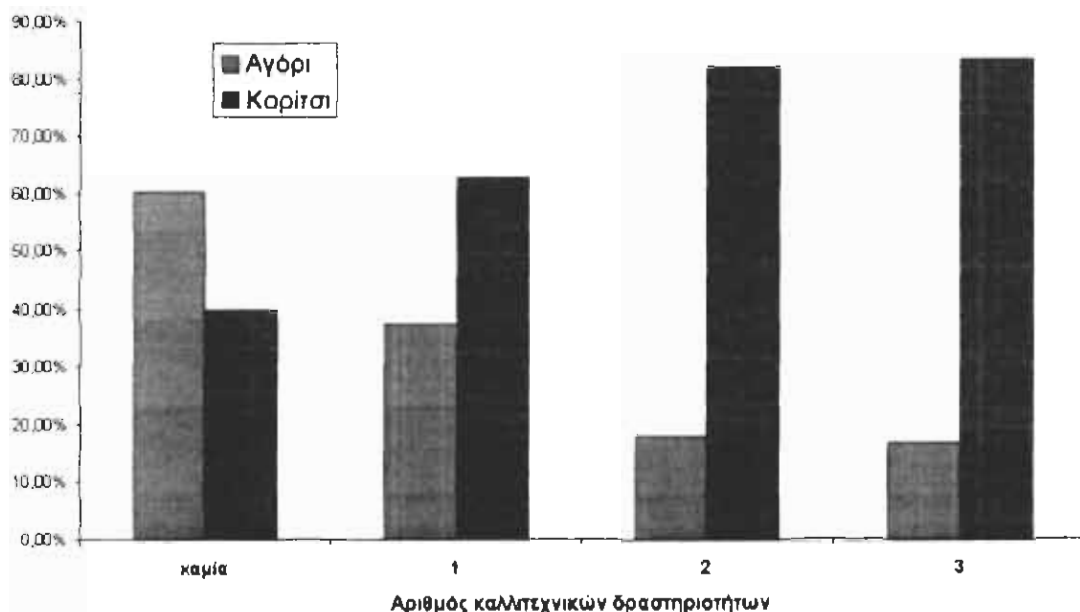
Σχήμα 89: Κατανομή ανάλογα με το σχολείο των παιδιών και την συμμετοχή τους στα καλλιτεχνικά

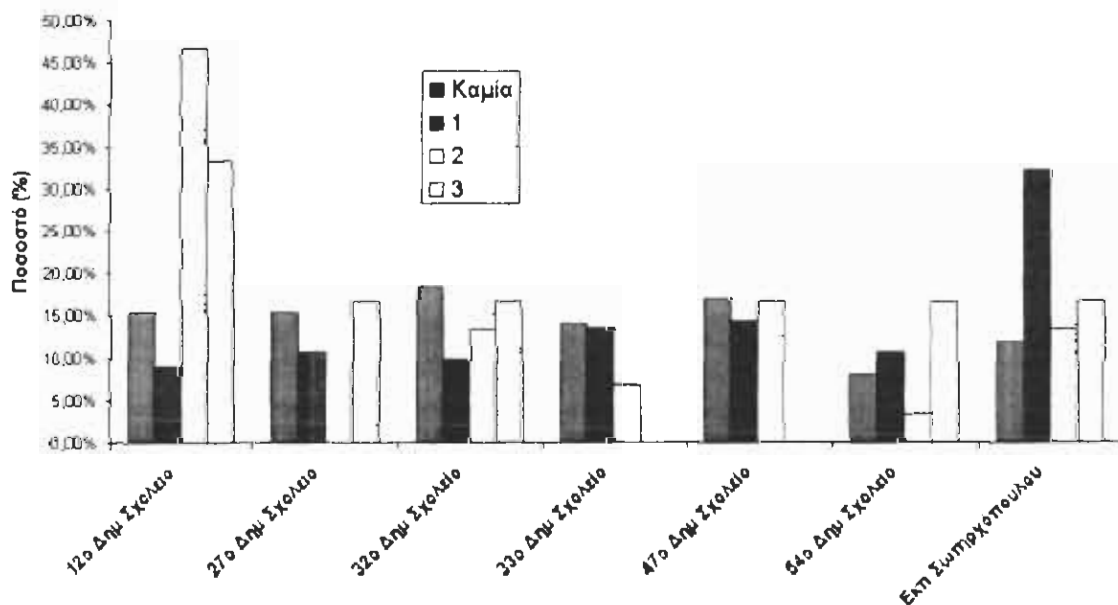
Σχήμα 90: Κατανομή ανάλογα με την συμμετοχή σε καλλιτεχνικά και το επάγγελμα του πατέρα

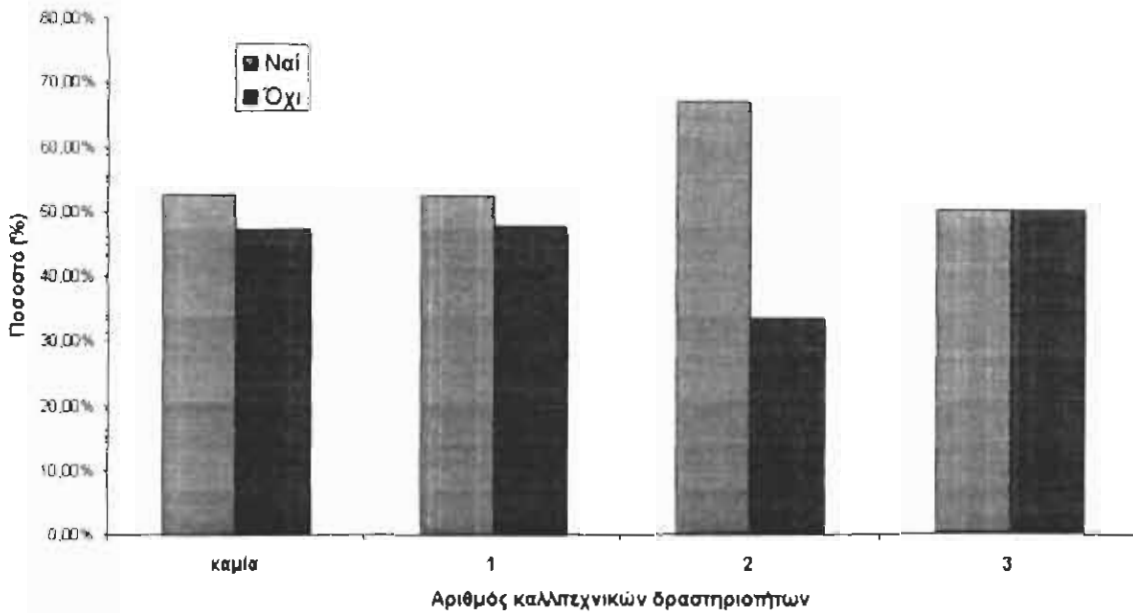
Σχήμα 93: Κατανομή ανάλογα με το φύλο και τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες που συμμετέχουν

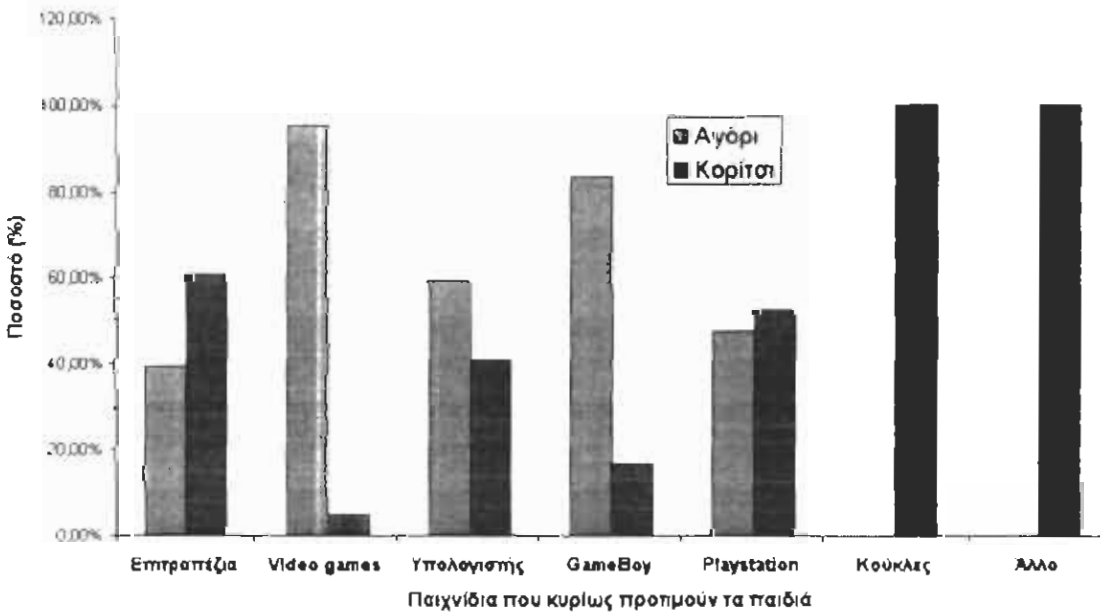
Σχήμα 94: Κατανομή ανάλογα με την συμμετοχή στα καλλιτεχνικά και το σχολείο που πηγαίνουν

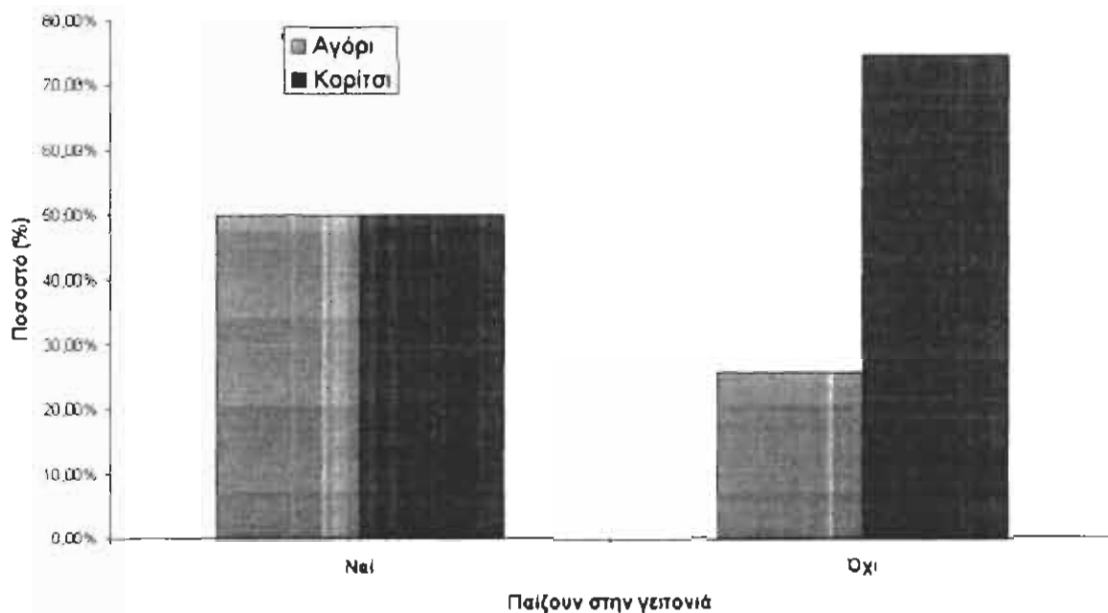
Σχήμα 95: Κατανομή ανάλογα με το εάν εργάζονται και οι δύο γονείς και τον αριθμό των καλλιτεχνικών που συμμετέχουν τα παιδιά

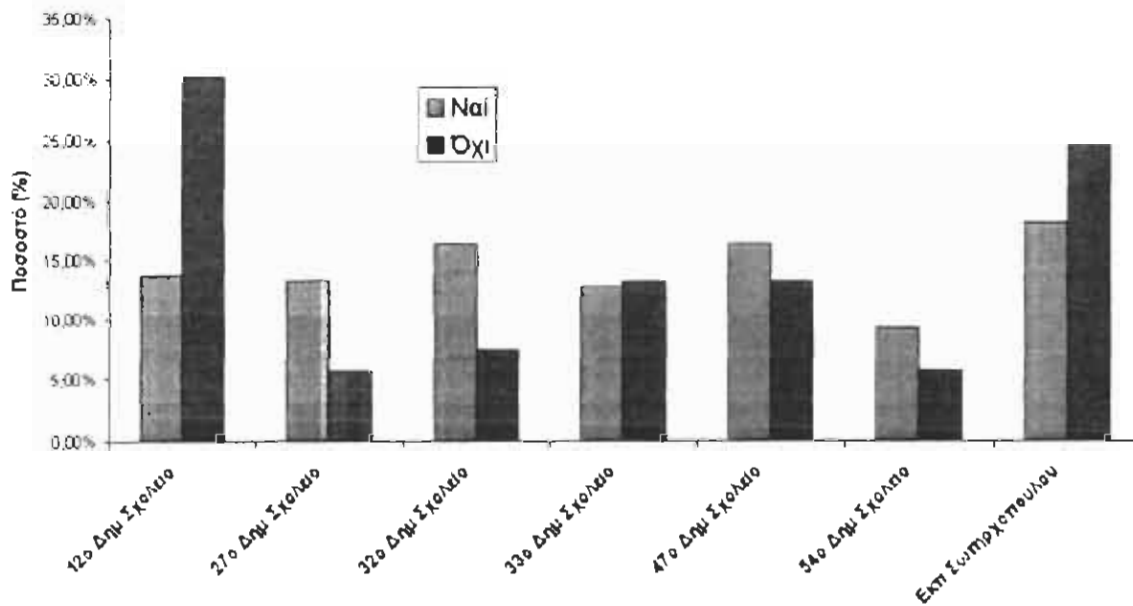
Σχήμα 96: Κατανομή των παιχνιδιών που προτιμούν κυρίως να παίξουν τα παιδιά στο σπίτι, ανάλογα με το φύλο

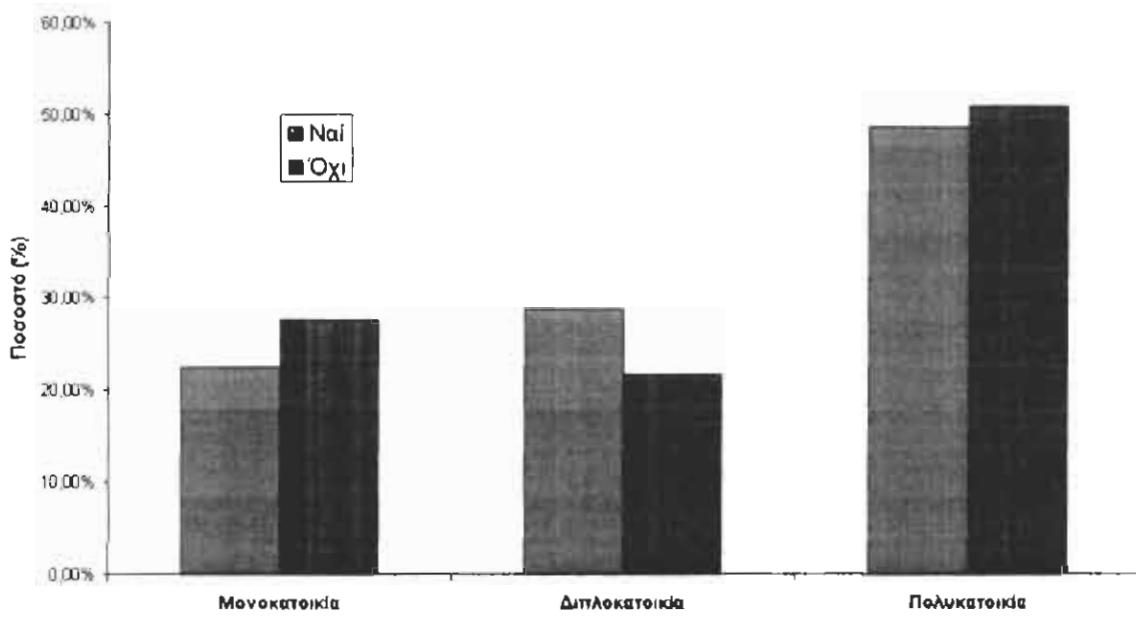
Σχήμα 99: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν παίζουν εκτός σπιτιού με φίλους (για αγόρια και κορίτσια)

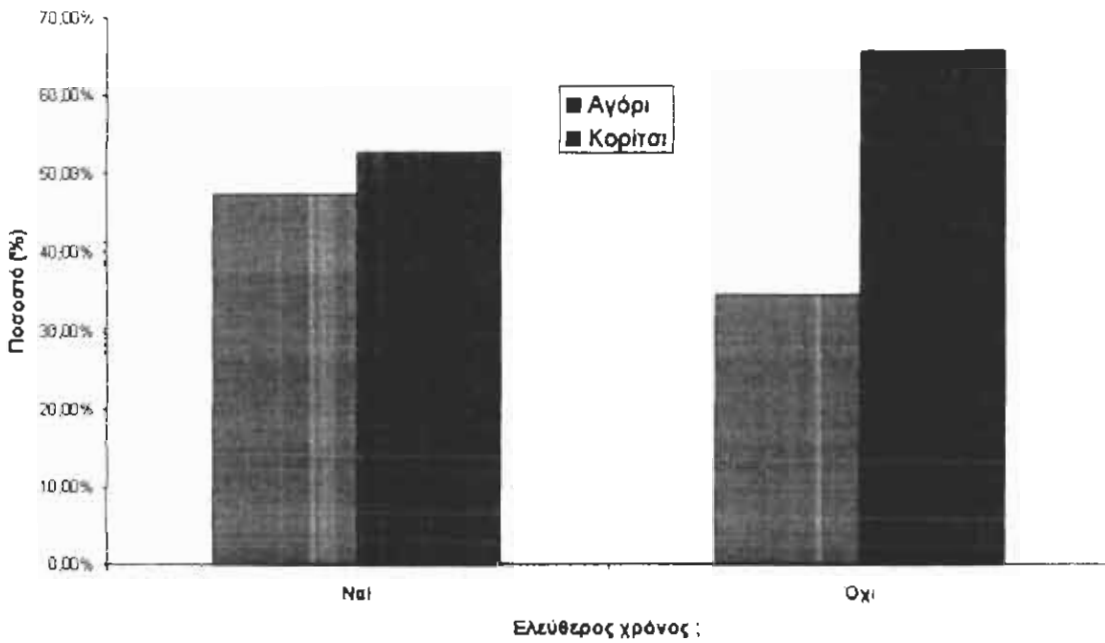
Σχήμα 100: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν παίζουν στην γειτονιά και το σχολείο που πηγαίνουν

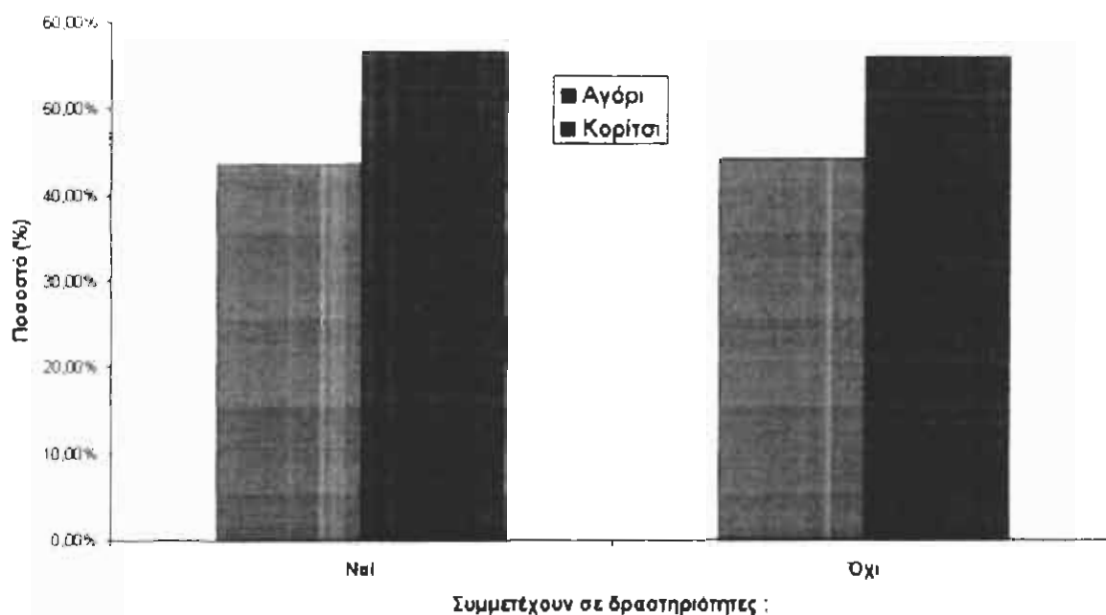
Σχήμα 101: Κατανομή ανάλογα με το εάν παίζουν στην γειτονιά με φίλους και το είδος της κατοικίας τους

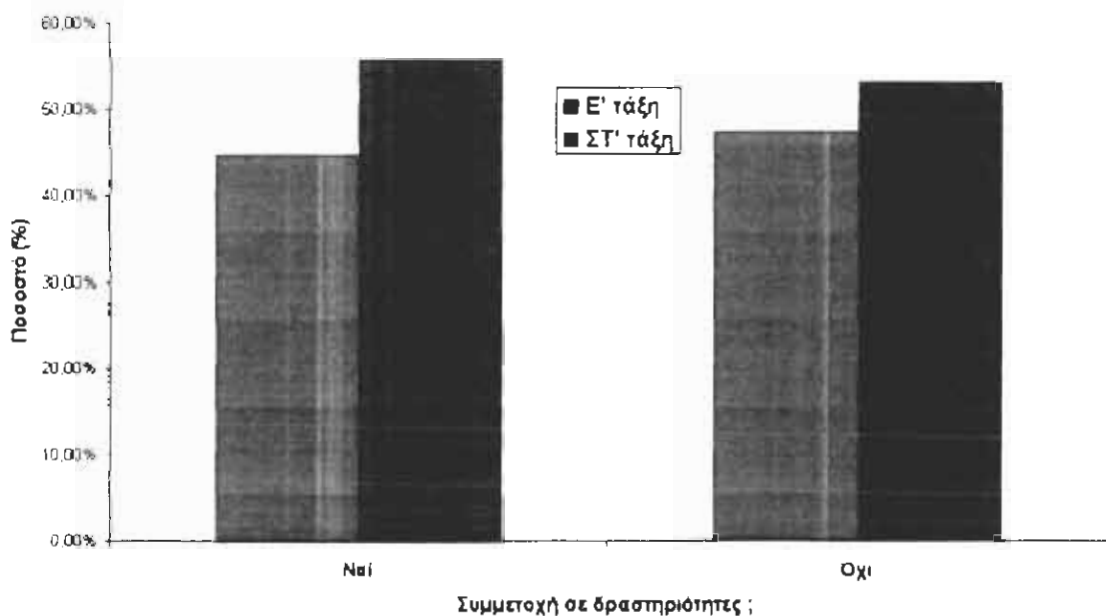
Σχήμα 102: Κατανομή ανάλογα με το φύλο και εάν έχουν ελεύθερο χρόνο

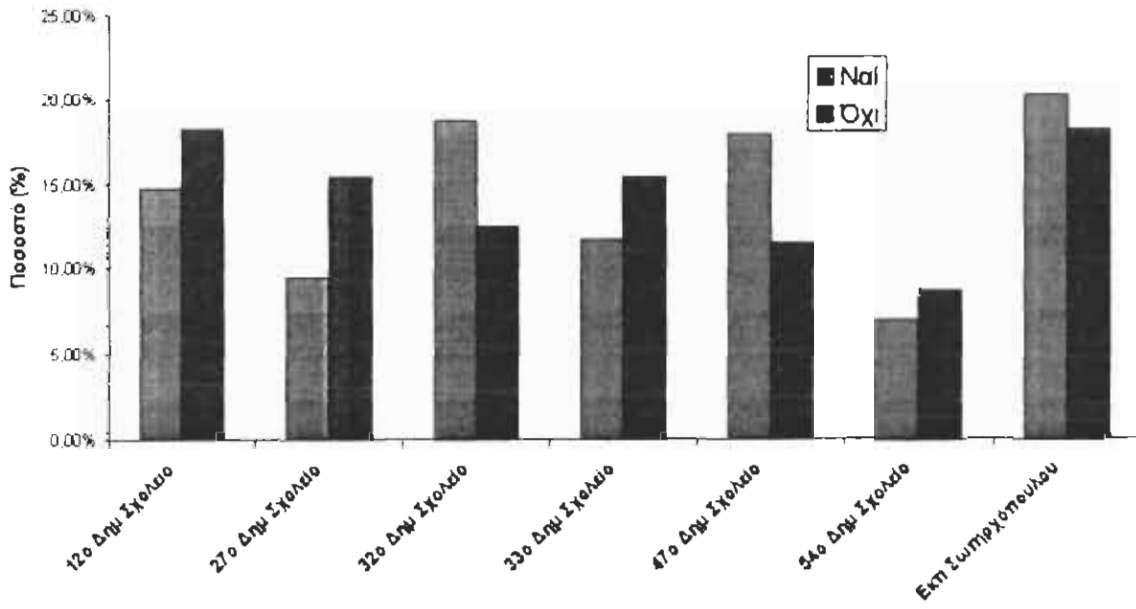
Σχήμα 109: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες της περιοχής τους

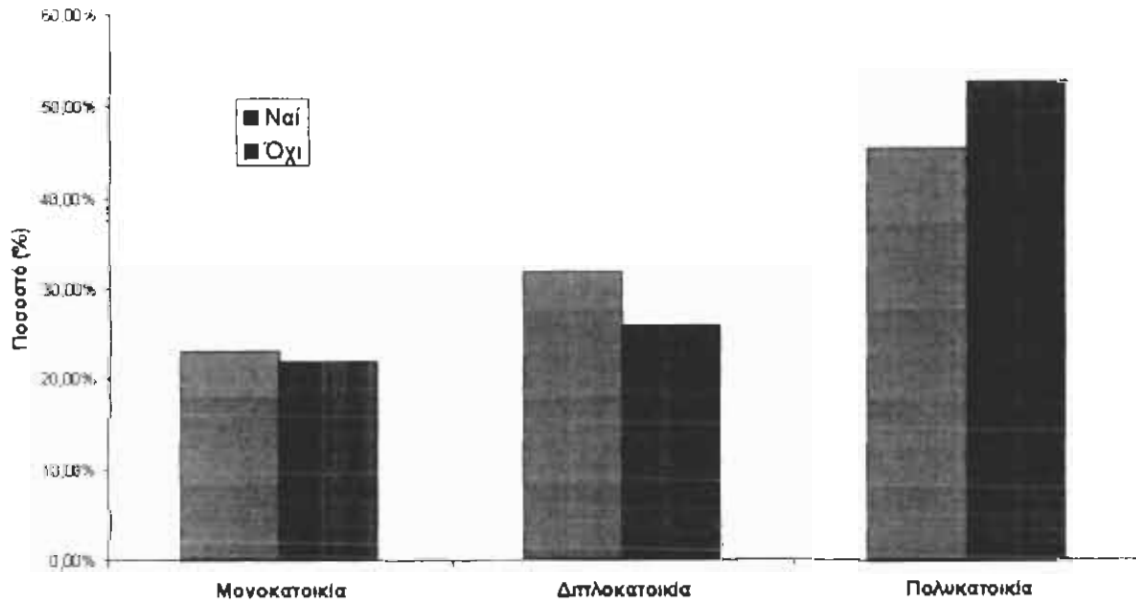
Σχήμα 110: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες της περιοχής τους και την τάξη στην οποία πηγαίνουν

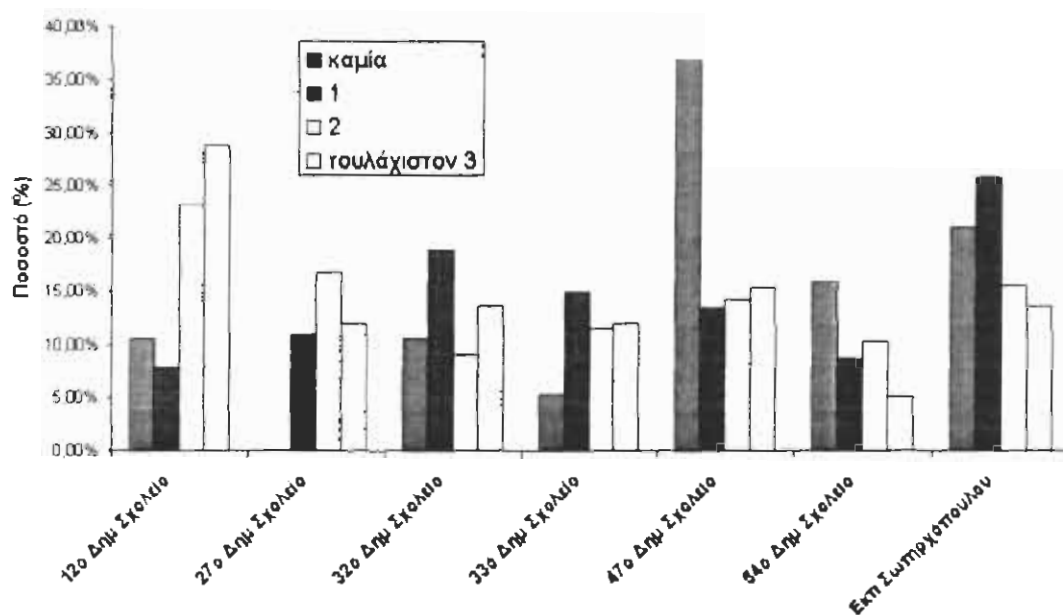
Σχήμα 111: Κατανομή ανάλογα με το σχολείο που πηγαίνουν και εάν συμμετέχουν σε δραστηριότητες της περιοχής τους

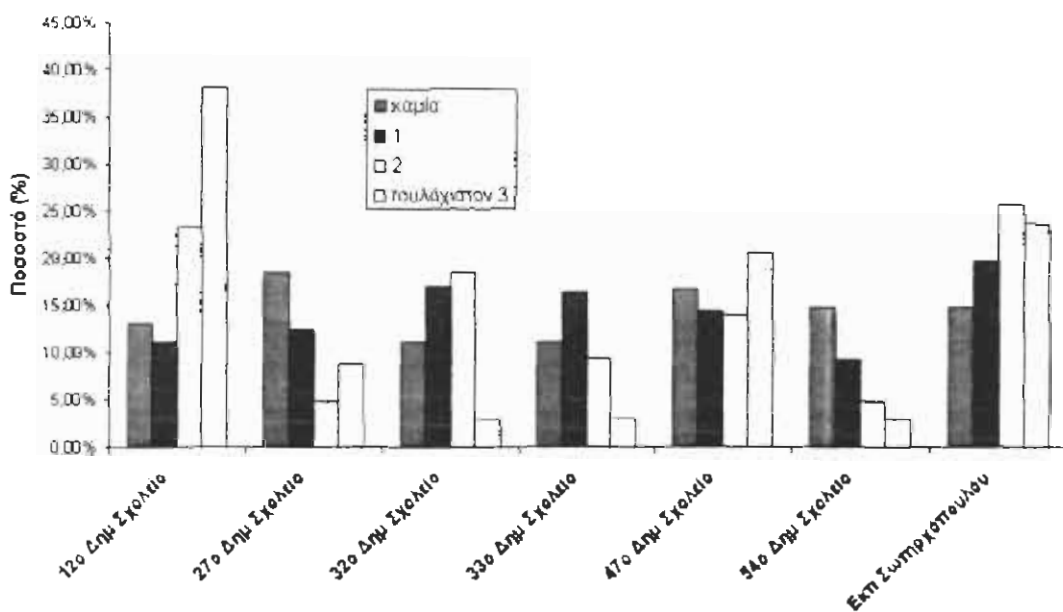
Σχήμα 112: Κατανομή ανάλογα με το είδος της κατοικίας που μένουν τα παιδιά και της συμμετοχής τους σε δραστηριότητες της περιοχής

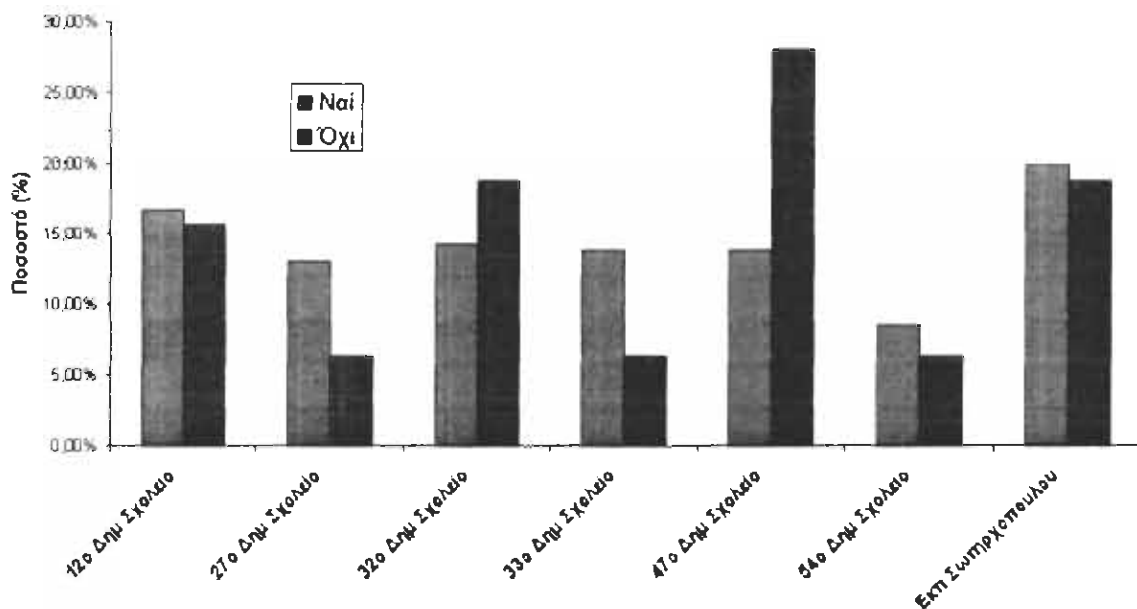
Σχήμα 107: Κατανομή ανάλογα με τον αριθμό των δραστηριοτήτων στον ελεύθερο χρόνο και το σχολείο που πηγαίνουν

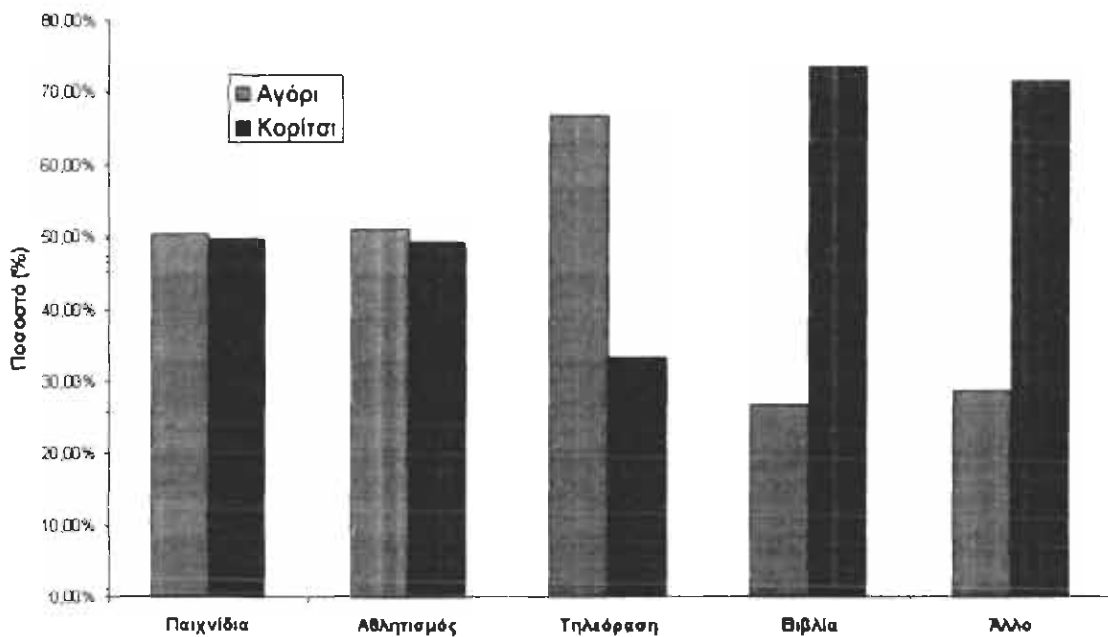
Σχήμα 108: Κατανομή ανάλογα με το σχολείο που πηγαίνουν τα παιδιά και τον αριθμό των δραστηριοτήτων που παρέχονται στην περιοχή τους

Σχήμα 103: Κατανομή ανάλογα με το εάν έχουν ελεύθερο χρόνο και το σχολείο που πηγαίνουν

Σχήμα 104: Κατανομή του ελεύθερου χρόνου ανάλογα με το φύλο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Έχουν τα παιδιά ελεύθερο χρόνο;

- Τα παιδιά τις καθημερινές κοιμούνται, με βάση τις συχνότερες τιμές, εννιά ώρες την ημέρα, ενώ τα Σαββατοκύριακα κοιμούνται δέκα ώρες την ημέρα.
- Το πρωί ξυπνάνε στις 7.30 και σχολάνε κατά το μεγαλύτερο μέρος στις 13.30, και επιστρέφουν στο σπίτι στις 14.00 το μεσημέρι.
- Απασχολούνται με την μελέτη των μαθημάτων, τους 2 με 3 ώρες ημερησίως.
- Το περισσότερο ποσοστό του δείγματος δεν κάνει φροντιστήριο. Διδάσκονται ξένες γλώσσες κατά πλειοψηφία 3 ώρες την εβδομάδα. Ο αριθμός των εξωσχολικών βιβλίων που διαβάζουν είναι 3 βιβλία το χρόνο, ο οποίος είναι πολύ μικρός.
- Τα παιδιά αναφέρουν ότι ασχολούνται με δουλειές του σπιτιού 1.30 ώρα την ημέρα. Τα περισσότερα παιδιά αναφέρουν ότι ασχολούνται με μια αθλητική δραστηριότητα και ελάχιστα από δύο και πάνω. Οι ώρες που αφιερώνουν είναι δύο με τρεις ώρες, την εβδομάδα.

- Το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών απάντησε ότι δεν ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Αυτά που συμμετέχουν σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες ασχολούνται κυρίως με τον χορό σε τμήματα των σχολικών τους συγκροτημάτων.
- Τις καθημερινές παρακολουθούν τηλεόραση 1 με 2 ώρες την ημέρα ενώ το Σαββατοκύριακο 3 με 5 ώρες την ημέρα.
- Την ημέρα απάντησαν ότι παίζουν κατά πλειοψηφία 2 με 4 ώρες μέσα στο σπίτι και 2 ώρες έξω με τους φίλους. Συνολικά έξι ώρες την ημέρα. Μάλλον τα παιδιά ή δεν έχουν καταλάβει ή απάντησαν ψέματα. Γνωρίζουν ότι πρέπει να παίζουν καθημερινά και απαντούν ανάλογα. Δεν μπορεί να έχουν ελεύθερο χρόνο για παιχνίδι διότι καλύπτουν με τις άλλες απασχολήσεις τους (μαθήματα, ξένες γλώσσες, τηλεόραση, αθλητισμό) το ημερήσιο πρόγραμμά τους.
- Επίσης δηλώνουν ότι έχουν ελεύθερο χρόνο κατά μεγάλη πλειοψηφία.
- Παρατηρώντας τις ώρες, διαπιστώνουμε ότι τα παιδιά γυρνάνε από το σχολείο στις 2.00 το μεσημέρι. Λογικά θα πάρουν το μεσημεριανό τους (τις καθημερινές), θα διαβάσουν 2 ώρες, 1 ώρα θα πάνε ξένη γλώσσα, 2 ώρες θα δουν τηλεόραση, και κάποια μέρα θα ασχοληθούν και με τον αθλητισμό.

- Η πλειοψηφία δηλώνει ότι κοιμούνται στις 9.00 με 10.00 το βράδυ άρα ο χρόνος που τους απομένει για να ασχοληθούν με το παιχνίδι είναι ελάχιστος.
- Τα Σαββατοκύριακα τους μένει αρκετός ελεύθερος χρόνος αλλά τον αφιερώνουν περισσότερο στην τηλεόραση (5 ώρες την ημέρα).
- Οπότε στις ερωτήσεις πόσες ώρες παίζουν στο σπίτι ή με τους φίλους και αν έχουν ελεύθερο χρόνο οι απαντήσεις είναι ανακριβείς.
- Επίσης διαπιστώνουμε ότι η τηλεόραση και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια έχουν εισβάλλει επικίνδυνα στη ζωή των παιδιών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να κλείνονται στο σπίτι και να μην παίζουν στις αυλές. Την ζωή τους την βιώνουν μέσα από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και την τηλεόραση.
- Τέλος στη έρευνα, τα παιδιά, απάντησαν ότι δεν υπάρχουν χώροι αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου (αθλητικές εγκαταστάσεις, παιδότοποι, παιδικές βιβλιοθήκες, κολυμβητήρια κ.λ.π.) ώστε να ασχοληθούν για να περάσουν ευχάριστα τις ώρες τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **Μιχάλης Ι. Τσουλοφέας**, «Αξιοποίηση του Ελεύθερου χρόνου των Παιδιών της Σχολικής Ηλικίας», Εκδόσεις Ι. Φελετή, Αθήνα 1979.
2. **Γιάννης Μπαδογιαννάκης**, «Ελεύθερος Χρόνος: Η Μεγάλη Πρόκληση», Εκδόσεις Singular publications, Αθήνα 1994.
3. **Δημ., Γ. Τσουρέκης**, Σύγχρονη Παιδαγωγική, Αθήνα 1987.
4. **Περιοδικό TV ΕΘΝΟΣ**, Στήλη: Το παιδί μου, Χάρης Λώλης Παιδίατρος, 2001.
5. **Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας**, «Στην Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα», Επιμέλεια: κ. Χάρης Πετρουλάκης – Σ. Νικόδημος, Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου (Ναύπακτος, 1998), Αθήνα 1999.
6. **Μαρί Γουίν**, «Τηλεόραση, ένας Ξένος στο Σπίτι», Εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα 1986.
7. **Ι. Λ. Ιωαννίδης**, Παιδαγωγική Ψυχολογία, Εκδόσεις Κορφή, Αθήνα 1996.

8. **Αλέξης Κοσμόπουλος**, «Ψυχολογία και Οδηγητική της Παιδικής και Νεανικής Ηλικίας», Εκδόσεις Γρηγόρης, Αθήνα 1994.
9. **Πέπη Δαράκη**, Ομαδικά Παιχνίδια των Παιδιών μας, Εκδόσεις Παιδαγωγική σειρά, Αθήνα 1994.
10. **Αλεξάνδρα Κορωναίου**, Γιόχαν Χουιζίνγκεν, «Κοινωνιολογία του Ελεύθερου Χρόνου», Μεταφράσεις Κειμένων: Στέφανος Ροζάκης, Γεράσιμος Λυκιανδρόπουλος, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα 1996.
11. **Αναστασία Χουντουμάδη**, «Παιδιά και γονείς στο ξεκίνημα μιας σχέσης» Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.
12. **Γιάννης Γ. Μυριζάκης**, «Ελεύθερος χρόνος των νέων, Ψυχαγωγικές και Αθλητικές δραστηριότητες», Αθήνα 1997, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
13. **Γιάννης Ζερβός**, «Παιχνίδι και Αθλητισμός», Δελτίο της Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Εκδόσεις Σχολής Μωραΐτη, Αθήνα 1988.
14. **Πέπη Δαράκη**, Πολιτιστικά Κέντρα Νεολαίας, Εκδόσεις Αντιπαράλληλα, Αθήνα 2005.

/

